

การพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

"The Development of the Role of Community Police Officers
in Promoting Public Media Literacy"

พ.ต.อ. ไกรวุฒิ วัฒนสิน และคณะ

การวิจัยและนวัตกรรมนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม
จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริม
การรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ไกรวุฒิ วัฒนสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน

พันตำรวจโท หญิง ปิยะนุช ศรีสรานุกรม

การวิจัยและนวัตกรรมนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม
จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

ปีงบประมาณ พ.ศ.2563

บทคัดย่อ

หัวข้อวิจัย การพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

“The Development of the Role of Community Police Officers in Promoting Public Media Literacy”

ผู้ดำเนินการวิจัย พ.ต.อ.ไกรวุฒิ วัฒนสิน และคณะ

หน่วยงาน คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ปี พ.ศ. 2563

การวิจัยการพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนในครั้งนี้ มีรายละเอียดในการดำเนินการคือการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยมีคำถามวิจัยคือ การรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ รวมทั้งบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ระดับลึก ร่วมกับการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 270 คน ทั้งหมดเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ปฏิบัติหน้าที่ในสายงานป้องกันและปราบปราม โดยสภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดกับบุคคลจากผลกระทบจากสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนพบมากที่สุด คือ การเล่นเกมพนัน, โรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย, การล่อลวงทางเพศ การหลอกลวงขายสินค้า ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคนิยม การสร้างความเครียด การตระหนกตกใจ การกลั่นแกล้งกันทางสื่อสังคมออนไลน์

แนวทางในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อได้แก่ 1) การอบรมให้ความรู้ ทั้งการจัดอบรมให้ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมาย และในประเด็นที่เป็นปัญหา 2) สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนโดยเฉพาะกับกลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อให้เกิดการริเริ่มการเฝ้าระวังสื่อในชุมชน 3) สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระดับพื้นที่ อาทิ สถานศึกษา หรือ หน่วยงานพัฒนาสังคมร่วมดำเนินกิจกรรมให้ความรู้พื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อ และจัดกิจกรรมสามารถฝึกฝนทักษะ การคิดเชิงวิพากษ์ และบูรณาการหัวข้อการรู้เท่าทันสื่อเข้ากับหลักสูตรของโรงเรียน 4) การใช้สื่อชุมชน ในการเผยแพร่ ข่าวสารข้อมูล เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ด้วยสร้างคู่มือ ไปสเตอร์ บอร์ดแนะนำให้ความรู้บริเวณที่ทำการชุมชน หรือที่ประชาชนมากิจกรรมกัน รวมทั้งการออกอากาศผ่านหอกระจายข่าววิทยุชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนบริโภคสื่ออย่างมีความรับผิดชอบ

ABSTRACT

This research aims to study the concept, theory, research, and related documents regarding public media literacy from various sources. The research question focuses on the media literacy of community police officers and the general public, as well as the appropriate role of community police officers in promoting public media literacy. The research methodology involves a mixed-method approach, utilizing documentary research, surveys, in-depth interviews, and focus group discussions as data collection tools.

The study sample consists of 270 male community police officers and members of the general public in Bangkok. The majority of the participants are between 41-50 years old and hold a bachelor's degree. They are actively involved in crime prevention and suppression. The social problems that affect individuals due to the influence of media, as identified by the community police officers, include gambling, depression, suicide, sexual exploitation, deceptive sales practices, promotion of consumer behavior, stress, anxiety, and cyberbullying.

The strategies for promoting media literacy include: 1) Providing knowledge through training programs on media literacy, specifically targeting the identified issues and the community police officers. 2) Encouraging community participation, particularly with community leaders, to initiate media monitoring activities within the community. 3) Promoting collaboration between local organizations and community units, such as educational institutions and social development agencies, to conduct basic media literacy activities and integrate media literacy topics into the school curriculum. 4) Utilizing community media to disseminate information and promote media literacy, such as creating handbooks, posters, and boards with media literacy content in community areas, as well as broadcasting through community radio.

These strategies aim to stimulate responsible media consumption among the public.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	4
1.4 กรอบแนวคิดการดำเนินโครงการ	5
1.5 กรอบแนวคิดการศึกษา	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และการตำรวจชุมชน	6
2.1.1 แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์	6
2.1.2 แนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชน	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ	25
2.2.1 ผลกระทบของสื่อต่อสังคม	25
2.2.2 การรู้เท่าทันสื่อ	26
2.3 บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	40
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ	46
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	51
3.1 ระยะที่ 1 เตรียมการ	51
3.2 ระยะที่ 2 ศึกษาการดำเนินกิจกรรมและการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.3 ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล	53
บทที่ 4 ผลการศึกษา	55
4.1 ผลการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม	55
4.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	67
4.3 ผลการศึกษากลุ่มสนทนากลุ่ม	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	92
5.1 สรุปผลการศึกษา	92
5.2 การอภิปรายผลการศึกษา	97
5.3 ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก	115

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป	56
ตารางที่ 4.2 ระดับการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ในภาพรวม	59
ตารางที่ 4.3 ระดับการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์	59
ตารางที่ 4.4 บทบาทของตำรวจในการส่งเสริมสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการ ป้องกันปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ	63
ตารางที่ 4.5 แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ ประชาชน	65

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชน	13
ภาพที่ 2.2 ยุทธวิธีการดำเนินงานของตำรวจ	14
ภาพที่ 2.3 สามเหลี่ยมอาชญากรรม	19
ภาพที่ 5.1 บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ	97

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ท่ามกลางวิถีชีวิตในปัจจุบันจะพบว่า นอกจากสื่อจะมีบทบาทและถูกยกระดับให้มีความสำคัญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น สื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลัก หรือ สื่อกระแสรอง อาทิ สื่อบุคคล และสื่อพื้นบ้าน รวมทั้งสื่อสมัยใหม่ อาทิ สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสื่อดังกล่าวเป็นตัวกลางส่งผ่านทั้งองค์ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ตลอดจนประสบการณ์ใหม่ ๆ และถือได้ว่าสื่อเป็นทั้งผู้ผลิตข้อมูล องค์ความรู้ และเป็นทั้งเครื่องมือสื่อสาร (sender) ข้อมูล และส่งผ่านในฐานะตัวสาร (message) เชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ในฐานะตัวกลาง หรือเป็นช่องทาง (channel) รองรับข้อมูลเพื่อส่งผ่านไปหน่วยประมวลผล (receiver) เพื่อสื่อสารส่งมอบเรื่องราวต่าง ๆ ให้สมาชิกคนอื่นในสังคม บทบาทของสื่อนี้มีอย่างหลากหลาย หลายทศวรรษที่ผ่านมาสื่อประเภทต่าง ๆ ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสร้างความเจริญทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม การสื่อสารทางปัญญา จิตวิทยาสังคม แต่ในขณะเดียวกันปัจจุบันจะพบว่าสื่อได้ก่อให้เกิดผลกระทบให้แก่สมาชิกในสังคมด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นเสมือนไร้พรมแดนมีการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูงขึ้น และมีพร้อมกับการแข่งขันอย่างสูงทั้งในระดับประเทศ และภายในประเทศ ดังนั้นจากเดิมที่สื่อถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความได้เปรียบระหว่างประเทศ และภาคธุรกิจภายในประเทศเพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอด เราจะเห็นได้ว่าสื่อประเภทต่าง ๆ ถูกใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นการบริโภคสินค้าและบริการ โดยเฉพาะในปัจจุบันสื่อประเภทต่าง ๆ ได้มีการหลอมรวมกัน และผู้ใช้สื่อในกลุ่มเป้าหมายที่มีความอ่อนไหวต่อการถูกกระตุ้นการบริโภคสูง อย่างเช่น เด็ก เยาวชน ที่มักเลียนแบบการบริโภคจากสื่อ และประชาชนที่สามารถเข้าถึงสื่อเหล่านั้นได้สะดวกและง่ายขึ้น

ที่ผ่านมา มีผลการศึกษาวิจัยจำนวนมากศึกษาถึงเรื่องผลกระทบของสื่อ อาทิ มาลาภรณ์ วิชัย (2562) ศึกษาพบว่า สื่อส่งผลกระทบทางด้านลบแก่เด็กและเยาวชน ได้แก่ 1) การบริโภคนิยม การเปิดรับสื่อด้านการโฆษณาสินค้าส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรม และค่านิยมการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย 2) พฤติกรรมทางเพศ มักจะเกิดจากการเลียนแบบสื่อโดยเฉพาะจากโทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร 3) ความรุนแรง เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเลียนแบบจากการต่อสู้ในเกม ความรุนแรงที่นำเสนอผ่านเกมออนไลน์และเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมด้านบุคลิกภาพที่เสื่อมถอยลง เช่น มีมนุษยสัมพันธ์ต่ำ มีโลกส่วนตัวสูง พฤติกรรมการยับยั้ง

ซึ่งใจต่อเรื่องต่าง ๆ ที่มากระทบลดลง เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยหลายเรื่องที่สนใจถึงผลกระทบของสื่อที่เข้าไปมีอิทธิพลกับพฤติกรรมอาชญากรรม ซึ่งพบว่า พฤติกรรมก้าวร้าว มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับเนื้อหาสื่อที่มีความรุนแรง (Anderson et al., 2017) กล่าวคือ การเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาที่มีความรุนแรงซ้ำ ๆ ทำให้บุคคลรู้สึกความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น และมีแนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมรุนแรงได้ (Bushman & Anderson, 2001) และแม้ว่าจะยังไม่มีข้อสรุปว่าความรุนแรงของสื่อจะส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมอาชญากรรมหรือไม่ก็ตาม (Ferguson, 2013) มีการศึกษาพบว่า การรายงานข่าวอาชญากรรมของสื่อโดยเฉพาะคดีที่ได้รับความสนใจจะสาธารณะ มีความเชื่อมโยงกับการเกิดขึ้นของอาชญากรรมเลียนแบบ โดยการรายงานข่าวอาชญากรรมสามารถกระตุ้นความรู้สึกให้เลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว และนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในลักษณะเดียวกันเพิ่มขึ้น (Phillips, 1983) เป็นต้น นอกจากนี้ การวิจัยที่ผ่านมายังพบว่า การนำเสนอภาพของอาชญากรรมทางสื่อจะสร้างภาพเหมารวม และเสริมสร้างทัศนคติเชิงลบของสาธารณะ เกี่ยวกับเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ หรือกลุ่มคนเฉพาะ นำไปสู่การตีตราและการเลือกปฏิบัติ (Chiricos et al., 2000) เช่น การเหมารวมดังกล่าวยังอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมถึงวิธีปฏิบัติของตำรวจ การพิจารณาคดี และการสนับสนุนของสาธารณะสำหรับมาตรการลงโทษที่รุนแรงได้ ทั้งนี้ การนำเสนอของสื่อที่มีอคติ การเลือกนำเสนอเรื่องราวอาชญากรรมบางแง่มุมของสื่อ อาจทำให้สาธารณะมีความกลัว และความรู้สึกไม่มั่นคงในสังคมได้ (Gilliam Jr. & Iyengar, 2000)

ผลกระทบจากสื่อที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนถึงการผลกระทบของสื่อต่อการแสดงพฤติกรรมรุนแรง จนไปถึงพฤติกรรมอาชญากรรมของผู้บริโภคสื่อ ขณะเดียวกันผู้บริโภคสื่อก็ได้รับผลกระทบตกเป็นเหยื่อจากสื่อได้ กล่าวคือ นอกจากการถูกหลอกลวงจากโฆษณาเกินจริง การหลอกลวงด้วยข้อมูลที่บิดเบือน จากสื่อประเภทต่าง ๆ ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดแล้ว ในปัจจุบันการเกิดขึ้นของอีคอมเมิร์ซและธุรกรรมออนไลน์ได้เปิดช่องทางเกิดแสวงหาประโยชน์จากอาชญากร ตั้งแต่เหยื่อของการตลาดออนไลน์ที่ฉ้อฉล การฉ้อโกงทางการเงิน การขโมยข้อมูลส่วนบุคคล และด้วยสื่อสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถเชื่อมต่อกับผู้อื่นได้ในฐานะผู้ส่ง และรับสารได้โดยตรง ซึ่งการเข้าถึงสื่อลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ก่อวินาศกรรม ช่มชู้ และทำให้ผู้อื่นอับอาย ด้วยการหมิ่นประมาทและความเสียหายต่อชื่อเสียง ผลกระทบจากการต่อเป็นเหยื่อจากสื่อ นั้น อาจสร้างความเสียหายร้ายแรง ทำให้เสียทรัพย์สิน เป็นเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย หรือชื่อเสียงต้องเสื่อมเสีย ที่สุดกลายเป็นปัญหาสังคม อาชญากรรม จนกลายเป็นปัญหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าไปจัดการ ซึ่งพบว่ามีสถิติคดีจำนวนมากที่เกิดขึ้นและเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ

ด้วยเหตุดังกล่าวมีความพยายามหารูปแบบเพื่อให้ผู้บริโภคสื่อ ได้รู้เท่าทันสื่อ และใช้สื่ออย่างเท่าทัน หรือที่เรียกว่า "การรู้เท่าทันสื่อ" (Media Literacy) " เป็นทักษะหรือความสามารถในการ "ใช้สื่ออย่างรู้ตัว" และ "ใช้สื่ออย่างตื่นตัว" เป็นกระบวนการที่สร้างความรู้ความเข้าใจในการสื่อสาร และที่แฝงมากับสื่อแต่ละประเภท จนสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ และ

สามารถโต้ตอบกับผลกระทบของสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัว และเข้าใจถึงว่ามีหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลจัดการกับสื่อที่ไม่ปลอดภัย และผลกระทบที่เกิดจากสื่อบ้าง การรู้เท่าทันสื่อเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่จะสามารถลดผลกระทบที่อาจเป็นปัญหาต่อผู้บริโภค และต่อความสงบสุขของสังคมและอาจกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมความรุนแรงได้ในที่สุด ซึ่งเป็นหน้าที่เจ้าหน้าที่ต้องเข้าไปช่วยป้องกันไม่ให้เกิดเหตุ และการเข้าไปจัดการเมื่อเกิดเหตุแล้ว โดยในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องเข้าใจถึงเงื่อนไขสาเหตุปัจจัย และผลกระทบที่เกิดจากสื่อ รวมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมตั้งแต่ต้น ในการแสวงหามาตรการหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดน้อยลง ซึ่งกลยุทธ์การเข้าไปจัดการกับต้นเหตุของปัญหาแนวทางหนึ่งที่สำนักงานตำรวจแห่งชาตินำมาใช้ คือ กลยุทธ์ Community policing (ตำรวจชุมชนหรือตำรวจผู้ใช้ชุมชน) โดยสำนักงานตำรวจมีเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์อยู่ทั่วประเทศ ที่ทำหน้าที่ใกล้ชิดร่วมกับชุมชนโดยตรง ส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง (Community empowerment) ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนก่อนที่จะเกิดเป็นปัญหาความรุนแรงและอาชญากรรม โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและชุมชนจะร่วมทำงานในลักษณะของการสร้างทีมงาน (Management team) ที่มาจากหลายภาคหลายส่วนของชุมชนนั้นๆ (Sadd and Grinc, 1994) (เช่น มาจากคณะกรรมการชุมชน ตัวแทนของกลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มแม่บ้าน ตัวแทนของกลุ่มธุรกิจ กลุ่มเจ้าหน้าที่อบต. อบจ.ฯ) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วน ซึ่งบทบาทของตำรวจชุมชนสัมพันธ์หรือตำรวจมวลชนสัมพันธ์ จึงไม่ใช่เพียงการจัดการกับปัญหาอาชญากรรม แต่เป็นการเข้าไปจัดการกับปัญหา ฝ้าระวัง จัดการกับความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดกับปัญหาอาชญากรรม โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตของประชาชน

ในประเด็นผลกระทบจากสื่อนั้น บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงไม่ใช่เพียงการการนำสื่อมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรมอีกต่อไป แต่ต้องเข้าใจถึงเงื่อนไข ปัจจัย และผลกระทบของสื่อ และเข้าไปมีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมไม่ให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากการบริโภคสื่อได้ เพราะที่สุดท้ายก็กลายเป็นปัญหาที่ตำรวจต้องเข้าไปจัดการ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบเจ้าหน้าที่ตำรวจและหารูปแบบที่เหมาะสมในการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริม เผยแพร่ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ในการใช้สื่อ และป้องกันผลกระทบจากสื่อประเภทต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า การรู้เท่าทันสื่อ จึงมีความจำเป็น โดยการศึกษาในครั้งนี้จึงสนใจการพัฒนารูปแบบของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเด็นการเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน เพื่อลดผลกระทบของสื่อต่อความสงบสุขของสังคม และจะได้เป็นแนวทางกำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการในส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การรู้เท่าทันสื่อ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ชุมชน และมวลชนสัมพันธ์เป็นอย่างไร
2. จะสามารถส่งเสริมบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรู้เท่าทันสื่อ ของประชาชนได้อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าสื่อของประชาชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาทบทวน/ประมวลองค์ความรู้ กรอบแนวคิด ความเข้าใจ รูปแบบ และนิยามของการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งผลกระทบจากเอกสารในประเทศและต่างประเทศ
2. ศึกษาระดับ ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์
3. ศึกษาสภาพปัญหา และผลกระทบจากสื่อมวลชน และสื่อสมัยใหม่ ที่มีต่อประชาชนในชุมชน
4. ศึกษาแนวทาง รูปแบบ การพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนเพื่อป้องกันปัญหา ผลกระทบที่เกิดจากสื่อ

ขอบเขตด้านวิธีการ

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตด้านประชากร

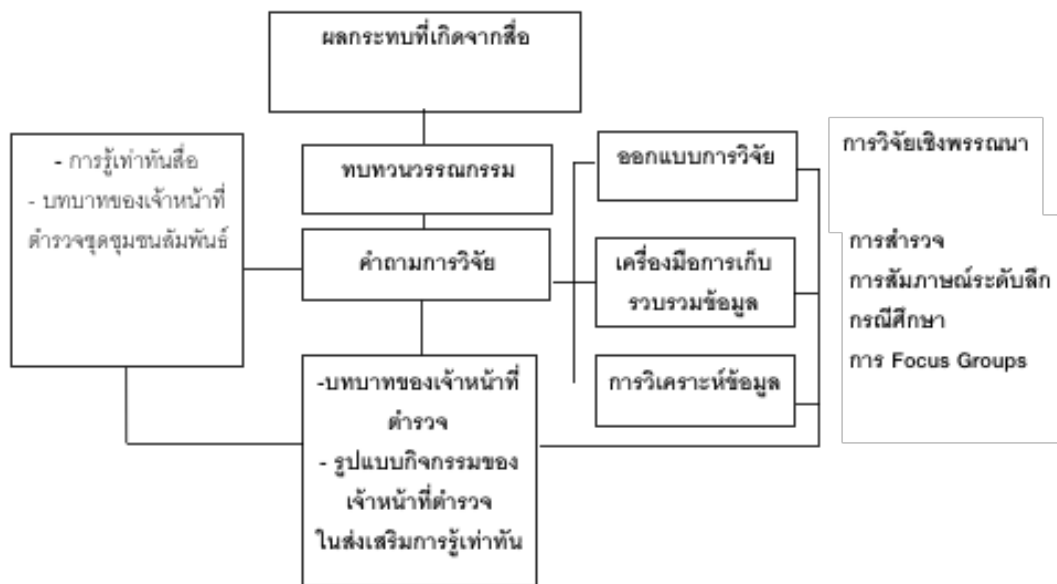
ดำเนินการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การศึกษาด้วยแบบสอบถาม การศึกษาด้วยแบบสอบถาม ศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ ในพื้นที่ บก.น.1-9

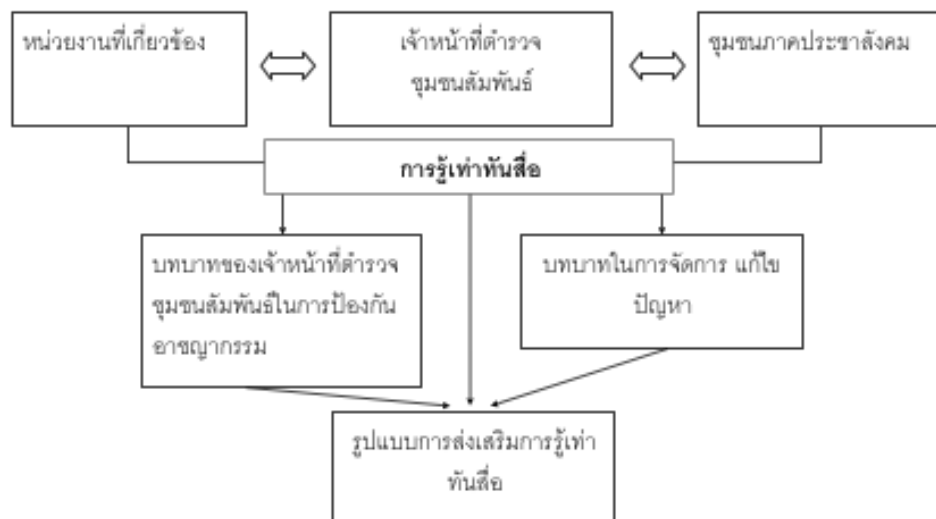
สัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับสื่อ

การสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นสภาพปัญหาผลกระทบของสื่อที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และ บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการจัดการ ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนา บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

1.4 กรอบแนวคิดการดำเนินโครงการ

1.5 กรอบแนวคิดการศึกษา

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชนมีความสำคัญอย่างมากในสังคมปัจจุบันที่สื่อหลอมรวม และเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง การรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้เกี่ยวกับเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ ตลอดจนความเข้าใจและการตัดสินใจ ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนใช้สื่ออย่างปลอดภัย ทั้งในฐานะผู้บริโภคสื่อและผู้ส่งข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อมีความสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตำรวจและประชาชน และช่วยเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อตระหนักถึงผลกระทบที่มาจากสื่อที่อาจเกิดขึ้นอย่างทันทั่วถึง และสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพได้ การศึกษาวิจัย “การพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน” ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยตรงข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการค้นคว้าจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยแยกประเด็นได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ
3. บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และการตำรวจชุมชน

2.1.1 แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (Community-Police Relations Approach)

จากช่องว่างของการป้องกันอาชญากรรมด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยใช้การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งไม่ส่งผลให้สถิติอาชญากรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประชาชนยังมีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม และเกิดช่องว่างระหว่างประชาชนกับตำรวจ ยุทธวิธีดั้งเดิมที่เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ได้แก่ระบบงานสายตรวจ ไม่สามารถป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับหน่วยงานตำรวจมักมีความใกล้ชิดสัมพันธ์กับฝ่ายการเมืองจนถูกมองว่าเป็นกลไกของทางการเมืองมากเกินไป มีการปฏิบัติที่รุนแรงและบ่อยครั้งประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม ประชาชนมองภาพลักษณ์ตำรวจไปในทางลบ ไม่กล้าให้ข้อมูลข่าวสาร เบาะแสอาชญากรรมแก่ตำรวจ การทำงานของตำรวจและ

เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติแบ่งแยกระหว่างกัน ที่เรียกว่า “us versus them” คือ เรา (ตำรวจ) และเขา (ประชาชน) ทำให้มีความพยายามในการแก้ปัญหาอาชญากรรม ด้วยการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมการป้องกันอาชญากรรมและลดช่องว่างระหว่างตำรวจที่มีต่อกันให้มากขึ้น แนวคิดใหม่นี้เรียกว่า “แนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์” (Police-Community Relations) นี้ โดยหลักการสำคัญ คือ สร้างความร่วมมือกันระหว่างตำรวจและประชาชน (Radelet, 1973) การแสวงหาความร่วมมือ ดำเนินการโดยจัดตั้งหน่วยตำรวจชุมชนมวลชนสัมพันธ์ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่พัฒนาเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างตำรวจและชุมชน ตำรวจจะได้รับความรู้ เข้าใจแง่มุมต่างๆ ของสังคมในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบในแต่ละวัน ขณะที่ชุมชนจะได้เข้าใจว่า ตำรวจต้องทำอะไรบ้าง และแต่ละเรื่องต้องทำอะไรเพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน เมื่อมีความเข้าใจกัน ประชาชนมองตำรวจในลักษณะไว้วางใจ มีภาพพจน์ที่ดีขึ้น ก็จะนำมาซึ่งความร่วมมือระหว่างกันในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม

หลักของแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์เพื่อป้องกันอาชญากรรม ก็คือ ชุมชนมวลชนสัมพันธ์เข้าไปแสวงหาความร่วมมือกับประชาชนในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สังเกต ตรวจตรา โดยไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล สนับสนุน ส่งเสริมฝึกอบรมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของตนและบุคคลอื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม มุ่งลดช่องโอกาสของการประกอบอาชญากรรมในชุมชน ริเริ่มในการปรับบทบาทตำรวจให้ทำหน้าที่วางแผน สนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่ชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เริ่มเปิดกว้างและยอมรับว่าตำรวจไม่ใช่ผู้รับผิดชอบหลักในการป้องกันอาชญากรรมอีกต่อไป โดยเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเข้าใจปัญหาของตำรวจ มีสัมพันธ์ภาพอันดีกับตำรวจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขในชุมชน อย่างไรก็ตามก็ดี ตำรวจบางส่วน ยังมีความสับสนไม่เข้าใจแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์ บ้างคิดว่าเป็นวิธีการช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น บ้างมองว่าเป็นเรื่องการประชาสัมพันธ์เป็นหลัก บ้างมองว่าเป็นความพยายามของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม หรือมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมตำรวจเพื่อบริการประชาชน แต่ที่ถูกต้องแล้ว ตำรวจชุมชนสัมพันธ์เป็นการดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ตำรวจมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับชุมชน มีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตามหลักการดังกล่าวนี้ การติดต่อสื่อสารระหว่างตำรวจและประชาชนจะมีลักษณะสองทาง ซึ่งแตกต่างไปจากหลักการของการประชาสัมพันธ์ที่เป็นการติดต่อสื่อสารทางเดียวจากตำรวจไปสู่ประชาชนเท่านั้น ในส่วนของประเทศไทยได้มีการรับแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ตั้งแต่แผนกรมตำรวจแม่บทที่ 1 (พ.ศ.2531-2535)

วัตถุประสงค์ของตำรวจชุมชนสัมพันธ์

1. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกันระหว่างตำรวจกับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม

2. เพื่อปรับปรุงและดำรงรักษาไว้ซึ่งการติดต่อสื่อสารที่ดีและความเข้าใจอันดีระหว่างตำรวจกับชุมชน
3. เพื่อเสริมสร้างในการศึกษาข้อยุติของปัญหาชุมชนร่วมกัน ตลอดจนกำหนดมาตรการในการแก้ไข โดยเน้นหลักการที่ว่า การบริหารงานยุติธรรมคือความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชน
4. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์
5. เพื่อช่วยส่งเสริมให้ตำรวจและผู้นำชุมชนมีความเข้าใจถึงลักษณะ และสาเหตุของปัญหา อันสลับซับซ้อนของสังคม
6. เพื่อเสริมสร้างการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจให้อยู่ในฐานะที่สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย

การดำเนินการของตำรวจชุมชนสัมพันธ์

จากวัตถุประสงค์ของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ได้กำหนดไว้อย่างกว้างขวาง ทำให้มีกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ รองรับ กลวิธีเบื้องต้นของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ก็คือ จะต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ของตำรวจ อันเป็นสื่อที่เสริมสร้างความเข้าใจ ความมั่นใจ และการสนับสนุนของประชาชนที่มีต่องานตำรวจ โดยทั่วไป การประชาสัมพันธ์อย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะชักนำประชาชนเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เนื่องจากเป็นการสื่อสารทางเดียว ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีส่วนอื่นประกอบ คือ การบริการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมและการบริการอื่น ๆ เป็นการแสดงออกถึงความตั้งใจจริงของตำรวจในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตำรวจที่รับผิดชอบต่อชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชน ก่อนที่จะชักนำประชาชนเข้ามามีส่วนในกิจกรรมของตำรวจองค์ประกอบสุดท้าย คือ การชักนำประชาชนเข้ามามีส่วนในกิจกรรมตำรวจเพื่อร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่ตำรวจและชุมชนประสบอยู่ ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับตำรวจชุมชนสัมพันธ์นั้น มีการดำเนินการเป็น 2 ประเภท คือ

1. มีการจัดตั้งหน่วยตำรวจชุมชนสัมพันธ์ขึ้นภายในองค์กรตำรวจ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทั้งที่มีลักษณะถาวร และชั่วคราวในหลายลักษณะตามความเหมาะสมกับชุมชน
2. การจัดให้มีโครงการสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจ เช่น การเชิญประชาชนร่วมตรวจท้องที่ในรถสายตรวจ การจัดพบปะสังสรรค์ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานกับประชาชนในท้องที่ เป็นต้น

2.1.2 แนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชน (Community Policing)

แนวคิดในเรื่องการตำรวจชุมชน ได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจากแนวคิดตำรวจชุมชนสัมพันธ์ แนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชนได้รับการพัฒนาในช่วงต้นทศวรรษ 1980 เกิดขึ้นจากเดิม

หน่วยงานตำรวจนิยมใช้ยุทธวิธีในการป้องกันอาชญากรรม ที่เน้นการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ การจัดสายตรวจ (Patrol) การส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปยังที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็ว (Rapid response) การติดตามสืบสวนจับกุมคนร้ายมาดำเนินคดี (Criminal investigation) ประกอบกับการส่งชุดชุมชนมวลชนสัมพันธ์เข้าไปในพื้นที่ในระยะหลังมักไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากชุดชุมชนมวลชนสัมพันธ์ที่ส่งเข้าไบนั้น กลายเป็นวิธีการเลือกปฏิบัติ โดยชุดชุมชนมวลชนสัมพันธ์มักจะไล่ไล่ขิดสนิทสนม ดูแลเฉพาะกลุ่มพรรคพวกเดียวกันเท่านั้น อาชญากรรมยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้อง จึงได้ร่วมกันหารูปแบบวิธีการปฏิบัติงานของตำรวจ ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมมากขึ้น มีการระดมความคิดอย่างเข้มข้นในระหว่างปี 1985-1990 จนได้นำมาสู่ข้อสรุปของแนวคิดใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์ เป็นปรัชญาการทำงานของหน่วยงานตำรวจ ที่เรียกว่า “การตำรวจชุมชน” (Community Policing or Community-Oriented Policing) (Bayley, 1998)

นักวิชาการบางท่านตั้งข้อสังเกตว่า ปรัชญานี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะสะท้อนแนวคิดของเซอร์ โรเบิร์ต พีล (Sir Robert Peel) บิดาแห่งวงการตำรวจสมัยใหม่แห่งยุคศตวรรษที่ 19 ที่เคยนำเสนอไว้ว่า “ ตำรวจ คือ ประชาชน และประชาชน คือ ตำรวจ “(the police are the public and the public are the police) (Braiden, 1987) ซึ่งหมายความว่า ในสังคมของเรานั้น ตำรวจหรือประชาชน ก็คือคนๆ เดียวกัน ที่ต่างก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยสอดส่องดูแล ความสงบเรียบร้อยของสังคม ถิ่นที่อยู่อาศัย มิใช่เป็นภาระหน้าที่ของตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว แนวคิดการตำรวจชุมชน เสนอว่า รูปแบบการป้องกันอาชญากรรมแบบเดิมๆ เน้นการตั้งรับ (Reactive) ขณะที่แนวคิดการตำรวจชุมชน เน้นเชิงรุก (Proactive) การทำงานต้องมีข้อมูลถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อลักษณะการทำงานในเชิงรุกในการแก้ปัญหาอาชญากรรมหรือความไร้ระเบียบของสังคม การป้องกันอาชญากรรมที่ดีจำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกับชุมชน เพื่อที่ประเมินแนวโน้มอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้น แต่การทำงานเชิงรุกจะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาท ความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น เพราะต้องคำนึงถึงปัญหาต่างๆ ของชุมชนที่ต้องเข้าจัดการ (Ottmeier)

ความหมายของการตำรวจชุมชน

เดวิท เอช เบย์เลย์ (Bayley, 1994) ได้เสนอนิยามของแนวคิด การตำรวจชุมชน โดยอาศัยรากฐานความคิดจากกิจกรรมการดำเนินงานของหน่วยงานตำรวจ อันมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ (CAMPS) ได้แก่

1. การให้คำปรึกษา (Consultation) หมายถึง หน่วยงานตำรวจต้องสร้างกลไกเพื่อเข้าถึงและพูดคุยกับประชาชน ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และกำหนดแนวทางและวิธีการในการแก้ปัญหา
2. การปรับตัว (Adaptation) หมายถึง การปรับตัวและกลยุทธ์ต่างๆ ให้เหมาะสม แต่เดิมจะเห็นว่า วิธีปฏิบัติของตำรวจจะถูกนำไปใช้ในลักษณะเดียวกันทุกพื้นที่ แต่แนวคิดการตำรวจ

ชุมชนนั้น ต้องกระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติสามารถปรับวิธีการให้เหมาะสมต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่

3. การปรับปรุงพัฒนา (Mobilization) หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปส่งเสริมชุมชนให้สามารถป้องกันตนเอง และแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจขยายไปสู่ปัญหาใหญ่ขึ้น หลักการหนึ่งของการตำรวจชุมชน คือ ทรัพยากรของตำรวจมีไม่เพียงพอที่จะควบคุมอาชญากรรมได้ ถ้าปราศจากความช่วยเหลือของชุมชน ดังนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานร่วมกับประชาชน จะทำให้มีทรัพยากรมากขึ้น และสามารถบังคับใช้กฎหมายได้ดีกว่า เช่น โครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย (Neighborhood Watch program) หรือ ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชนระหว่างชุมชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนการสนับสนุนทางการเงินและลงแรงในกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมต่างๆ เป็นต้น

4. การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้ความพยายามในการแก้ปัญหาสำคัญ ที่อาจก่อให้เกิดอาชญากรรมหรือเหตุการณ์ที่นำไปสู่ความไม่เป็นระเบียบในชุมชน

คอร์ดเนอร์ (Cordner, 1999) ได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับการตำรวจชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่

1. มิติเชิงปรัชญา เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จาก ตำรวจอาชีพ (Professional model) ไปสู่ตำรวจที่มีหน้าที่รับผิดชอบตำรวจกว้างขวางขึ้น มิตินี้ยอมรับปรัชญาการทำงานเป็นทีมและการเป็นหุ้นส่วนกับประชาชน ประชาชนเป็นเสมือนเป็นหูเป็นตาให้กับตำรวจ ขณะเดียวกันตำรวจเป็นผู้ควบคุมอาชญากรรมให้ลดปริมาณลง

2. มิติเชิงยุทธศาสตร์ คือ การแปลงปรัชญาไปสู่การปฏิบัติ มิตินี้จะเชื่อมแนวคิดกับความเชื่อต่างๆ ที่เป็นรากฐานของการตำรวจชุมชน และมีการกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

3. มิติเชิงกลยุทธ์ เป็นการนำยุทธศาสตร์ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องของเทคนิค วิธีการในการแก้ปัญหาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. มิติเชิงองค์กร โดยปรกติแล้วมีลักษณะกึ่งทหารและกึ่งอำนาจ ในบางแง่ นั้น โครงสร้างองค์กรตำรวจมีลักษณะที่เหมาะสมกับงานประจำ มีความเป็นราชการสูง ดังนั้นการปรับองค์กรให้สอดคล้องกับแนวคิดการตำรวจชุมชนซึ่งมีพื้นฐานในการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่างๆ จำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

- กระจายอำนาจ (Decentralization) มีการมอบอำนาจและความรับผิดชอบให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติมากขึ้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ

- โครงสร้างที่แบนราบ (Flattening) ลดสายการบังคับบัญชาในแนวตั้ง เพื่อปรับปรุงการสื่อสารและลดความเป็นระบบราชการ

- ลดความชำนาญเฉพาะด้าน (Despecialization) ลดจำนวนของหน่วยงานเฉพาะทางเพื่อเพิ่มแหล่งทรัพยากรให้มากขึ้นให้สามารถเสริมการปฏิบัติไปยังสาธารณชน

- สร้างความเป็นพลเรือนมากขึ้น (Civilianization) ปรับให้มีพนักงานราชการมากขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจไปปฏิบัติงานในจุดที่ร้องขอ

เฮอร์แมน โกลด์สทีน เป็นนักวิชาการตำรวจผู้มีชื่อเสียงอีกท่านหนึ่งที่มีผลงานในเรื่องการตำรวจชุมชนในยุคต้นๆ ได้ชี้ให้เห็นคุณลักษณะพื้นฐานของ การตำรวจชุมชน ไว้ว่า (Sue Titus Reid, 2003)

1. เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้งานในหน้าที่ของตำรวจสำเร็จลุล่วง
2. มอบหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติไปยังชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน
3. จัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน
4. จัดให้มีการพบปะ ประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางการตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยจัดสรรทั้งบุคลากรและทรัพยากรต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือชุมชน

โรเบิร์ต ทรอกาโนวิช และบอนนี่ (Robert Trojanwicz & Bonnie Bucqueroux, 1998) นำเสนอหลักการ 10 ประการ ของ การตำรวจชุมชน (Community Policing) ไว้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลง (Change) องค์กรและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
2. สร้างการเป็นผู้นำ (Leadership) การเปลี่ยนแปลง
3. วิสัยทัศน์ (Vision)
4. ความเป็นหุ้นส่วน (Partnership)
5. การแก้ปัญหา (Problem Solving)
6. ความเสมอภาค (Equity)
7. ความไว้วางใจ (Trust)
8. การให้อำนาจ (Empowerment)
9. การบริการ (Service)
10. ความรับผิดชอบ (Accountability)

นอกจากนี้ยังได้นำเสนอสิ่งที่ไม่ใช่คุณลักษณะของ การตำรวจชุมชน ไว้อีกหลายประการ ได้แก่

- การตำรวจชุมชนไม่ใช่กลยุทธ์ เทคนิคหรือโครงการ ที่มีข้อจำกัด แต่เป็นปรัชญาในการนำบริการไปสู่ชุมชน

- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่การประชาสัมพันธ์
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่การคุกคามชุมชน

- การตำรวจชุมชน ไม่ปฏิเสธต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่การยอมอ่อนข้อให้แก่อาชญากรรม
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่สิ่งฉาบฉวย แต่ต้องใช้เวลาในการสร้างชุมชน และแก้ปัญหา
- การตำรวจชุมชนไม่ใช่คำที่มีความหมายเหมือนการตำรวจที่เน้นการ แก้ปัญหา

Problem-Oriented Policing (POP)

- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่แนวคิดจากบนลงล่าง
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่สิ่งปรุงแต่งฉาบฉวย
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่อีกชื่อหนึ่งของงานสวัสดิการสังคม
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่แค่เรื่องผลลัพธ์สุดท้าย
- การตำรวจชุมชน ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งของสังคม
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่อีกชื่อหนึ่งของธุรกิจทั่วไป
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่แค่ความปลอดภัย
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่วิธีการแบบผู้ปกครองต่อผู้ใต้ปกครอง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทไปสู่ฐานะ หันส่วน ในความพยายามเพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่วิธีคิดหรือทฤษฎีของชนชั้นปกครอง แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่นิย้ออกห่างจากชุมชน แต่จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน
- การตำรวจชุมชน ไม่ใช่วิธีการปัญหาในลักษณะของยาสารพัดโรคที่สามารถแก้ไขได้ทุกอย่าง

วิลลาร์ด เอ็ม โอลิเวอร์ (Oliver, 2001) นักวิชาการตำรวจ ที่ได้เสนอแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชนไว้โดยให้นิยาม การตำรวจชุมชน ว่าหมายถึง

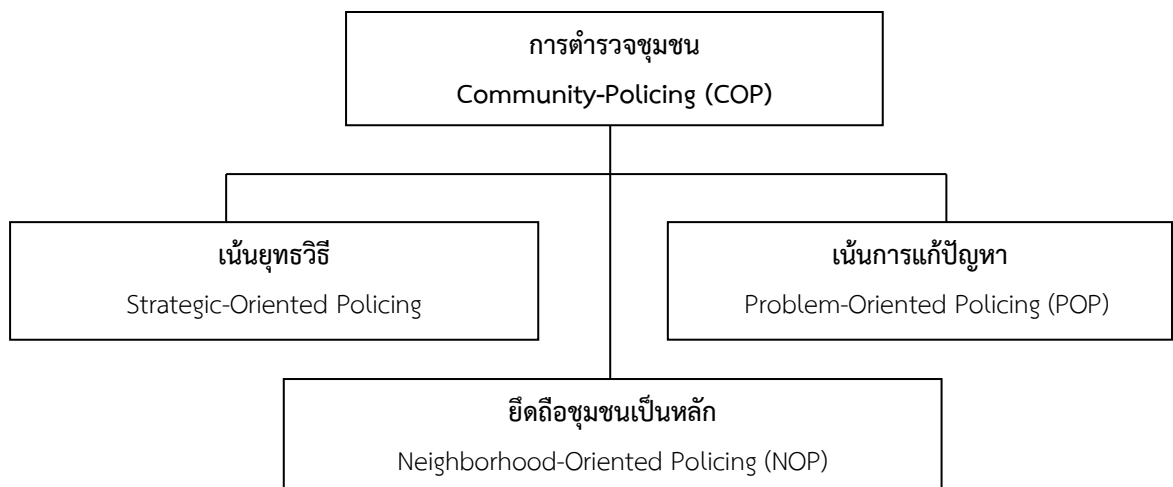
“แนวคิดเชิงระบบในกิจการตำรวจที่มีกระบวนการทัศน์ ในการคงและรักษาไว้ ซึ่งความเป็นชุมชนในเชิงภูมิศาสตร์ เพื่อที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยกระจายอำนาจในงานตำรวจให้มากขึ้น และมีการดำเนินงานตามหลักสำคัญ 3 ประการได้ แก่ การดำเนินงานตำรวจที่เน้นยุทธวิธี โดยการจัดสรรทรัพยากรของตำรวจให้เหมาะสม ประการที่สองได้แก่ การดำเนินงานตำรวจที่เน้นชุมชน ที่เน้นปฏิสัมพันธ์เชิงรุกระหว่างตำรวจและสมาชิกของชุมชนในการลดอาชญากรรมและความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมโดยผ่านโครงการต่างๆ ประการสุดท้ายได้แก่ การดำเนินงานตำรวจที่เน้นการแก้ปัญหา ซึ่งมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่สาเหตุมากกว่าการแก้ไขผลพวงของอาชญากรรม”

จากนิยามความหมายของการตำรวจชุมชนที่นักวิชาการต่างๆ ได้นำเสนอข้างต้น จะเห็นได้ว่า หลักการสำคัญของแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชนรวมทั้งหลักปฏิบัติประกอบด้วย

1. การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและตำรวจ (Partnerships)
2. การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตน (Problem Solving)

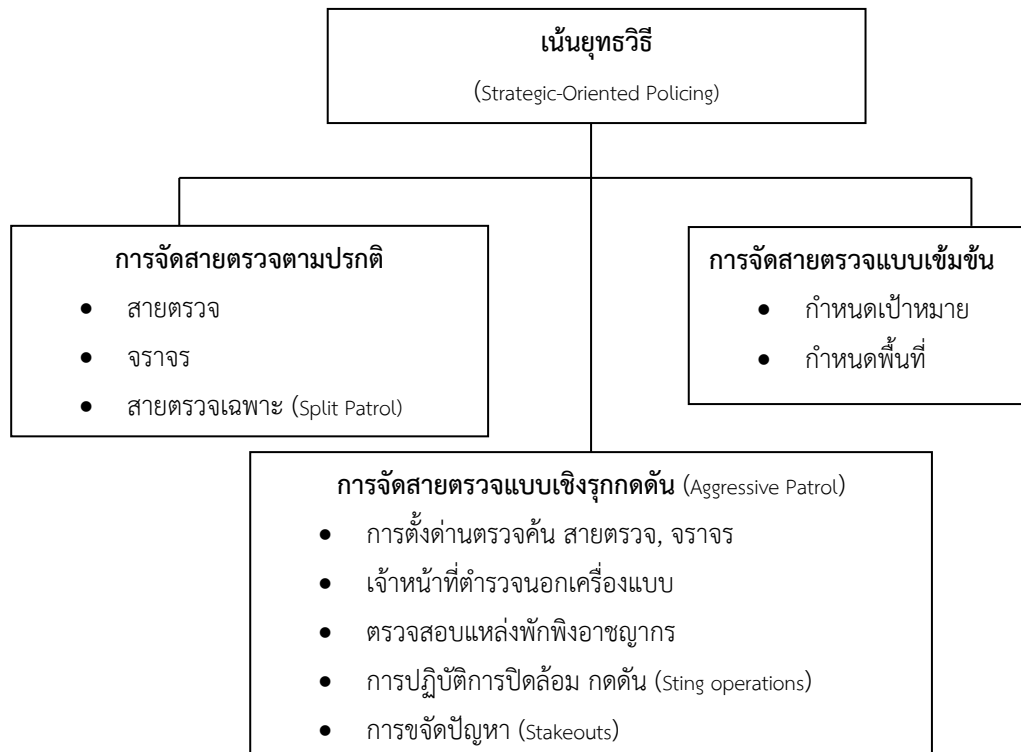
3. การดำเนินโครงการ กิจกรรมหรือแสวงหาวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหา (Activities)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในรายละเอียดมากขึ้น ผู้วิจัย ได้นำแนวคิดเรื่อง การตำรวจชุมชน ตามที่วิลลาร์ด เอ็ม โอลิเวอร์ เสนอไว้ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ การดำเนินงานตำรวจที่เน้นยุทธวิธี (Strategic-Oriented Policing) การดำเนินงานตำรวจที่เน้นชุมชน (Neighborhood-Oriented Policing) และการดำเนินงานตำรวจที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem-Oriented Policing) ปรากฏตามภาพ (ดูภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของแนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชน (Oliver, 2001)

องค์ประกอบแรก คือ การดำเนินงานตำรวจที่มุ่งเน้นยุทธวิธีนั้น ใช้ยุทธวิธีการป้องกันอาชญากรรมที่เน้นการบังคับใช้กฎหมายควบคู่กับวิธีการอื่น เช่น ระบบการจัดสายตรวจ การเข้าถึงที่เกิดเหตุของสายตรวจอย่างรวดเร็ว แต่ปรับปรุงพัฒนาระบบทรัพยากร แผนการปฏิบัติที่มีอยู่ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ มีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติการให้มีความชัดเจน เป้าหมายของการเน้นยุทธวิธีนี้ คือ กำจัดปัจจัยที่ทำให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น หรือสิ่งที่ทำให้ชุมชนไร้ระเบียบ และยังส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดและลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ชุมชนเห็นว่าสมควรดำเนินการ

ภาพที่ 2.2 ยุทธวิธีการดำเนินงานของตำรวจ

เฮอร์แมน โกล์สทีน (Oliver, 2001) เสนอว่า การดำเนินงานตำรวจที่เน้นยุทธวิธีอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง 3 ประการ ได้แก่

1. กำลังพลขาดแคลน ตำรวจไม่เคยมีกำลังพลเพียงพอ การเน้นยุทธวิธี เสนอว่า ต้องประกอบกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจจากหลายส่วน แล้วมอบหมายหน้าที่ เช่น ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 คนรับผิดชอบปัญหาเฉพาะเรื่อง หรือมอบหมายกำลังพลมากขึ้น เช่น 20 คนรับผิดชอบพื้นที่เฉพาะช่วงเวลา (อาจทำให้ห้วงเวลา 1-2 สัปดาห์) การแบ่งหน้าที่ต่างๆ สามารถแบ่งเป็น สายตรวจ สืบสวน สายตรวจจรดยนต์ หมุนเวียนเปลี่ยนผลัดไปในลักษณะชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ใน การแสดงตน (Show of force) เป็นหลัก เนื่องจากไม่สามารถที่จะใช้คน หรือทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้ต่อเนื่องนานๆ จำต้องมียุทธวิธีอื่นเข้ามาเสริม คือ เน้นชุมชนเป็นหลัก หรือ เน้นการแก้ปัญหา

2. กำหนดความเร่งด่วน ต้องยอมรับความจริงที่ว่า อาชญากรรมส่วนใหญ่ไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน (Low Priority) แต่การกำหนดความเร่งด่วนก็เป็นเรื่องยาก บางพื้นที่ประชาชนต้องการให้แก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน ทั้งที่มีอาชญากรรมน้อย ขณะที่บางพื้นที่ไม่เร่งด่วนกลับมีอาชญากรรมสูง ดังนั้นการกำหนดความเร่งด่วน จะไม่ดูแต่เพียงสถิติคดี แต่ต้องพูดคุยหาข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เพื่อให้รู้ว่าพื้นที่ใดที่ประชาชนในชุมชนเห็นว่า การปรากฏตัวหรือการเพิ่มการตรวจของเจ้าหน้าที่

ตำรวจเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งความเห็นร่วมกันในหน่วยตำรวจนี้ จะช่วยจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ว่า อะไรคือ เรื่องเร่งด่วนที่ต้องทำ และอะไรที่รอได้ดีกว่า

3. การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดูว่าการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีประสิทธิผลหรือไม่ ในอดีตดูจาก การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสถิติอาชญากรรม แต่สำหรับประชาชน/ชุมชน ควรมีการสำรวจ คุณภาพชีวิตของชุมชน (Quality of Life) ควบคู่ไปกับ การวัดความหวาดกลัวภัย (Fear of Crime) อาชญากรรม ของประชาชน

ประเด็นสำคัญของการดำเนินงานตำรวจที่เน้นยุทธวิธี คือ การกำหนดเป้าหมาย (Targeting) เพื่อควบคุมอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพ การกำหนดเป้าหมายจะเป็นเครื่องกำหนดว่า สถานที่และพื้นที่ลักษณะใด ควรประยุกต์ใช้ยุทธวิธีอย่างไร ซึ่งมีรูปแบบสายตรวจอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ 1) การตรวจโดยทั่วไป 2) การตรวจแบบเชิงรุกกดดัน (Aggressive) และประการสุดท้าย 3) การตรวจแบบเข้มข้น (Saturation)

การกำหนดเป้าหมาย (Targeting)

หน่วยงานตำรวจส่วนใหญ่ มักไม่จัดสายตรวจในลักษณะเชิงรุก แต่เน้นการตรวจเฉพาะที่ เฉพาะอาชญากรรม ดังนั้นทรัพยากรของตำรวจจึงมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายเฉพาะ การกำหนดว่า อะไรคือ สิ่งที่ควรเป็นเป้าหมาย อะไรสำคัญกว่ากัน และทำอย่างไรที่จะนำไปปฏิบัติได้ ควรมีการพูดคุยระหว่างผู้เกี่ยวข้อง จากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน และทางข้างระหว่างบุคลากรที่มีหน้าที่ตรวจตราในพื้นที่ปัญหา พูดคุยกับส่วนราชการอื่น ผู้นำชุมชน และประชาชนผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ การกำหนดเป้าหมายควรรวบรวมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการชี้ปัญหา อาจทำในรูปของกรรมการสถานีตำรวจ

มีข้อคิดที่ว่า ถ้าให้ข้าราชการและประชาชนธรรมดา เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกรรมการสถานีตำรวจ มักไม่เกิดประโยชน์ เพราะยังมีระดับหัวหน้าส่วนราชการที่มีความพร้อมมากกว่าประชาชนหรือข้าราชการระดับล่างอยู่แล้ว แต่ James Q Wilson and George L. Kelling เสนอว่า การสร้างความร่วมมือกันโดยให้หัวหน้าหน่วยงานมาพบปะกันในทางปฏิบัติก็ไม่เกิดประโยชน์เช่นกัน เพราะสิ่งที่หัวหน้าส่วนราชการรับปากว่าจะทำมักไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาในระดับต่ำกว่าปฏิบัติ จึงควรเน้นเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในพื้นที่จริงๆ ที่พบปะกันเป็นประจำอยู่แล้วมาพูดคุยปัญหา ร่วมกัน คณะกรรมการจึงควรรวมถึง เจ้าหน้าที่จากทุกหน่วยงานต่างๆ และรวมถึงทุกภาคส่วนของชุมชนและประชาชนในชุมชน

เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ร่วมในคณะกรรมการ ควรเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการที่มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชน มีมุมมองเกี่ยวกับชุมชน และสามารถสื่อสารกับหน่วยงานต้นสังกัดได้ เจ้าหน้าที่สายตรวจในระดับปฏิบัติการไม่เพียงแต่นำปัญหาข้อเท็จจริงมาพูดคุย แต่ยังรวมถึงประสบการณ์ที่ลองผิดลองถูกมาแล้ว ส่วนเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นสามารถนำข้อมูลในมุมมองที่

แตกต่างจากปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ เช่น สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ประจำรถฉุกเฉิน หน่วยกู้ภัย สามารถ ช่วยวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนหรือพื้นที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ สวัสดิการ หรือความปลอดภัยได้ เจ้าหน้าที่ด้านแรงงาน สวัสดิการสังคม สามารถให้ข้อมูลปัญหาทางสังคมเฉพาะพื้นที่ ตั้งแต่ความรุนแรงภายในครอบครัว (Domestic Violence) ไปจนถึงปัญหาการทะเลาะวิวาทไม่สิ้นสุดของผู้พักอาศัยในชุมชน เจ้าหน้าที่การเคหะสามารถนำเสนอข้อมูลทางลึกเกี่ยวกับพื้นที่เสี่ยงหรือที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ บุคลากรประจำสำนักงานหรือร้านค้า ธุรกิจต่างๆ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจการค้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทต่างๆ หรือความไร้ระเบียบทางสังคม หน่วยงาน เช่น สำนักงานเขต ก็อาจให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับพื้นที่มีอาชญากรรมสูง หรือมีปัญหาสังคมสูง จากจำนวนการโทรแจ้งเหตุ ร้องเรียนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ แหล่งข้อมูลเหล่านี้ หน่วยงานตำรวจสามารถเข้าถึงได้ทั้งสิ้น และไม่ใช่เรื่องยุ่งยากที่จะเชิญเป็นตัวแทนในฐานะส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาอาชญากรรม

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย เช่น ระบบกำหนดตำแหน่งผ่านดาวเทียม (Satellite global positioning systems) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographic information system) เป็นอีกวิธีหนึ่งทำให้ตำรวจและประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ โดยผ่านทางสิ่งที่เรียกว่า geo-mapping การใช้ซอฟต์แวร์กำหนดจุดทางภูมิศาสตร์ หรือจัดทำ แผนที่อาชญากรรม (Crime mapping) ทำให้หน่วยงานได้รวบรวมข้อมูลจาก สายด่วน และฐานข้อมูลการเกิดเหตุเข้าด้วยกันและสร้างออกมาเป็นแผนที่ทางคอมพิวเตอร์ ดังนั้นการรับแจ้งเหตุ บันทึกรายประจำวัน จะถูกนำไปกำหนดจุดบนแผนที่ทางภูมิศาสตร์ การใช้ดาวเทียมกำหนดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์จะทำให้สถานที่ต่างๆ มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ด้วยการใช้แผนที่ทางคอมพิวเตอร์ การศึกษาพื้นที่วิกฤติ จะสามารถทำได้ง่ายกว่าแผนที่แบบเดิมๆ ที่ใช้มือปักหมุดลงบนตำแหน่งที่เกิดเหตุ เช่น นาฬิกาอาชญากรรม ไม่เพียงแต่ตำรวจที่ได้รับประโยชน์แต่ประชาชน ก็ได้ประโยชน์โดยการรับทราบข้อมูลอาชญากรรมในชุมชนทางอินเทอร์เน็ต เพื่อที่จะได้รับรู้ว่าชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมีความปลอดภัยเพียงใด และยังเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อกระตุ้นเร้าหรือกดดันการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกทางหนึ่ง

ผู้นำชุมชน ถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะชี้ว่า อะไร คือ ปัญหาเร่งด่วน ควรได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก ผู้นำชุมชนอาจมาจากบุคคลใดในชุมชน เช่น เจ้าของธุรกิจร้านค้า หรือสมาชิกสมาคมธุรกิจการค้า สมาชิกโรงเรียน สมาคมครูผู้ปกครอง ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ รวมทั้งกลุ่มทางการเมือง สังคม ศาสนา ก็เป็นแหล่งข้อมูลของปัญหาชุมชนได้

ในระดับ ปัจเจกของชุมชนที่เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปนั้น คณะกรรมการสถานี่ตำรวจ ควรให้ความสำคัญกับสมาชิกชุมชนที่เป็นตัวแทนของชุมชนหรือพื้นที่เป้าหมาย กรรมการสามารถมาได้จากทุกภาคส่วน แม่บ้าน วิทยุในพื้นทีหรือแม้แต่คนว่างงาน ไม่ควรมีเงื่อนไขไม่เลือกคนเหล่านี้ เพราะอาจได้ข้อมูลหลากหลายทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิต

Wilson and Kelling (Oliver, 2001) เสนอว่า คณะกรรมการสถานีตำรวจ ควรจัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ พูดคุยเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ควรจัดทำบัญชีปัญหาชุมชน ควรหาหรือเพื่อหาทางแก้ปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาทั้งเฉพาะหน้า ระยะยาว อะไรที่ตำรวจยังไม่จำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการ หรืออะไรที่ต้องใช้วิธีการที่แตกต่างออกไปจากวิธีการที่ตำรวจใช้ การประชุมควรกำหนดให้มีการประเมินความสำเร็จ ทั้งเป้าหมายและวิธีการ หรือความสำเร็จในการพัฒนาวิธีการแนวทางใหม่ๆ สมาชิกคณะกรรมการ ควรมีการหมุนเวียนหรือคัดเลือก เพราะการถ่ายเทหมุนเวียนคณะกรรมการสถานีตำรวจ จะได้รับแนวคิดและวิธีการใหม่ๆ ในเรื่องที่ไม่มีการพูดกันมาก่อน

สรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของ การกำหนดเป้าหมาย คือ การผนึกกำลังของชุมชนในการตัดสินใจนโยบาย ให้เป็นไปตามสภาพของทรัพยากรตำรวจที่มีอยู่ การผนึกกำลังที่เกิดขึ้นจะช่วยทำให้เป้าหมายที่กำหนดมีความเป็นจริง และตำรวจเองได้รับรู้ภัยคุกคามต่างๆ ที่มีต่อชุมชน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นพลังของชุมชนในการร่วมกันกำหนดเป้าหมายแก้ไขและพัฒนา ซึ่งจะสร้างการยอมรับและความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้น

การดำเนินงานที่เน้นชุมชนเป็นหลัก (Neighborhood-Oriented Policing (POP))

การตำรวจที่เน้นชุมชนเป็นหลัก เป็นการส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและสมาชิกของชุมชนในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม เป็นการทำงานในเชิงรุก มีการบูรณาการทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย มีการเปิดช่องทางการติดต่อประสานงาน รวมทั้งแนวทางและวิธีปฏิบัติเพื่อป้องกันอาชญากรรมปัญหาต่างๆ ของชุมชน กิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จัดทำขึ้นยังช่วยให้มีการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนในชุมชนมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าใจความรู้สึก ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ภายใต้องค์ประกอบการทำงานตำรวจที่เน้นชุมชนนี้ ตำรวจทุกคน ต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในลักษณะใดลักษณะหนึ่งในการก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไม่ได้ทำหน้าที่ด้านสายตรวจ เช่น สายธุรการ จราจร สอบสวน สืบสวน หรือแม้แต่ส่วนกลาง มักคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีหน้าที่ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเพราะไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีการปรับทัศนคติวิธีคิดให้ถูกต้อง ขณะเดียวกันประชาชนต้องรับรู้และเข้าใจว่า การป้องกันอาชญากรรมไม่ใช่หน้าที่ของตำรวจเพียงอย่างเดียว ประชาชนต้องมีหน้าที่ช่วยกันสอดส่องดูแลอาชญากรรม และความไม่เป็นระเบียบต่างๆ ในชุมชนด้วย

การปรับเปลี่ยนทัศนคติ วิธีคิดทั้งของตำรวจและชุมชน และการทำให้ทั้งสองฝ่ายมาร่วมกันในการแก้ปัญหา ถือเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในกิจกรรมการดำเนินงาน นอกจากนี้

ความสำเร็จยังขึ้นอยู่กับจำนวนของการมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มชมรม วัด ร้านค้า องค์กรชุมชน หมอ ทนาย เป็นต้น ไม่ใช่แค่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การที่ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนหยิบยื่นทรัพยากร มีส่วนร่วมในการกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยกันเสริมสร้างพันธะระหว่างตำรวจและชุมชนให้ยั่งยืนในที่สุด

ปัญหาสำคัญของการดำเนินงานตำรวจที่เน้นชุมชน กับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น จะสามารถนำมาใช้ได้กับชุมชนทุกประเภทหรือไม่ จะเข้าไปเริ่มดำเนินกิจกรรมในชุมชนได้อย่างไร จึงจะตรงกับปัญหาของชุมชน ทำอย่างไรให้ประชาชนมีความไว้วางใจแล้วเข้ามาร่วมกับตำรวจในการแก้ปัญหา เนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งมีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ค่านิยมและสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งที่หน่วยงานตำรวจ จะต้องพิจารณาในลำดับแรกๆ ก็คือ การทำความเข้าใจ ชุมชนหรือประชาชนเป้าหมาย (Peak, 2008)

การดำเนินงานตำรวจที่เน้นการแก้ปัญหา (Problem-Oriented Policing)

องค์ประกอบสุดท้ายของการตำรวจชุมชนในแนวคิดของ วิลลาร์ด เอ็ม โอลิเวอร์ คือ การร่วมมือกันระหว่างระหว่างชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบ่งชี้ปัญหา ต้นตอสาเหตุของอาชญากรรมและความไร้ระเบียบต่างๆ ในชุมชน การกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา ไปจนถึงขั้นตอนการแก้ปัญหา ซึ่งความยุ่งยากจะอยู่ที่การแปลงแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจะทำให้เป็นรูปธรรมอย่างไร นักวิชาการสองท่าน ได้แก่ John Eck and William Spelman (Eck and Spelman, 1987) ได้พัฒนาตัวแบบในการแก้ปัญหาเรียกว่า **S.A.R.A. Model** สำหรับศึกษาและแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

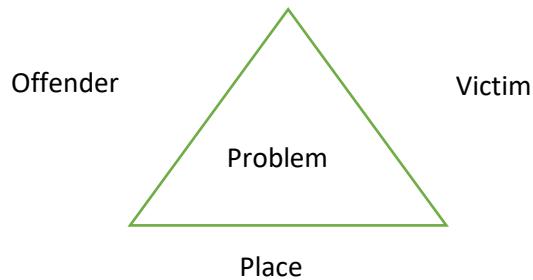
1. การบ่งชี้ปัญหา (Scanning) วัตถุประสงค์หลัก คือ การกำหนดว่าสิ่งที่เป็นปัญหา คือ อะไร โดยใช้บุคลากรทั้งหมดของหน่วยงาน ร่วมกันศึกษาบ่งชี้ปัญหา (what is a problem?) และจัดลำดับความสำคัญ ซึ่งดูจากเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป เช่น

- พฤติกรรมของบุคคล
- สถานที่
- ตัวบุคคล
- ช่วงเวลา
- เหตุการณ์ต่างๆ

2. การวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) ถือเป็นหัวใจของกระบวนการแก้ปัญหา จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทำความเข้าใจสาเหตุของปัญหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับฝ่ายใด เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง และแนวทางปฏิบัติเป็นอย่างไร สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ค้นหาข้อมูลปัญหาที่ได้รับ
- กำหนดลักษณะทางธรรมชาติและขอบเขตของปัญหา

- ชี้ภัยอันตรายจากการคุกคาม
- แยกปัญหาออกเป็นส่วนเล็กๆ เพื่อหาทางเอาชนะ (Small wins)
- ใช้ตัวแบบสามเหลี่ยมอาชญากรรมในการวิเคราะห์ปัญหา

ภาพที่ 2.3 สามเหลี่ยมอาชญากรรม

3. การตอบสนองต่อปัญหา (Response) เป็นการกำหนดแนวทางในการตอบสนองปัญหา โดยเลือกแนวทางแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติ การเลือกแนวทางแก้ปัญหาควรให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- 1) สามารถแก้ปัญหาให้หมดสิ้นไป (Totally eliminating the problems)
- 2) แก้ปัญหาได้อย่างมีนัยสำคัญ (Reducing the number of incidents the problem creates)
- 3) ลดความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Reducing the seriousness of the harms)
- 4) สามารถเผชิญกับปัญหาได้ดีกว่าเดิม (Dealing with a problem better)
- 5) สามารถตัดปัญหา ไม่ให้เป็นที่ยกย่องของหน่วยงานได้ (Removing the problem from Police consideration)

4. การประเมินผลการปฏิบัติ (Assessment) โดยปกติ การประเมินผลการปฏิบัติจะวัดจากประสิทธิผล เช่น ผลการจับกุม สถิติคดีอาญา ที่มีการรายงานยอด ระยะเวลาการตอบสนองต่ออาชญากรรม เช่น การไปที่เกิดเหตุ การคลี่คลายคดี การสืบสวนจับกุม การร้องเรียน ร้องทุกข์ของประชาชน รวมทั้งการประเมินผลในภาคสนามกับประชาชนทั่วไป เป็นต้น

ยังมีวิธีการอื่นๆที่สามารถนำมาใช้ในการประเมินผลว่า ปัญหาที่ได้รับการแก้ไขลดลงหรือหมดไปหรือไม่ เช่น

- การตกเป็นเหยื่อซ้ำ ของเหยื่ออาชญากรรม ลดลงหรือไม่
- เหตุเกิด หรือเหตุที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ลดลงหรือไม่

ตัวชี้วัดต่างๆในชุมชน เช่น การเพิ่มขึ้นของผลกำไรในการประกอบธุรกิจในพื้นที่ การเพิ่มพื้นที่ใช้สอยในพื้นที่ การเพิ่มขึ้นของมูลค่าทรัพย์สินต่างๆ สิ่งก่อความเดือดร้อนรำคาญ ชากรถ สิ่งระเกะระกะ ลดน้อยลง

- การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น
- ประชาชนมีความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมลดลง เป็นต้น

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในประเทศไทย

งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์เป็นรูปธรรมในสมัยกรมตำรวจได้มีคำสั่งที่ 223/2527 ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2527 เรื่อง นโยบาย การดำเนินงานมวลชนสัมพันธ์ของกรมตำรวจ โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติในด้านมวลชนสัมพันธ์ไว้ และได้พิจารณาดำเนินการศึกษา รายละเอียดและปัญหางานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ โดยให้พิจารณาถึงรูปแบบของการดำเนินการ ของคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อศึกษาโครงสร้างและระบบบริหารงานด้านเด็กเยาวชน ชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เป็นแนวทางการพิจารณา กองวิจัยและวางแผนได้ศึกษาหาแนวทางการบริหารการ ประชาสัมพันธ์ ชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ โดยได้รวมงานที่เกี่ยวข้องในด้านประชาสัมพันธ์ เด็กเยาวชน ชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ไว้ด้วยกันโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้าง ความเข้าใจ ทศนคติ ความศรัทธา และความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน ตลอดจนสนับสนุนการ เข้ามามีส่วน ร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของตำรวจ โดยกรมตำรวจได้มีคำสั่งที่ 1144/2530 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2530 จัดตั้งโครงการงานชุมชนสัมพันธ์ โดยมีกำหนดการจัดงานชุมชนสัมพันธ์ให้ สอดคล้องกับแผนกรมตำรวจด้านชุมชนสัมพันธ์ (สวสดี อมรวิวัฒน์, 2532, หน้า 8 - 9)

ในระยะแรกแผนกรมตำรวจแม่บทฉบับที่ 1 โดยได้วางนโยบายด้านชุมชนสัมพันธ์ไว้ ดังนี้ (สวสดี อมรวิวัฒน์, 2532 หน้า 10)

- 1) การพัฒนางานชุมชนสัมพันธ์ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ในด้านการป้องกันปราบปราม อาชญากรรมและด้านความมั่นคงภายใน
 - 2) มุ่งส่งเสริมพัฒนาคุณภาพคุณธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก
 - 3) มุ่งส่งเสริมพัฒนาปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง ให้แก่ประชาชนมีจิตสำนึกเป็นไทย และยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 - 4) เน้นประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างข้าราชการและประชาชน
 - 5) ให้ความรู้แก่ประชาชนด้านการป้องกันอาชญากรรมและอุบัติเหตุ
- สำหรับขอบเขตงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ มีดังนี้

1) การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบของ ตำรวจ รู้ถึงความพยายามและตั้งใจในการทำงานของตำรวจที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน ตลอดจน การบริการประชาชน ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอันดีต่อตำรวจ

2) การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการรวมกลุ่มสันติชนของเด็กและเยาวชน โดยวิธีการหลายรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาไปสู่ประชาชนที่มีคุณภาพ และเป็นพลเมืองดี ป้องกันและ แก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้น

3) การให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน และประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ในด้านการ ป้องกัน อาชญากรรมและอุบัติเหตุ

4) การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อการปรับปรุงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความ มั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

5) ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อาชญากรรม ป้องกันอาชญากรรมและเสริมการปฏิบัติในการปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6) ปรับปรุงพัฒนาให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรม

7) ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบการปกครอง ปลุกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง ให้แก่ ข้าราชการตำรวจ ประชาชน เพื่อให้มีจิตสำนึกในความเป็นไทยยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ

การดำเนินการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในระยะแรกเป็นลักษณะของการประชาสัมพันธ์ให้ ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย และให้ร่วมมือในการปกครองดูแลผู้ใกล้ชิดให้ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ ยังไม่ได้พัฒนาระบบงานให้เป็นรูปธรรม หลังจากนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้ริเริ่มโครงการ ตำรวจชุมชนสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2554 ได้เริ่มจัดทำโครงการตำรวจชุมชน ขึ้นตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 248/2554 ลงวันที่ 11 เมษายน 2554 เรื่อง ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อให้ทุกสถานี ตำรวจส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายชุมชน ลักษณะปฏิบัติการในการป้องกันอาชญากรรมรักษาความสงบ เรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยให้แก่ชุมชนและท้องถิ่น สำหรับแนวทางของโครงการในปัจจุบัน กำหนดให้สถานีตำรวจคัดเลือกชุมชนอย่างน้อยหนึ่งแห่งเพื่อเข้าไปดำเนินการ โดยให้จัดเจ้าหน้าที่ ตำรวจหนึ่งนาย (ตำรวจชุมชน) เข้าไปสรรหาประชาชนในชุมชนเป้าหมายที่มีจิตอาสา จำนวนชุมชน ละไม่น้อยกว่า 10 คน เพื่อทำหน้าที่เป็น “อาสาสมัครตำรวจชุมชน” เพื่อเป็นแกนนำทำหน้าที่ร่วมกับ ชาวบ้าน ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนแล้วร่วมกันทำการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว ร่วมกันกำหนด แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยกำหนดเป็นมาตรการ หรือโครงการให้สอดคล้องกับ สถานการณ์และความต้องการของชุมชน แล้วดำเนินการจัดการตามแนวทางที่ได้ตกลงหรือเห็นชอบ

ร่วมกัน หลังจากนั้นให้มีการประเมินผลการปฏิบัติ ทั้งนี้ให้ตำรวจทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแก่อาสาสมัคร ตำรวจชุมชนและชาวบ้าน และทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสถานีตำรวจกับชุมชน

โดยจะพบว่างานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในไทยนั้นแท้มีจุดเริ่มแตกต่างจากหลักการ ตำรวจชุมชนในประเทศตะวันตก เพราะประเทศไทยใช้การประชาสัมพันธ์มาเป็นจุดเริ่มต้นของงาน ตำรวจชุมชนในไทย เพื่อมุ่งเสริมสร้างความเข้าใจให้ประชาชนได้ทราบถึงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ สร้างความมั่นใจในสมรรถภาพ บุคลากรเครื่องมือเครื่องใช้และความตั้งใจจริงของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในด้านต่าง ๆ โดยการประชาสัมพันธ์นั้นจะถูกดำเนินการต่อกลุ่ม ประชาชนเป้าหมายต่าง ๆ เช่น ข้าราชการ นักศึกษา นักเรียน สหพันธ์แรงงาน เพื่อให้บุคคลแต่ละกลุ่ม เหล่านั้นเข้าใจวัตถุประสงค์ นโยบาย วิธีการ ปัญหา และข้อจำกัดของตำรวจ รวมทั้งให้เกิดความมั่นใจว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจจะรักษากฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและความเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง ในขณะที่ทิศทางในปัจจุบันมีพยายามให้เป็นไปตาม แนวคิดของตำรวจชุมชนในประเทศตะวันตกที่เน้นการเข้าถึงประชาชนอย่างใกล้ชิดเพื่อลดความรู้สึก หวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติตำรวจ แห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 โดยกำหนดให้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วม ในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและ รักษาความปลอดภัยของประชาชนตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละพื้นที่ โดยต่อมาได้มีการ แก้ไขความใน มาตรานี้ใหม่โดยประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 111/2557 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม 2557 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

“ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดระเบียบการบริหาร การปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความปลอดภัยของ ประชาชนให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่นและชุมชน โดยให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและ องค์การภาคเอกชนมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย งบประมาณ และอาสาสมัคร ตลอดจนการติดตาม ตรวจสอบ การปฏิบัติงานตำรวจ”

โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกระเบียบและคำสั่งที่สำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนจำนวน 3 ฉบับ คือ 1) ระเบียบ ก.ต.ช.ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการ ตำรวจ พ.ศ. 2549 2) ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วย การส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กร มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2551 3) คำสั่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 513/2554 ลงวันที่ 23 สิงหาคม 2554 ตามพระราชบัญญัติ ตำรวจ แห่งชาติ พ.ศ. 2547 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานตำรวจใหม่ โดยกำหนดให้มี คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) เป็นองค์กรกำหนดนโยบายการบริหารงานตำรวจ โดยมีสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ (ตร.) และหน่วยงานในสังกัดเป็นองค์กรนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้

บรรลุลผล และมีคณะกรรมการ ตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจของกรุงเทพมหานคร (กต.ตร.กทม.) จังหวัด (กต.ตร.จังหวัด) และ สถานีตำรวจ (กต.ตร.สน. และ กต.ตร.สภ.) ทำหน้าที่ช่วย ก.ต.ช. ในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการ ปฏิบัติงานตามนโยบาย ก.ต.ช. ของข้าราชการ ตำรวจในแต่ละเขตพื้นที่ โดยคุณสมบัติ อำนาจและหน้าที่นั้นเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ ก.ต.ช. ว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมใน กิจการตำรวจ พ.ศ. 2549 ระเบียบ ก.ต.ช. นี้ยังได้กำหนดลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ดังต่อไปนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้าหาสภาพและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน
- 2) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มและตัดสินใจกำหนดกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหา ของท้องถิ่นและชุมชน
- 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ/หรือ การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติและ/หรือ การปฏิบัติตามกิจกรรม เพื่อลดและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นและชุมชน
- 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินกิจกรรม และ
- 5) การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและปรับปรุง

ฐานความคิดของระดับการมีส่วนร่วมโดยให้ภาคเอกชน ประชาชนและองค์กรต่างๆ เข้ามามี ส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ของกิจการตำรวจตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับ ผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบ นั้น หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของ ประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามี ส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับ ของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ ที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าสู่ กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงาน แลกเปลี่ยน การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น
- 2) การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วย วิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟัง ความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น
- 3) การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า

ข้อมูลความคิดเห็นและ ความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ เป็นต้น

4) ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูง ที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด การทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดจาก ความต้องการของประชาชน เป็นต้น

จากข้อความที่กล่าวมาทำให้รู้ว่าทั้งทางภาครัฐและภาคประชาชนควรมีการสร้างหลักการ มีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน เพื่อให้ต่างฝ่ายได้รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกัน ประชาชน ก็จะได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการทบทวนกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมเป็นหลักประกันที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนทุกคนดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ คณะกรรมการตำรวจแห่งชาติ หรือ ก.ต.ช. ได้กำหนดฐานความคิดการของมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 รูปแบบ ดังนี้

1) แบบเลี้ยงดู (Aliment) คือ มุ่งเน้นไปในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย เน้นการปราบปราม จับกุมใช้ 4M (บุคลากร งบประมาณ วิธีการ และวัสดุอุปกรณ์) มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่ จัดโครงการให้ทุกอย่างตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้น เช่น โครงการต่อสู้ป้องกันตัว, โครงการยุทธวิธีตำรวจ

2) แบบช่วยเหลือ (Assist) คือ ตำรวจยังเป็นผู้ปฏิบัติหลักของโครงการแต่เริ่มให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น โครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจ

3) แบบร่วมมือ (Collaborate) คือ ตำรวจยังเป็นผู้ปฏิบัติหลักของโครงการแต่ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น ช่วยตำรวจทำโครงการมากขึ้น เช่น โครงการอาสาสมัคร ตำรวจชุมชน โครงการร่วม ตรวจเยี่ยมต่าง ๆ

4) แบบพลังประชาชน (Empowerment) คือ ประชาชนเป็นเจ้าของโครงการต่าง ๆ ในกิจการ งานตำรวจได้ด้วยตนเอง สามารถบริหารจัดการโดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเพียงฝ่ายสนับสนุนเท่านั้น และมี กฎหมายรองรับ จะทำให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ไม่ได้ยึดเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหลัก แก้ไขปัญหา 4M ของภาครัฐได้อย่างสิ้นเชิง เช่น โครงการประชาอาสาพิทักษ์ชุมชน มัสยิดมหายานาค, โครงการลิขิต เป็นต้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

2.2.1 ผลกระทบของสื่อต่อสังคม

ก่อนที่จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ จำเป็นต้องเข้าใจอิทธิพลของสื่อที่มีต่อสังคม กล่าวคือ สื่อในฐานะเป็นเครื่องมือในการส่งต่อข้อมูลข่าวสาร และได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทต่อการรับรู้ และสามารถปรับเปลี่ยนกำหนดพฤติกรรมของบุคคลได้ ทั้งนี้ นอกจากรูปธรรมของผลกระทบจากการบริโภคสื่อที่ได้กล่าวมาแล้ว อาจอธิบายผลกระทบของสื่อในทางทฤษฎี โดยที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยพบว่า สื่อสารมวลชน อาทิ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ สามารถมีอิทธิพลและส่งผลกระทบทางสังคมอย่างมากในแง่มุมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการเผยแพร่ และเข้าถึงสื่อของบุคคล (Perse, 2001) และต่อมาในยุคดิจิทัลที่มีการเข้ามาของสื่อสังคมออนไลน์ ข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต และเนื้อหาดิจิทัลในรูปแบบอื่น ๆ ก็ยังพบว่า สื่อดังกล่าวก็มีอิทธิพลและส่งผลกระทบเช่นเดียวกัน (Potter, 2019) ทั้งนี้ ทฤษฎีสื่อสารมวลชนได้ถูกนำมาอธิบายว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ซึ่งจะกลายเป็นความคิดความเชื่อ อารมณ์ และพฤติกรรมของบุคคลได้อย่างไร อาทิ ในประเด็นการรับรู้ของผู้บริโภค ทฤษฎีการกำหนดวาระการประชุม (Agenda-Setting Theory) เสนอว่าสื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลในการกำหนดวาระความสนใจของประชาชนได้ (McCombs & Shaw, 1972) หรือ ทฤษฎีการปลูกฝัง (The Cultivation Theory) ที่เสนอว่าการเปิดรับสื่อต่างๆ เป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสารมวลชน สามารถมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความเป็นจริงของผู้บริโภคสื่อได้ (Gerbner et al., 2002) นอกจากนี้ ทฤษฎีก้นหอยแห่งความเงียบ (Spiral of Silence Theory) ซึ่งอธิบายว่า หากสื่อแนะนำเสนอข้อมูลข่าวสารตอกย้ำในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง บุคคลที่มีความคิดเห็นตรงกันข้ามจะเลือกที่จะไม่แสดงความคิดเห็นของตนออกมา หากพวกเขาเชื่อว่าความคิดเห็นของตนเองเป็นเสียงของคนส่วนน้อย (Noelle-Neumann, 1974) และจากทฤษฎีสื่อสารมวลชนข้างต้น สะท้อนถึงการเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการกำหนดความคิดเห็นของสาธารณะ งานการวิจัยของ Entman, R. M. (1993) แสดงให้เห็นปรากฏการณ์การวางกรอบ หรือ Framing effect กล่าวคือ สื่อมวลชนสามารถกำหนดการรับรู้ข่าวสารได้ตามวิธีการที่นำเสนอได้ แม้ว่าภายหลังที่มีการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้นำผู้บริโภคสื่อไปสู่การเปิดรับมุมมองที่แตกต่างกันมากขึ้น แต่ยังสามารถสร้างผลกระทบตามอคติที่สื่อมีอยู่ได้ (Pariser, 2011) นอกจากการรับรู้ของผู้บริโภคแล้ว สื่อไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการรับรู้ และทัศนคติของผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคด้วย อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม จากการศึกษาของ Bandura (1977) พบว่าบุคคลสามารถเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการบริโภคสื่อ ซึ่งสิ่งนี้สามารถอธิบายผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากสื่อที่มีความรุนแรงที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว (Anderson et al., 2010) ได้เป็นอย่างดี

นอกจากผลกระทบทางสังคมดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผลกระทบของสื่อต่อพฤติกรรมอาชญากรรม เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอย่างต่อเนื่องในหมู่นักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย และ

ผู้ปฏิบัติงาน เพราะแม้ว่างานการศึกษาที่ผ่านมาไม่ปรากฏว่าสื่อมีความสัมพันธ์โดยตรงที่ส่งผลก่อให้เกิดพฤติกรรมทางอาญา จากการศึกษาพบว่าสื่อสามารถสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะ ในการทำให้พฤติกรรมอาชญากรรมบางอย่างเป็นเรื่องปกติ หรือพฤติกรรมอาชญากรรมใดเป็นประเด็นที่ต้องได้รับความสนใจเป็นอย่างยิ่ง (Dowler, Fleming, & Muzzatti, 2006) โดยการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการแสดงภาพสื่อเกี่ยวกับอาชญากรรม ส่งผลต่อความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม อาทิ Heath and Gilbert (1996) ได้ศึกษา พบความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคสื่อ และความหวาดกลัวต่ออาชญากรรม โดยผู้ชมรายการอาชญากรรมบ่อยครั้งมักจะประเมินการเกิดขึ้นของอาชญากรรมสูงเกินจริง และมีแนวโน้มที่จะมีความหวาดกลัวภัยที่จะตกเป็นเหยื่อมากขึ้น สอดคล้องกับงานศึกษาของ Callanan (2012) ซึ่งพบ ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่ออาชญากรรมรุนแรง และความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นในหมู่ผู้บริโภคที่เปิดรับสื่อประเภทนี้

โดยผลกระทบของสื่อต่ออัตราการเกิดอาชญากรรม พบว่ายังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ เพราะในขณะที่นักอาชญาวิทยาระบุว่า ทฤษฎีการเลียนแบบ อธิบายว่าความรุนแรงของสื่ออาจกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในโลกแห่งความเป็นจริง แต่อย่างไรก็ตาม Ferguson (2015) ได้ศึกษา แนวคิดการบำบัดความโกรธ ตามทฤษฎี catharsis อธิบายว่า การระบายหรือปลดปล่อยความรู้สึกออกมาบ้างจะช่วยระบายความโกรธ กล่าวคือสื่อที่มีความรุนแรงอาจเป็นการบำบัด หรือเปิดโอกาสให้บุคคลระบายความก้าวร้าวออกมา ซึ่งจะช่วยลดการเกิดความรุนแรงในโลกแห่งความเป็นจริง ขณะที่การศึกษาของ Paik และ Comstock (1994) ซึ่งศึกษาด้วยความสัมพันธ์ของรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาความรุนแรงกับพฤติกรรมต่อต้านสังคมโดยการวิเคราะห์ห่อหุ้ม The effects of television violence on antisocial behavior: A meta-analysis จากการศึกษากว่า 200 ชิ้น พบว่ารายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาความรุนแรงมีผลกระทบเล็กน้อยกับพฤติกรรมต่อต้านสังคม แต่มีนัยสำคัญกับพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ชม แต่ในทางกลับกัน ผลการศึกษาของ Surette (2013) Media, crime, and criminal justice: Images, realities, and policies ได้แย้งว่าสื่อมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมของอาชญากร แต่กรณีนี้มักเกิดขึ้นโดยเฉพาะเจาะจงกับคดีที่มีชื่อเสียง แต่ไม่ส่งผลกระทบต่ออัตราการเกิดอาชญากรรมโดยรวม

2.2.2 การรู้เท่าทันสื่อ

1) ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

จากผลกระทบของสื่อดังที่กล่าวมาข้างต้น ในปัจจุบันจะพบว่าความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก (Livingstone, 2004) โดยการรู้เท่าทันสื่อไม่ใช่เพียงทักษะการรับรู้ข้อมูลที่สื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการทำความเข้าใจ, วิเคราะห์, ประเมินความถูกต้อง, และการที่ผู้บริโภคสามารถสร้างข้อมูลใหม่ ๆ และสื่อสารผ่านสื่อด้วย (Buckingham, 2007) ทั้งนี้การรู้เท่าทันสื่อเป็นขั้นตอนสำคัญของผู้บริโภคสื่อในการทำความเข้าใจ

และการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในฐานะที่เป็นผู้สร้าง และผู้รับสาร (Potter, 2004) โดยข้อมูลข่าวสารที่ผู้บริโภคได้รับจากสื่อ ซึ่งส่วนใหญ่ผ่านกระบวนการคัดเลือกและจัดเรียงของผู้ส่งสารและสื่อสารผ่านสื่อ ทำให้ผู้บริโภคสามารถดู ฟัง และอ่านได้ (Livingstone, 2004) ดังนั้นการที่ผู้บริโภคมีทักษะทางด้านสื่อจึงมีความสำคัญในการที่ผู้บริโภคสามารถเข้าใจความหมายที่ซ่อนอยู่ในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ, ทำความเข้าใจในผลกระทบที่สื่อมีต่อผู้บริโภค และสังคม และใช้สื่อในการสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Buckingham, 2007)

ในบริบทของการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงวิธีการทำงานและผลกระทบของสื่อ ทำให้สามารถติดตาม และวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ที่สื่อกระแสหลัก และสื่อดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพและเป็นมืออาชีพ (Hobbs, 2010) นอกจากนี้ในยุคที่มีการเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลอย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือก่อนที่จะกระทำตามข้อมูลนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก การรู้เท่าทันสื่อจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อข่าวปลอม เหยื่อโฆษณา การถูกหลอกลวง และฉ้อโกง ซึ่งมักมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการสร้างความเข้าใจที่ผิด โดยใช้เทคนิคทางสื่อที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถืออย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันการตกเป็นเหยื่อ และการส่งต่อข้อมูลดังกล่าวสู่ผู้บริโภคคนอื่น การรู้เท่าทันสื่อจึงมีความสำคัญในการพัฒนา และเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับสังคมยุคดิจิทัล (Jenkins, 2009) ซึ่งรวมถึงทักษะในการค้นหา และประมวลผลข้อมูล, การสร้างสรรค์ และแบ่งปันเนื้อหา การรู้จักสื่อ และเข้าใจสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค และเข้าใจ รับผิดชอบ และความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น และความรับผิดชอบในการเป็นสมาชิกในสังคม (Jenkins, 2009).

2) ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ

การให้นิยามความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ โดยจากการสรุปคำนิยามจากที่ประชุม Aspen Media Literacy Leadership Institute ในปี ค.ศ.1992 ว่า Media Literacy is the ability to access, analyze, evaluate, and create media in a variety of forms. ความรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินค่า และผลิตสื่อได้ในหลากหลายรูปแบบ สอดคล้องกับการให้ความหมายของคณะกรรมการสหภาพยุโรป (EU Commission) ที่ระบุนิยามเชิงปฏิบัติการของการรู้เท่าทันสื่อว่าประกอบด้วยทักษะที่จำเป็น 3 ประการ อันได้แก่ 1) การเข้าถึง (Access) คือการมีโอกาสได้ใช้สื่อและมีความสามารถที่จะใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม 2) การวิเคราะห์และประเมินค่า (Analysis and evaluation) คือ มีความสามารถในการอ่าน ทำความเข้าใจ การประเมินค่าเนื้อหาสื่อ รวมถึงตระหนักถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ของสื่อในฐานะเครื่องมือของการสื่อสาร และ 3) ความสามารถในการสื่อสาร (Communicative competence) คือ ทักษะในการสร้างสาร ผลิต และเผยแพร่ผ่านช่องทางที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ Dictionary of Media literacy (1997, p. 48) นิยามความหมาย การรู้เท่าทันสื่อ ว่าเป็นทักษะการคิดแบบวิพากษ์ที่ทำให้ผู้รับสื่อ สามารถแปล

ความหมายของข้อมูลที่พวกเขาได้รับผ่านสื่อมวลชนช่องทางต่างๆ และช่วยให้พวกเขาพัฒนาทักษะการวินิจฉัยเนื้อหาของสื่อได้อย่างอิสระ รวมทั้งความเห็นของ Potter (1998) ว่า การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง มุมมอง (Perspective) ของผู้รับสารที่ใช้แปลความหมายที่ได้รับจากสื่อ ซึ่งมุมมองต่อสื่อเหล่านี้สร้างขึ้นจากความรู้ ทักษะและข้อมูลข่าวสารจากสื่อและโลกแห่งความเป็นจริง

แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อถูกนิยามในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับมุมมองในสาขาวิชาต่าง ๆ แต่โดยพื้นฐานแล้ว การรู้เท่าทันสื่อนั้นหมายรวมถึง 3 มิติ ได้แก่ มิติแรกคือด้านความคิด และการรับรู้ (cognitive) มิตินี้ เป็นความสามารถของบุคคลในการทำความเข้าใจ ตั้งแต่สัญลักษณ์ที่สามารถเข้าใจได้ง่ายจนถึงสัญลักษณ์หรือประเด็นที่มีความซับซ้อน , มิติที่สองด้านความรู้สึกและอารมณ์ (emotional) เป็นความสามารถของบุคคลในการจำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่สื่อใช้ในการกระตุ้นอารมณ์ และความรู้สึก โดยรู้ว่าผู้ผลิตสื่อนั้นต้องการกระตุ้นให้ ผู้รับสารเกิดความรู้สึกอะไร รวมถึงการที่ผู้รับสารสามารถใช้สื่อเพื่อสนองตอบอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้, และมิติที่สามด้านจริยธรรม (ethical) เป็นความสามารถของบุคคลที่สามารถตีความ เข้าใจถึงค่านิยมที่แฝงอยู่ในสารได้ นอกจากการเป็นผู้รับสารแล้ว การรู้เท่าทันสื่อยังเป็นความสามารถของผู้บริโภคสื่อในการคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์สื่อได้อย่างเหมาะสม (critically consuming and producing media) (Hobbs, 1998) โดยความหมายของ “การรู้เท่าทันสื่อ” นั้น มีองค์กรต่าง ๆ ที่ทำงานด้านการรู้เท่าทันสื่อ และนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความนิยามที่สำคัญ อาทิ

Rubin, in Baran,S.J (2002) กล่าวเสริมไว้ว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ และความเข้าใจข้อจำกัดทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีในการสร้าง การผลิตและการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความสามารถในการวิเคราะห์และประเมิน

ออฟคอม (Ofcom) หน่วยงานที่สนับสนุนการเรียนรู้เท่าทันสื่อในประเทศอังกฤษ ได้ให้นิยามการรู้เท่าทันสื่อว่าหมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง (access) เข้าใจ (understand) และสร้างสรรค์การสื่อสารในบริบทอันหลากหลาย (create communications in a variety contexts) (Buckingham, 2003, p. 3)

Sonia Livingstone (2003) นิยามความหมายของ ความรู้เท่าทันสื่อไว้ว่า “the ability to access, analyze, evaluate and create messages across a variety of contexts” หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์การประเมิน และการ ผลิตสื่อในบริบทต่างๆ

UNESCO กำหนดนิยาม การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) คือความสามารถในการเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สื่อต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย (UNESCO, 2013)

พ็อทเตอร์ (Potter, 2014, p. 11-13,19-20) นิยามการรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นมุมมองของบุคคลที่ใช้ในการเปิดรับสื่อ ตีความหมายเนื้อหาในสื่อ โดยมุมมองของบุคคลนั้นสร้างขึ้นมาจาก

โครงสร้างความรู้ที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือเพื่อให้ใช้สื่อด้วยความตระหนักรู้ในเนื้อหา และตอบสนองต่อ เนื้อหาอย่างเท่าทัน มุมมองการรู้เท่าทันสื่อนั้นประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1) โครงสร้างความรู้ 5 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อ (Media Effects) เนื้อหาสื่อ (Media Content) อุตสาหกรรมสื่อ (Media Industries) โลกแห่งความเป็นจริง (Real World) และผู้จักตนเอง (The Self)

2) การใช้เครื่องมือ โดยเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการสร้างความรู้ของผู้รู้เท่าทันสื่อคือ ทักษะ 7 ประการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) การจำแนกกลุ่ม (Grouping) การใช้เหตุผลแบบอุปนัย (Induction) การใช้เหตุผลแบบนิรนัย (Deduction) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการสรุปสาระสำคัญ (Abstracting)

3) ความตั้งใจในการเปิดรับสื่อ และแปลความหมายสารในสื่อที่บุคคลเปิดรับ โดยบุคคลผู้รู้เท่าทัน สื่อจะใช้โครงสร้างความรู้ของตัวเองเพื่อตีความสาร

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติ หรือ กสทช. (2556) ได้ให้ความหมายว่า "รู้เท่าทันสื่อ" คือ ทักษะ หรือความสามารถในการ "ใช้สื่ออย่างรู้ตัว" และ "ใช้สื่ออย่างตื่นตัว" โดยได้ขยายความของความหมายไว้ว่า

"การใช้สื่ออย่างรู้ตัว" หมายถึง สามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ สามารถโต้ตอบกับมันได้อย่างมีสติและรู้ตัว สามารถตั้งคำถามว่าสื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือมีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อนั้น พวกที่ผลิตสื่อหวังผลอะไรจากเรา

"การใช้สื่ออย่างตื่นตัว" หมายถึง แทนที่เราจะเป็นฝ่ายตั้งรับอย่างเดียว เราจะต้องเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายรุกบ้าง โดยการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เข้าถึงสื่อที่หลากหลายและมีคุณภาพสามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์มีส่วนร่วมที่พัฒนาสื่อต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น ท้วงติงหรือร้องเรียนเมื่อพบสื่อที่ไม่เหมาะสม เรียกร้องสิทธิในฐานะเป็นผู้บริโภคสื่อ ฯลฯ

จากความหมายของการรู้เท่าทันสื่อข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความรู้เท่าทันสื่อหมายถึง ความสามารถ หรือทักษะของผู้รับสื่อในการตีความหมาย วิเคราะห์ ประเมินคุณค่าของสารที่ส่งจากสื่อด้วยการคิดใคร่ครวญพิเคราะห์ถึงกระบวนการของสื่ออย่างมีหลักการเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อโดยไม่รู้ตัว

3) ทักษะของการรู้เท่าทันสื่อ

จากกรนิยาม ความหมายข้างต้นของการรู้เท่าทันสื่อ Potter (1998 : 11-13) ได้จำแนกทักษะของการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 2 ประเภท 1) ทักษะขั้นพื้นฐาน เป็นทักษะที่ใช้เป็นปกตินิสัยในการเปิดรับสื่อ การรับรู้ความหมายพื้นฐาน ซึ่งทักษะนี้จะทำให้บุคคลเมื่อเปิดรับสื่อแล้วสามารถเข้าใจสารหรือเรื่องราวตามที่สื่อนำเสนอได้ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์แล้วเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชมละครโทรทัศน์แล้วเข้าใจเรื่องราว เป็นต้น 2) ทักษะขั้นสูง เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลควบคุม

การตีความหมายสารจากสื่อได้ โดยอาศัยการคิดแบบวิพากษ์ ได้แก่ การวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ ความเหมือนความต่าง การประเมินผล การสังเคราะห์ ขณะที่ UNESCO ได้กล่าวถึงว่า การที่บุคคลจะมีทักษะการเรียนรู้ของตนเองเพื่อการจะเท่าทันสื่อได้นั้นต้องมีทักษะที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ การเข้าถึง (Access) การวิเคราะห์ (Analyze) การประเมินค่า (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create)

(1) การเข้าถึง (Access) คือการได้รับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถในการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทและไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไปความสามารถในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) การวิเคราะห์ (Analyze) คือการตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและรูปแบบที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมการเมืองและเศรษฐกิจโดยใช้พื้นความรู้เดิม ร่วมกับประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้นที่อาจมาจากการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสารการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของสื่อ(กลุ่มผู้เปิดรับสื่อ) จุดยืนของสื่อบริบทต่างๆ ของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อ การนำเสนอของสื่อโดยอาจใช้วิธีการของการวิเคราะห์เปรียบเทียบการแตกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบรูปแบบการใช้สื่อโครงสร้างและลำดับการเรียงเนื้อหาสื่อซึ่งสามารถใช้แนวคิดจากศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ ศิลปะ วรรณกรรม สังคมการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาบริบทที่ต้องการนำเสนอ

(3) การประเมินค่าสื่อ (Evaluate) เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมาทำให้สามารถที่จะประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสารที่ถูกส่งออกมาได้ว่ามีคุณค่าต่อผู้รับมากน้อยเพียงใดสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดได้บ้างคุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ความรู้สึกหรือมีคุณค่าทางศีลธรรมจรรยาบรรณสังคมวัฒนธรรมหรือประเพณีอย่างไรบ้างสิ่งที่สื่อแนะนำมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่ ในขณะเดียวกันการประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่าการนำเสนอของสื่อนั้นมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทเดียวกันความสามารถในการประเมินเนื้อหาโดยสร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหา กับประสบการณ์พร้อมเสนอความเห็นในแง่มุมของความหลากหลายคุณภาพและความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา

(4) การสร้างสรรค์(Create)การพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมาเมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้วทุกคนจะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ผลิตที่จะต้องวางแผนเขียนบทค้นคว้าข้อมูลเนื้อหา มาประกอบตามเทคโนโลยีของสื่อหรือรูปแบบองค์ประกอบของสื่อแต่ละประเภทเพื่อที่จะสามารถสื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์การสื่อสารที่ตนได้วางไว้การพัฒนาทักษะนี้จึงเป็นบทสรุปที่ทำให้ครบกระบวนการรู้เท่าทัน

สื่อได้สมบูรณ์ที่สุดความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร เนื้อหาโดยการเขียนบรรยายความคิดใช้ คำศัพท์เสียงและ/หรือสร้างภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลายและต้องสามารถใช้ ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่หลากหลายของการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ติดต่อและเผยแพร่เนื้อหา ดังกล่าว

นอกจากนั้น Center for Media Literacy (2008) กล่าวว่าไว้ว่าทักษะที่จำเป็นในการรู้เท่าทันสื่อคือทักษะในการเข้าถึง (Access Skill) ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill) ทักษะ การประเมินเนื้อหาสาร(Evaluate Skill) ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skill) และมืองค์ประกอบที่เพิ่มเติมคือทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) ซึ่งเป็นอีกทักษะหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถใน การแก้ปัญหาและปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นส่งผลให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นอีกทักษะหนึ่งที่ช่วยเสริมให้บุคคลสามารถพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

4) การเรียนรู้ และการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

ความตื่นตัวของสังคมที่เห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ จึงมีแนวทางในการ เรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ โดยการผลักดันเรื่องความรู้เท่าทันสื่อให้แก่สังคม ดังนี้

Hobbs (2010) อธิบายแนวทางการนำความรู้เท่าทันสื่อมาใช้มี 2 แนวทาง แนวทางแรก คือการปกป้อง (Protectionists) ให้ความสำคัญกับพิษภัยของวัฒนธรรมแวดล้อมของ สื่อถือว่าความรู้เท่าทันสื่อเป็นเครื่องมือปกป้องอันตรายจากสื่อ แนวคิดนี้นำมาใช้เพื่อการปกป้อง จะ พบในจิตวิทยาเด็ก กลุ่มผู้ปกครอง และผู้กำกับดูแลเนื้อหาบางกลุ่ม เช่น การสอนเด็กให้วิพากษ์และ ระมัดระวังตนเองเพื่อต่อต้านวัฒนธรรมผ่านสื่อ ส่วนแนวทางที่สอง คือการให้อำนาจ (Empowerment) คือถือว่าความรู้เท่าทันสื่อเป็นส่วนที่สร้างการแสดงออก การกระทำในที่สาธารณะ การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ปัจจุบันนี้ในแวดวงการศึกษาและนักวิเคราะห์นโยบายให้ความสำคัญกับ การให้อำนาจมากกว่าการปกป้อง เช่น สอนให้เด็กใช้อุปกรณ์ทางเทคนิคเพื่อแสดงออกและมีส่วนร่วม ในสังคมสมัยใหม่ (Peter Lunt and Sonia Livingstone, 2012)

Tonero and Varis (2010) เสนอแนวทางการเรียนรู้ การรู้เท่าทันสื่อออกได้เป็น 3 แนว (3 Orientations) คือ แนวทางปกป้อง (Protectionist) แนวทางส่งเสริม (Promoting) และ แนวทาง ของการมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) แนวทางของการปกป้อง เป็นแนวคิดที่มองสื่อในแง่ลบ จึงมีเป้าหมายอยู่ที่การ ปกป้องผู้อ่อนแอ เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องปกป้องประชาชนหรือเป้าหมายของสื่อโดยเฉพาะผู้ที่ อยู่ในกลุ่มอ่อนแอหรือกลุ่มเสี่ยง เช่นเด็กและเยาวชนเป็นต้น นอกจากนี้ ยังมองว่ามีความจำเป็นที่ จะต้องมีการกำกับดูแลสื่อ จึงส่งเสริมนโยบายรัฐในเรื่องของการคุ้มครองและป้องกัน มองว่าต้องมีการ ควบคุมกำกับสื่อ รวมถึงต้องมีการตรวจสอบ การเฝ้าระวัง (Surveillance) เพื่อมิให้เกิดผลทางลบจาก สื่อ นโยบายอื่นๆ ของแนวทางนี้ยังมีเรื่องของเนื้อหาที่รุนแรง เรื่องทางเพศ และเรื่องการแบ่งชั้น

วรรณกรรมเหี้ยมพิณเป็นต้น แนวทางนี้มักปรากฏให้เห็นในสถาบันการศึกษา (โรงเรียน) และในแนวทางการเมือง

2) แนวทางการส่งเสริม แนวทางนี้มองสื่อไปในทางบวก มองว่าสื่อโดยเฉพาะสื่อใหม่เป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจ มีศักยภาพในการสร้างสรรค์ และสามารถยังประโยชน์ได้ดังนั้นจึงไม่ใช่สิ่งที่ควรปิดกั้น ตรงกันข้ามควรเปิดโอกาสให้แก่ผู้ใช้สื่อที่ควรได้เรียนรู้ ได้สัมผัส และหาประโยชน์หรือคุณค่าได้จากสื่อ การจะรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นเรื่องของการเข้าร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้สื่อสารในทางสร้างสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ในเชิงบวก ส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์ ในต่างประเทศแนวทางนี้มักแสดงให้เห็นทั้งในโรงเรียนและในการศึกษานอกระบบ สื่อท้องถิ่นมักมีส่วนร่วมอยู่ในแนวทางนี้

3) แนวทางของการมีส่วนร่วม แนวทางนี้เน้นการขยายผลผลิตทางการสื่อสารและทางสังคมในด้านความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์และการเสวนา หรือที่ Toner and Varis เรียกว่า “ stresses the spread of social production and communication for the development of knowledge, interactivity and dialogue ” ทศนะของแนวทางนี้มองว่าการสื่อสารและผลของการสื่อสารเป็นของมนุษยชาติ เป็นสากล และฟรี ไม่มีค่าใช้จ่าย ดังนั้นทุกคนจึงสามารถมีส่วนร่วมได้โดยไม่มีข้อจำกัดในทางการเมืองแนวทางนี้เชื่อมั่นและไว้วางใจในความสามารถของคนเราที่เป็นผู้ความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักแยกแยะ รู้วิเคราะห์และวิพากษ์ และเชื่อว่าคนเราสามารถที่จะพัฒนาตนเองได้ตลอดถึงสามารถร่วมแบ่งปันภูมิปัญญาหรือภูมิรู้ที่ตนมีให้แก่สังคมส่วนรวมได้ ซึ่งมุมมองนี้สอดคล้องกับสื่อใหม่และการเกิดของอินเทอร์เน็ต และนี่จึงเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (Active Citizenship) แนวทางของกลุ่มมีส่วนร่วมนี้ ค่อนไปในทางต่อต้านหรือปฏิเสธอำนาจรัฐ เชื่อในขีดความสามารถของคนที่จะมีปฏิสัมพันธ์ด้วยตัวเอง สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับเรื่องความแตกต่าง ขัดแย้งการอภิปรายแลกเปลี่ยน Toner and Varis มองว่าแนวทางทั้งสามนี้ แม้แตกต่างแต่ก็ไม่ได้ขัดแย้งกัน ตรงกันข้าม ทั้งสามแนวทางกลับสามารถใช้ร่วมกันไปในการขับเคลื่อนเรื่องรู้เท่าทันสื่อโดยสามารถประสานกันและเสริมจุดอ่อนกันและกันได้

นอกจากนี้ Hobbs (2010) พบว่าการเรียนรู้ การรู้เท่าทันสื่อจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในบริบทของสื่อที่นำเสนอออกมา และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยเห็นว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับบุคคลในภูมิทัศน์สื่อในศตวรรษที่ 21 และควรเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สื่อ และควรบูรณาการการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อเข้ากับการศึกษาทุกระดับไปจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อควรมีพื้นฐานมาจากกรอบทฤษฎีที่ตระหนักถึงบทบาทของผู้บริโภคในการคิดวิเคราะห์ และเข้าใจความหมายจากข้อความทางสื่อ ดังนั้นการรู้เท่าทันสื่อควรได้รับการสนับสนุนโดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียน ตลอดจนความร่วมมือระหว่างนักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและผู้กำหนดนโยบาย

โดยในประเด็นการกำหนดนโยบายเพื่อการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน Katia Segers (2012) เสนอหลักการสำคัญในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์ผ่านข้อมูลและความรู้เท่าทันสื่อไว้ดังนี้

ประการแรก ไม่ควรมุ่งเฉพาะเจาะจงไปที่สื่อใหม่เพียงอย่างเดียว การผสมผสานของสื่อที่เป็นอยู่ในวันนี้ แสดงชัดว่าสื่อใหม่จะไม่แทนที่สื่อเก่า แต่เป็นความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นของการผสมผสานสื่อและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ในฐานะพลเมืองของสังคมเช่นนี้ จึงต้องปรับตัวและพัฒนาความสามารถใหม่ไปขณะเดียวกันกับที่ต้องรับมือกับสื่อเก่า การทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อจะต้องมีความต่อเนื่อง ไม่เพียงแต่สำหรับเด็กและเยาวชน แต่ต้องครอบคลุมถึงทุกเพศทุกวัย ดังนั้นการพัฒนาเรื่องรู้เท่าทันสื่อจึงจำเป็นต้องทำอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ ครอบคลุมทุกแนวทาง

ประการที่สอง การจัดการกับปัญหาความรู้เท่าทันสื่อควรกำหนดขอบเขตที่กว้างที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าถึง รวมถึงความไม่รู้ในเรื่องต่างๆ สำหรับคนทุกรุ่น ทุกคน ทุกระดับการศึกษา ทุกระดับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม วัตถุประสงค์ก็เพื่อจะพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะคิดและความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อสื่อสำหรับพลเมืองทั้งหมด

ประการที่สาม การรู้เท่าทันสื่อมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความสามารถในการเลือกและการประมวลผลข้อมูล และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการแสดงออก ในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการสื่อสารและการโต้ตอบ และการมีส่วนร่วมหรือเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น เช่น Livingstone กล่าวไว้ว่าความรู้เท่าทันมีสามมิติที่สำคัญ คือความสามารถในการเข้าถึงและเข้าใจการทำหน้าที่ของสื่อ การคิดเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ และการมีปฏิสัมพันธ์และสร้างอย่างสร้างสรรค์ ทั้งหมดนี้จะทำให้พลเมืองที่เฉยชิน(Passive) กลายเป็นพลเมืองที่ที่กระตือรือร้น(Active) ในยุคของความทันสมัยที่เป็นของเหลว

ประการที่สี่ ความรู้เท่าทันสื่อต้องมีความต่อเนื่อง และไม่เคยจบกระบวนการ ไม่ว่าจะสื่อใหม่หรือสื่อเก่า เป็นเรื่องที่เกิดกับทุกคนในวงกว้าง มีขอบเขตครอบคลุมหลายมิติ ซึ่งที่ชัดเจนว่าการทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อไม่ได้เป็นเพียงความท้าทายเฉพาะแค่ผู้ใช้สื่อนั้น ในอนาคตผู้ผลิตสื่อนักข่าวและผู้ผลิตอื่นๆ ก็ต้องพัฒนาความรู้เท่าทันสื่ออย่างต่อเนื่องเช่นกัน ในฐานะผู้ใช้สื่อบุคคลผู้ผลิตและผู้บริโภค (prosumers) การพัฒนานี้ สามารถทำได้โดยผ่านการศึกษาเรื่องสื่อมวลชนศึกษาและเป็นการศึกษาที่มีใจจำกัดแค่สื่อดั้งเดิม แต่เป็นการศึกษาที่ต้องเชื่อมโยงกับสื่อใหม่ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ที่ผู้ใช้เป็นทั้งผู้รับและผู้ผลิตเนื้อหา

ประการที่ห้า วันนี้เส้นแบ่งระหว่างผู้ใช้สื่อบริโภคมีลักษณะเบลอ ไม่ชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงบทบาท (อำนาจ) และสถานะ ระหว่างผู้ผลิตสื่อ นักข่าว ผู้ใช้สื่อ และผู้ผลิตและผู้บริโภค (prosumers) ปรากฏการณ์นี้ควรอยู่ในใจเมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิธีศึกษาวิชาการสาขาสื่อแบบใหม่ ทุกโปรแกรมการศึกษาด้านนี้จะถูกท้าทายให้คิดใหม่เกี่ยวกับเป้าหมายของการศึกษา รวมถึงทัศนคติเชิงวิพากษ์ต่อผลงานและที่มาของแหล่งข่าว คือสิ่งแรกที่ควรรำถึงและควรมุ่งเน้น เพราะแม้

จะมีการเรียนการสอน และมีเครื่องมือการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่หากสถาบันการศึกษาไม่มีแนวโน้มทำงานเชิงรุกที่มากพอ การเสนอมุมมองเชิงวิพากษ์ และการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในเรื่องเกี่ยวกับสื่อใหม่ก็จะมีโอกาสน้อย

ประการที่หก ต้องเข้าใจว่าการศึกษาในโรงเรียนไม่ได้เป็นเพียงการให้ความรู้เรื่องเท่าทันสื่อในขั้นพื้นฐาน การพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง มีวิวัฒนาการทั้งในขั้นตอนของการศึกษาในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งหมายถึงการติดต่อสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนอกกรอบโรงเรียน การเรียนการสอนความรู้เท่าทันสื่อในโรงเรียนช่วยเพิ่มทักษะการทำงานและการคิดวิพากษ์ของนักเรียนก็จริง (Hobbs & Frost, 2003) แต่เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ชีวิตของวัยรุ่นที่พวกเขาประพฤติปฏิบัติในบริบทของสังคมที่หลากหลาย แตกต่างกันในชีวิตประจำวัน โรงเรียนกลับเหมือนมีลำดับความสำคัญที่เป็นรอง ดังนั้นการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนและสอนในสถานศึกษากับสังคมโลกภายนอกในชีวิตประจำวันจึงสำคัญ

ประการที่เจ็ด ในการให้การศึกษาเกี่ยวกับสื่อ ไม่ว่าจะเป็นโปรแกรมการศึกษาสำหรับนักข่าวหรือศาสตร์อื่นๆ ทุกวันนี้ ที่เคยสันนิษฐานว่าครูและพ่อแม่จะล้าหลังเรื่องอินเทอร์เน็ตมากกว่าเด็กล้วนๆ อาจไม่เป็นจริง มีผลการวิจัยออนไลน์ของสหภาพยุโรปพบว่าที่เคยเชื่อกันว่า เยาวชนที่เรียกว่า 'digital natives' นั้น มีความรู้เกี่ยวกับสื่อมากกว่าผู้ปกครองและครูของพวกเขาเป็นความเชื่อที่ล้าสมัยเพราะผลการวิจัยพบว่าความจริง เชื่อที่ว่าเด็กและเยาวชนมีความรู้มากกว่าพ่อแม่ของพวกเขา เป็นเพียงคำกล่าวอ้างที่เกินเลย ในความเป็นเด็กและเยาวชนยังต้องการคำชี้แนะและต้องการการสนับสนุนเพื่อจะได้พัฒนาทักษะเรื่องสื่อดิจิทัล

นอกจากนี้ Katia Segers มองว่าระบบการศึกษาเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ในการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อของนักข่าวและผู้บริโภคสื่อ จะต้องมาจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายเพื่อรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย

- รัฐบาล: จำเป็นที่จะต้องจัดหาบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่สะดวกสำหรับเด็กทุกคนเพื่อสนับสนุนความคิดริเริ่ม ช่วยเพิ่มการเข้าถึงที่มีประสิทธิภาพในวงกว้าง ตั้งแต่การใช้งานและความรู้เท่าทันที่เป็นบ่อเกิดของความคิดริเริ่มในการกำกับดูแลตนเอง และสร้างความตระหนักรู้ติดตัวต่อไปโดยเฉพาะจะทำให้ยากต่อการถูกรวบงำ

- อุตสาหกรรม: อุตสาหกรรมสื่อจำเป็นต้องลงทุนในด้านการศึกษาและให้การฝึกอบรมแก่นักข่าว ทำให้การหาหน้าที่มีความถูกต้องตามที่พึงหา ปลุกฝังจรรยาบรรณและปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ

- ผู้ใช้สื่อ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จะต้องมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับความสำคัญของจริยธรรมมารยาททั้งออฟไลน์และออนไลน์ ซึ่งต่อไปจะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั้งในด้านประสบการณ์และความคิดสร้างสรรค์

- ประชาสังคม: ที่ต้องส่งเสริมคุณภาพการทำข่าว และยืนยันถึงความจำเป็นของการวิพากษ์รวมถึงตรวจสอบความวิตกกังวลของประชาชน การรายงานของสื่อ ความรับผิดชอบของอุตสาหกรรมหรือพัฒนาการเทคโนโลยีใหม่ การวิเคราะห์วิพากษ์พัฒนาการของกฎระเบียบและเทคโนโลยี

- วิชาชีพในสาขาสื่อสารมวลชนและอุตสาหกรรมสื่อ: ฝ่ายวิชาชีพจำเป็นต้องส่งเสริมมาตรฐานสื่อมวลชน เช่น คุณภาพ ความซื่อสัตย์ จริยธรรม การทำตามหน้าที่ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาที่สามารถจะเข้าถึงได้ ตลอดถึงการสร้างความโปร่งใสและมีความรับผิดชอบในสาขาวิชาชีพสื่อสารมวลชน

- สถาบันการสื่อสารมวลชนศึกษา: ด้านการศึกษามีความจำเป็นต้องเข้าร่วมเพื่อให้แน่ใจว่านักข่าวในอนาคตทำงานอยู่บนความรู้เท่าทันสื่อ และทั้งสำหรับผู้บริโภคสื่อและตัวสื่อสารมวลชนเองจะต้องพัฒนาและเปิดทัศนคติเชิงสาธารณะ ว่าพวกเขาจะเต็มใจและสามารถโต้ตอบกับผู้บริโภคได้อย่างโปร่งใสเกี่ยวกับหลักและกระบวนการทำงานข่าวของพวกเขา ว่าพวกเขาเต็มใจและสามารถที่จะหาแสงหาหมุมมองที่หลากหลายในประเด็นปัญหาที่นำเสนอ และการทำงานของพวกเขามุ่งเน้นไปที่การอธิบาย ไม่ใช่เพียงแค่การทำซ้ำหรือเสริมแต่งด้วยความความซับซ้อนที่ไม่จำเป็น

กระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนรู้ โทมอร์ อภิวันทนากร (2552) และ Thoman และ Jolls (2003) ได้ระบุถึงแนวคิดสำหรับการออกแบบและพัฒนาเป็นแผนกิจกรรมหรือแผนการเรียนรู้เพื่อการศึกษาการเรียนรู้เท่าทันสื่อว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1) ความตระหนักถึงผลกระทบ (Awareness) เป็นการกระตุ้นหรือเปิดประเด็นให้เกิดแนวคิด มุมมอง ในการเปิดรับสื่อ ที่พวกเขาไม่เคยคำนึงถึงมาก่อนว่าการนำเสนอของสื่อ แต่ละครั้งอาจส่งผลกระทบต่อผู้รับสื่ออย่างไร

2) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์สื่อ ในสื่อเชิงลึกมากกว่าการเข้าใจความหมาย หรือการตีความสื่อ โดยอาศัยแนวทางของ 5 แก่นความคิดหลัก ได้แก่ (1) ไม่มีความบังเอิญในสื่อ มีแต่ความจงใจของผู้ผลิต (2) เนื้อหาสื่อถูกสร้างขึ้น โดยใช้กลวิธี ต่างๆ ทำให้จดจำและเข้าใจตามที่สื่อต้องการ (3) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ต่างกันทำให้บุคคลอ่านเนื้อหาสื่อและรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้น (4) มีค่านิยมและทัศนคติแฝงมากับสื่อและ (5) เจตนาของเนื้อหาสื่อ คือ ผลประโยชน์และอำนาจมาใช้ในการวิเคราะห์

3) การไตร่ตรอง และสะท้อนกลับ (Reaction) เป็นการแสดงความคิดเห็นต่อสื่อ หรือตั้งคำถามกลับต่อสื่อซึ่งสะท้อนความคิดเห็นผ่านการไตร่ตรองและพิจารณาสื่อ นั้นแล้วว่าจะอะไรคือสิ่งที่บุคคล “ควรจะต้องคิด” และ “ควรจะทำ” เมื่อการสื่อสารของสื่อส่งผลกระทบต่อศาสนา ประเพณี

ศีลธรรม คุณธรรมต่อสังคม กระแสสังคมหรือหลักพื้นฐานประชาธิปไตยตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้รับสาร

4) การโต้ตอบหรือสนับสนุนยอมรับ (Action) ด้วยการสนับสนุนให้ผู้เรียนยืนยันความคิด ด้วยการแสดงออกและผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวระดับสังคม ไม่ว่าจะเป็นการปฏิเสธหรือยอมรับในหลักการ หรือผลกระทบที่มาจาก การนำเสนอของสื่ออันเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่ละเลยกับสิ่งที่มีผลกระทบกับสังคมและสนับสนุนให้เป็นพลเมืองที่ตื่นตัวต่อเรื่องสาธารณะ ปฏิบัติการนี้ควรเชื่อมโยงผู้เรียนกับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อค้นหาวิธีการหรือความร่วมมือในการจัดการแก้ปัญหา หรือผลิตและเผยแพร่สื่อเพื่อกระตุ้นให้เกิดภาวะเท่าทันสื่อในสังคม

ทั้งนี้ พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยให้หลักสำคัญ สำหรับการสร้างสรรค์สถานการณ์หรือการเรียนรู้เรื่องรู้เท่าทันสื่อว่าประกอบไปด้วยเงื่อนไข 4 ประการ ต่อไปนี้

1) การศึกษาเป็นกลุ่ม การรู้เท่าทันสื่อไม่สามารถที่จะรู้ได้ตามลำพัง จริงอยู่ที่การวิเคราะห์หะไรบางอย่าง และการคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งนั้นด้วยตัวเองก่อน ซึ่งเป็นการเรียนรู้สารในสื่อเหล่านั้น แต่ทั้งนี้สื่อไม่ได้นำเสนอโลกส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้นแต่นำเสนอภาพทั้งหมด ภาพสะท้อน สังคมนี้จะชัดเจนขึ้นหากได้นำ “การอ่าน” หรือประสบการณ์ของแต่ละคนมาเปรียบเทียบกับของคน อื่นหรือมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไม่มีใครมีสิทธิพิเศษหรือได้เปรียบเสียเปรียบใคร แม้ว่าแต่ละคน จะมีความแตกต่างกันทางด้านประสบการณ์ อายุ เพศ หรือฐานะทางสังคมก็ตาม ในทางกลับกัน มุมมองและความเห็นที่แตกต่างกันสามารถสร้างโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

2) ความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม เมื่อมีการทำงานเป็นกลุ่มสมาชิกในกลุ่มควรรู้จักพูด ฟังและโต้ตอบอย่างเหมาะสม สมาชิกบางคนมีความสามารถในการฟังดี บางคนมีความถนัดพูดและถ่ายทอดได้ดี ในการ ฝึกอบรมด้านการรู้เท่าทันสื่อนี้แต่ละกลุ่มจะต้องรู้จักใช้บุคลิกลักษณะเด่นของสมาชิกในกลุ่มเพื่อปรับ ให้เข้ากับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3) เรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนของกระบวนการกลุ่ม กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่เพิ่มการตระหนักรู้ให้สูงขึ้น และยังเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเป็น หลัก ยังไม่มี “ความรู้” ใดที่เป็น “คำถามที่ถูกต้อง” มีเพียงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่ได้มาจากการ สนทนาผ่านกลุ่มผู้เรียนที่ถูกจุดประกายโดยคำถามที่เลือกสรรมา การอธิบายที่ชัดเจนถึงสิ่งที่บุคคล หนึ่งคิดและทำไมจึงคิด การฟังและการตอบสนองต่อคนอื่นจะเป็นกระบวนการซึ่งสร้างสรรค์ “ความรู้ ใหม่” ด้วยกัน ดังนั้นการเปิดใจรับฟัง มุมมองและความคิดใหม่ ๆ ของผู้อื่นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด

4) บทบาทของผู้สอน/ผู้นำการอบรม ในการเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ไม่เหมือนกับสถานการณ์สอนแบบดั้งเดิม อาจารย์ต้องให้ความสะดวกในการเรียนและยังต้องเป็นผู้เรียนอีกด้วย ดังนั้นสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ทั้งอาจารย์หรือผู้นำการอบรมต้องนำมาปรับใช้

- ผู้นำการอบรมจะอยู่ในฐานะเป็นผู้เรียนคนหนึ่งท่ามกลางผู้เรียนคนอื่น ๆ ไม่ควรใช้วิธีผลักดันความคิดเห็นของตัวเองไปใส่ให้กับผู้อื่น แม้ว่าผู้นำการอบรมเองจะต้องมีส่วนร่วมและต้องเรียนรู้จากบทสนทนาด้วยก็ตาม

- ผู้นำการอบรม จะเป็นผู้สร้างบรรยากาศแวดล้อมและสถานการณ์สมมติในการเรียนรู้โดยเลือกสื่อหรือหัวข้อที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน/ อบรม และต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม บรรยากาศในการอบรมหรือในชั้นเรียนควรจะสนุกสนานและน่าตื่นเต้น

- ความแตกต่างหลักระหว่างผู้นำการอบรมและผู้เรียนคนอื่น ๆ คือ ประสบการณ์ และความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ สื่อและเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ดังนั้นผู้นำการอบรมจะสามารถช่วยให้การสนทนาไปสู่ระดับที่ลึกมากยิ่งขึ้น และเน้นที่ประเด็นสำคัญซึ่งเกิดขึ้นในการสนทนาและการนำเสนอ พยายามนำคำถามปลายเปิดเพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยน

- บทบาทของผู้นำการอบรม คือการพยายามทำให้การสนทนาในกลุ่มดำเนินต่อไป ซึ่งอาจจะเป็นการใช้วิธีการถามคำถามที่มาจากกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์สื่อแบบต่าง ๆ

นอกจากรูปแบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ยังได้นำเสนอ การดำเนินงานเพื่อเพิ่มศักยภาพการรู้เท่าทันสื่อให้กับเยาวชนในครอบครัวไทย ไว้ว่า ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การสอดแทรกความรู้เข้าในวิชาเรียนการแทรกการรู้เท่าทันสื่อในวิชาเรียนนั้น เป็นภาระอันหนักของผู้สอนแต่ละวิชานั้น หากผู้บริหารด้านการศึกษาระดับเห็นความสำคัญและสนับสนุนให้ครูผู้สอนแทรกความรู้ ด้านสื่อเข้าในวิชาเรียนตามปกติจะเป็นการสร้างกำลังใจให้กับครูผู้สอนให้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนให้รู้เท่าทันสื่อมากขึ้นอีกด้วย

2) ค่ายรู้เท่าทันสื่อ กิจกรรมค่ายรู้เท่าทันสื่อเป็นกิจกรรมที่จัดได้ครั้งละจำนวนน้อย แต่เป็นกิจกรรมที่มีคุณภาพ ซึ่งในระยะต่อไปสามารถน่านักเรียนที่ผ่านกิจกรรมค่ายมาเป็นแกนในการขยายผลใน รูปแบบอื่นๆ ได้ เช่น เป็นพี่เลี้ยงในค่ายครั้งต่อไปเป็นผู้ถ่ายทอดในนิทรรศการ การผลิตสื่อ และการ จัดประกวด เป็นต้น ซึ่งเป็นการต่อยอดให้เด็กได้แสดงความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านการ รู้เท่าทันสื่อไปยังเพื่อนนักเรียน และผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี

3) ชมรม/ชุมนุม/รู้เท่าทันสื่อ กิจกรรมลักษณะการตั้งเป็น ชมรม/ชุมนุม นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนหรือองค์กรเพื่อให้ ชมรม/ชุมนุม ได้รับการรับรองจากทางโรงเรียนหรือ องค์กร รวมทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากชมรม/ชุมนุม จะสามารถ

บูรณาการเข้ากับกิจกรรมอื่นๆ ได้อย่าง สอดคล้อง เป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ โรงเรียนหรือองค์กรต่างๆ ยังมีส่วนสำคัญในการเปิดเวทีให้แก่เด็ก และเยาวชนที่ผลิตผลงานด้านการรู้เท่าทันสื่ออีกด้วย

4) กิจกรรมกับเครือข่าย เนื่องจากกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายอยู่แล้ว ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วม จึงสมควรรักษาความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มเดิม และประสาน ความร่วมมือกับหน่วยงาน หรือ บุคคลหรือกลุ่มองค์กรใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนามาซึ่งความร่วมมือ ดำเนินการด้านการรู้เท่าทันสื่อในเครือข่ายในระยะยาวต่อไป

5) นิทรรศการ นิทรรศการอาจยังไม่เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชารู้เท่าทันสื่อเท่าที่ควรกล่าวคือ สื่อนิทรรศการเป็นสื่อที่อยู่นิ่ง ในขณะที่การรู้เท่าทันสื่อมีความเป็นพลวัต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลาซึ่งจำเป็นต้องใช้ “ตัวสื่อ” ประกอบการสอน เพื่อให้เห็นความต่อเนื่อง ความเคลื่อนไหว และจำเป็นต้องใช้การถามคำถามเพื่อวิเคราะห์วิพากษ์สื่อ เพื่อสะท้อนความคิดแต่ละคนออกมา ซึ่งจะทำให้เกิดความตระหนักรู้ เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นจาก การสัมผัสสื่อนั้นจริงๆ (เข้าใจสื่อได้จากการ ดู ฟัง สื่อ) โดยเฉพาะกรณีที่มีผู้ไม่เคยรับสื่อนั้นมาก่อน

6) การผลิตสื่อรณรงค์และการจัดประกวดสื่อ การผลิตสื่อรณรงค์และการจัดประกวดสื่อ แม้สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างกว้างขวาง แต่ยังไม่สามารถสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติได้ ดังนั้น จึงควรเสริม กิจกรรมนี้ด้วยการเปิดเวทีแสดงผลงานให้มากขึ้น พร้อมด้วยการเพิ่มความรู้เชิงลึกเพื่อขยายผลอย่างมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังอาจผลิตสื่อที่ทำทลายความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ กระบวนการผลิตสื่อที่ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องสนับสนุนกิจกรรมด้วย โดยเฉพาะด้าน อุปกรณ์การผลิตสื่อที่จะใช้ในการผลิตสื่อ หลักการรู้เท่าทันสื่อก็สามารถนำไปปรับใช้กับสังคมไทยทุกภาคส่วน โดยมีนโยบายที่จะส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อก่อให้เกิดการใช้สื่อให้ เกิดประโยชน์ได้อย่างมีคุณค่าและก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศต่อไป

ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ แผนงานสื่อสารสุขภาวะเยาวชน (สสย.) และ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) ได้นำเสนอ ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับครู หรือผู้นำกิจกรรมการ รู้เท่าทันสื่อไว้ว่า

1) สอดแทรกเนื้อหาเข้าไปในวิชาที่เรียนหัวใจของการสอนให้รู้เท่าทันสื่อคือ ฝึกกระบวนการคิดหลายๆหน การเรียนรู้ในเชิงประเด็นสังคม มักจะสร้างการเรียนรู้ได้เพียงระดับการรับรู้ปัญหาและรายละเอียดในเชิงความรู้ เช่นเรียนรู้เรื่องเอดส์ นักเรียนก็จะรู้ว่า เอดส์คืออะไร ติดได้ทางไหน ป้องกันได้อย่างไร ติดเชื้อแล้วต้อง ทำอย่างไร ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเพียงแค่ระดับความรู้ แต่ในปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอต่อการที่จะทำให้ เยาวชนไม่เสี่ยงต่อการได้รับเชื้อ ในการรู้เท่าทันสื่อก็เช่นกัน รู้ว่าเท่าทันสื่อคืออะไร สื่อใช้กลวิธีไหนใน การชักจูง วิเคราะห์แยกแยะสื่อได้ เหล่านี้ก็ไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนไม่กลายเป็นเหยื่อของสื่อ สิ่ง ที่สำคัญในการรู้เท่าทันสื่อคือ การพัฒนากระบวนการคิด

อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ได้ความคิดที่รอบคอบสมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาปัจจัยรอบด้านอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และผ่านการพิจารณา กลั่นกรอง ไตร่ตรองทั้งทางด้านคุณ-โทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งนั้นมาแล้ว ผู้สอนจึงจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะต้องช่วยสร้างให้ผู้เรียนของหลุดพ้นจากการเป็นเหยื่อของสื่อ โดยการนำกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเข้าสู่การสอน ผู้สอนควรพยายามใช้เทคนิคดังต่อไปนี้ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้เป็นขั้นๆ อาจจะใช้เทคนิคใดก่อนหลังก็ได้ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ควรพยายามกระตุ้นให้ ผู้เรียนผ่านขั้นตอนย่อยทุกขั้นตอน ดังนี้

- (1) สังเกต ทำความเข้าใจกับความคิดรวบยอดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ สรุปเป็น ใจความหลักตามข้อมูลเบื้องต้น
- (2) อธิบาย แสดงความคิดเห็นเชิงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเน้นการใช้เหตุผลด้วยหลักการ กฎเกณฑ์และอ้างหลักฐานข้อมูลประกอบให้น่าเชื่อถือ
- (3) รับฟัง ให้ผู้เรียนฟังความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ต่อความคิดเห็นของตนเองที่ได้แลกเปลี่ยน ฝึกปรับเปลี่ยนความคิดเดิมตามเหตุผลและข้อมูลที่ดีกว่า โดยไม่ใช้อารมณ์
- (4) เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิ่งต่างๆ ให้สรุปจัดกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน เชื่อมโยงเชิงสาเหตุและผล
- (5) วิเคราะห์ จัดกิจกรรมวิเคราะห์ให้จำแนกเห็นส่วนดี-เสีย เเด่น-ด้อย สำคัญ-ไม่สำคัญของสิ่งนั้น ด้วยการยกเหตุผลหลักการประกอบการวิचारณนั้น
- (6) สรุป ผลความคิดเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ อย่างตรงและถูกต้องตามหลักฐานข้อมูล

กระบวนการที่กล่าวมานี้สามารถช่วยสร้างกระบวนการคิดเชิงวิจารณ์ให้กับผู้เรียน ได้ ผู้สอนสามารถหยิบกระบวนการนี้ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม โดยให้จับหัวใจของการพัฒนา วิจารณ์งานไปใช้ให้เกิดขึ้น เน้นว่าต้องเป็นการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการ หากมองในมิติการเรียนรู้ รู้เท่าทันสื่อแล้ว จะเห็นว่าขั้นตอนของกระบวนการที่สำคัญคือ อ่านสื่อให้ออกถึงสิ่งที่สื่อนำเสนอและ แฝงอยู่ในสื่อ แสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างมีเหตุผล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และฟังเหตุผลของเพื่อน แล้วสรุปเป็นทัศนะและคำตอบของตนเองต่อสื่อเหล่านั้นๆ

2) จัดกิจกรรมรณรงค์เรียนรู้เท่าทันสื่อ นอกจากบทบาทการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการในเกิดทักษะวิจารณ์แล้ว ยังไม่เพียงพอต่อการช่วยให้สังคมรอดพ้นการใช้สื่ออย่างไม่มีสติ ครูหรือผู้จัด กิจกรรมต้องกำหนดอีกหนึ่งภารกิจให้กับตนในการเป็นผู้กระตุ้น เพื่อให้ตื่นตัวและเห็นพฤติกรรมการใช้ บริโภคสื่อของตนเอง โดยครูดำเนินการร่วมกับแกนนำจัดกิจกรรมรณรงค์รู้เท่าทันสื่อในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความตื่นตัว เกิดกระแสความนิยมใหม่ที่เป็นผู้บริโภคสื่ออย่างฉลาด ใช้สื่ออย่างเหมาะสม และพอเหมาะ

แนวทางที่สำคัญของการรณรงค์ คือ การให้เห็นถึงผลกระทบผลเสียของการบริโภคสื่อ การรุกร้าของสื่อในชีวิต เผยให้เห็นอีกมุมของสื่อที่มีเจตนากระทำการสร้างความ

ตระหนักรู้ โดยใช้ข้อมูล ให้ตัวอย่าง สถานการณ์ ประสบการณ์ตรงที่น่าสนใจ ผ่านรูปแบบการรณรงค์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการคิด และหันมาตั้งคำถามกับสิ่งที่สื่อกลางทาง และนำเสนอเชิงชี้แนะทางเลือกการดำเนินชีวิตที่ฉลาดในการเลือกสรรบริโภคสื่อและสิ่งต่างๆในชีวิตอย่างมีเหตุผล การจัดกิจกรรมรณรงค์ควรให้โอกาสแก่กลุ่มเป้าหมายได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานดังกล่าว

3) ผู้สอนหรือผู้นำกิจกรรมเป็นสื่อบุคคลถ่ายทอดเรื่องราวเท่าทันสื่อ ผู้สอนไม่ใช่เพียงผู้ประสาวิชา แต่เป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ของชาติ หากครูหรือผู้สอนมีบทบาทในการสร้างให้เด็กเยาวชนมีวิจารณญาณ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อ หรือได้ถ่ายทอดเนื้อหาเพื่อให้เยาวชนตระหนักในเรื่องสื่อ ถือได้ว่าครูเป็นผู้มีส่วน สำคัญในการสร้างชีวิตเด็กเยาวชนให้เกิดทักษะที่จำเป็นแก่ชีวิต พร้อมทั้งจะอยู่ในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง หากภาวะการเป็นสื่อบุคคลมาผนวกกับความเป็นครู ก็เกิดการเสริมพลังมากยิ่งขึ้น มีพลังอำนาจใน เชิงปลูกฝังและอบรมบ่มเพาะให้กับเยาวชนได้ดี เป็นสื่อที่มีชีวิต เป็นสื่อที่สามารถโต้ตอบได้มีชีวิตชีวา ในการสื่อสาร เป็นแบบอย่างให้กับเยาวชน และที่สำคัญคือสามารถสื่อกันด้วยหัวใจ ซึ่งสื่ออื่นไม่ สามารถทำได้ ไม่เพียงแค่วัยรุ่นเท่านั้น การที่ครูเป็นสื่อบุคคลยังส่งผลต่อความคิดของครอบครัว ชุมชนที่ครูสัมผัสอยู่ด้วย

จะเห็นได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่ต้องสร้างขึ้นและฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพราะ สื่อมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความสำคัญในการสร้างความรู้เท่าทันสื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้บริโภคสื่อโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ในการเปิดรับเนื้อหาผ่านสื่อในเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ การสร้างความรู้เท่าทันสื่อนี้โดยส่วนใหญ่แล้วจะเกิดจากการเรียนรู้ของเด็กผ่านการชี้แนะของผู้ปกครองและการเรียนรู้ในสถาบัน การศึกษา รวมถึงการพัฒนาความคิดในเชิงวิเคราะห์วิพากษ์ของเด็กเองผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์และสื่อต่าง ๆ ด้วยเทคนิค และวิธีการที่ต่างกันไป ซึ่งต้องนำมาใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายด้วย

2.3 บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการพัฒนา เปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับตามยุคสมัย และสภาพเศรษฐกิจสังคมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตามพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสำคัญในการดูแลความปลอดภัยของประชาชน และรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยทั่วไปแล้วบทบาทของตำรวจครอบคลุมหน้าที่ความรับผิดชอบที่หลากหลาย อาทิ การป้องกันอาชญากรรม การบังคับใช้กฎหมาย และบริการชุมชน (Brown, 2018) เจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วโลกถูกคาดหวังให้เป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ การบังคับใช้กฎหมายถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบหลักของตำรวจ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และทำให้แน่ใจว่ากฎหมายหรือข้อบังคับของสังคม จะได้รับการปฏิบัติตาม (Ratcliffe, 2016) หน้าที่นี้จึงรวมถึงการจับกุมบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎหมายเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงเป็นเครื่องมือหลักของกระบวนการยุติธรรม (Rawlings, 2002) ทั้งนี้ยังเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีบทบาท

สำคัญในการป้องกันอาชญากรรม ด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ ระบบงานสายตรวจ และเฝ้าระวังความปลอดภัยในชุมชนเพื่อยับยั้งมิให้มีผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ในปัจจุบันยังถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสาร และทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจัดการกับปัญหาพื้นฐานที่อาจนำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรม (Goldstein, 2017) เพราะได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่าประสิทธิภาพการทำงานของตำรวจตามบทบาทข้างต้นส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตในสังคม และการทำหน้าที่ของตำรวจมีส่วนช่วยให้อัตราการเกิดอาชญากรรมลดลง ซึ่งสามารถส่งเสริมความรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงในหมู่สมาชิกในชุมชน (McGarrell, Chermak, Weiss, & Wilson, 2001) และจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้น ตำรวจยังมักถูกคาดหวัง และได้รับมอบหมายให้ดูแลกิจกรรมต่างๆ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของการป้องกันอาชญากรรม เช่น การจัดการจราจร การตอบสนองต่ออุบัติเหตุ และการช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน รวมถึงภัยธรรมชาติและวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุข (Nix & Wolfe, 2018) โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นก่อนที่การสนับสนุนอื่นๆ จะมาถึง โดยสามารถสรุปบทบาทที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดังนี้

การป้องกันอาชญากรรม

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการตรวจตรา และเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรม โดยการมีการดำเนินการจัดกลุ่มดำเนินงาน เช่น การออกตรวจสถานที่เสี่ยง การเฝ้าระวังพฤติกรรมที่เสี่ยง และการเก็บข้อมูลสถิติอาชญากรรม งานวิจัยที่ผ่านมา อาทิ Smith, J. (2010) ได้สำรวจบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทในการป้องกันอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความเชื่อมั่นในสังคม ภารกิจหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจคือการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงการป้องกันอาชญากรรมที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม โดยการป้องกันอาชญากรรม เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ในการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ โดยในการปฏิบัติหน้าที่อาจใช้แนวทางเชิงรุกในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม กล่าวคือ งานศึกษาของ Rosenfeld และ Fornango (2014) ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงรุกของตำรวจที่มีต่ออัตราการโจรกรรมและการลักทรัพย์ในนิวยอร์ก ซิตี้ พบว่า การตรวจตราพื้นที่เชิงรุก และบังคับใช้กฎหมายอย่างมีเป้าหมาย โดยเน้นไปที่พื้นที่ที่มีอาชญากรรมสูง สามารถนำไปสู่การลดอัตราการเกิดอาชญากรรมได้อย่างมาก และแสดงให้เห็นถึงนัยสำคัญในการยับยั้งการเกิดอาชญากรรม และสร้างความปลอดภัยสาธารณะได้เป็นอย่างดี

การปราบปราม สืบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญอีกประการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นมาตรการหลังจากการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งการจับกุมผู้กระทำความผิดมีความสำคัญต่อการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ และป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาซ้ำ เพราะตำรวจทำหน้าที่ในการระบุ ค้นหา และสามารถ

จับกุมบุคคลที่ต้องสงสัยว่าก่ออาชญากรรมได้นั้น บทบาทนี้เป็นหลักประกันให้แก่สังคมว่าผู้ต้องสงสัยจะถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และปกป้องสิทธิของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ โดยหน่วยงานตำรวจจึงต้องมีการพัฒนาเทคนิคและแนวปฏิบัติในการสืบสวนเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิด เทคนิคเหล่านี้รวมถึงการวิเคราะห์สถานที่เกิดเหตุ การสืบสวนทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มโอกาสของการจับกุมได้สำเร็จ รวดเร็ว และนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

บทบาทของตำรวจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นพื้นฐานของการบังคับใช้กฎหมายที่มีเป้าหมายเพื่อประกันความยุติธรรม รักษาสิทธิเสรีภาพ และรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หน่วยงานตำรวจได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการปกป้องสิทธิของบุคคล ในขณะเดียวกันกับการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ มีกรอบกฎหมายและกลไกการกำกับดูแลการปฏิบัติของตำรวจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล อาทิ บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายสิทธิมนุษยชน และแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคลากรที่บังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ดำเนินการตามขั้นตอน และกระบวนการอันชอบธรรม เช่น การสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สิทธิในการมีทนาย และสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เป็นต้น

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

เป็นบทบาทหนึ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามกลยุทธ์ของการบังคับใช้กฎหมายที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ และการทำงานอย่างใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชน กล่าวคือเมื่อประชาชนมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะรู้สึกผูกพันและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (Weisburd & Eck, 2004) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม เป็นงานเชิงรุกร่วมของหน่วยงานตำรวจกับประชาชนในท้องถิ่น และองค์กรชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในท้องที่และป้องกันอาชญากรรม แทนที่ตำรวจจะตอบสนองต่อเหตุอาชญากรรมที่เกิดขึ้นภายหลัง (Goldstein, 1990) การมีส่วนร่วมกับชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญของการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะความร่วมมือเหล่านี้ทำให้ตำรวจเข้าใจความต้องการของชุมชนได้ดีขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างเหมาะสม (Skogan, 2006) โดยสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริง เพราะเป็นการร่วมกันระบุและวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนเพื่อพัฒนาการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพ ด้วยแบบจำลอง SARA (การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ การตอบสนอง และการประเมินผล) เป็นกระบวนการแก้ปัญหาในการจัดการปัญหาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Eck & Spelman, 1987)

การบริการชุมชน

บทบาทของตำรวจในการบริการสาธารณะมีมากกว่าการบังคับใช้กฎหมายและการป้องกันอาชญากรรม หน่วยงานตำรวจรับเอาแนวคิดที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การแก้ปัญหา และยกระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้อยู่อาศัย ได้แก่ แนวคิดเรื่องการตำรวจชุมชน ซึ่งเป็นปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างตำรวจและชุมชน การแก้ปัญหาเชิงรุก การมีส่วนร่วมของชุมชน และความพยายามร่วมกันเพื่อแก้ไขด้านความปลอดภัยสาธารณะ โดยตำรวจจะกลายเป็นเครื่องมือของชุมชน โดยการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อระบุและจัดการกับสาเหตุของอาชญากรรมและความผิดปกติก่เกิดขึ้น ดังนั้นนอกเหนือจากหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย การบริการและความช่วยเหลือแก่ประชาชน การช่วยเหลือในสถานการณ์ทั้งฉุกเฉิน และไม่ฉุกเฉิน การตอบคำถามสาธารณะ การใช้ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาด้านความปลอดภัย การร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม เช่น การใช้สารเสพติดหรือวิกฤตสุขภาพจิต การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ ตำรวจมีส่วนทำให้ชุมชนอยู่ดีมีสุขโดยรวม เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับชุมชน และเมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นในตำรวจจะมีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือ แบ่งปันข้อมูล และร่วมมือกันในการจัดการกับปัญหาในชุมชน เช่น ความไม่เป็นระเบียบสาธารณะ ความปลอดภัยด้านการจราจร และสิ่งรบกวนในชุมชน

บทบาทของตำรวจตามกฎหมาย

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามที่ได้ทบทวนเบื้องต้นแล้ว จากการศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ และบังคับใช้กฎหมาย บทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีการพัฒนาไปตามกาลเวลา โดยปัจจุบันพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 โดย มาตรา 6 ระบุว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนราชการ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) รักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาทผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์และพระราชอาคันตุกะ
- (2) ดูแลควบคุมและกำกับกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ซึ่งปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (3) ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา
- (4) รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชนและความมั่นคงของราชอาณาจักร
- (5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

- (6) ช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย
- (7) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่

โดยนอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายแล้ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีบทบาทเช่นเดียวกับแนวคิดของตำรวจโดยทั่วไปดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการตำรวจชุมชนมากขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้นำแนวคิดตำรวจชุมชนหรืองานชุมชนสัมพันธ์มาสนับสนุนภารกิจเป็นเวลานานแล้ว อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้สนใจบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้ความรู้ในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมความรู้สำหรับประชาชน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาในครั้งนี้คือ การพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ เผยแพร่ข้อมูล และมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างไรเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการใช้สื่อ ซึ่งการรับรู้แบบดั้งเดิมนั้นให้ความสำคัญกับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเน้นการตอบสนองเชิงโต้ตอบต่อพฤติกรรมอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ขณะที่มุมมองในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานเชิงรุกของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้ความรู้แก่สาธารณะมากขึ้น (Goldstein, 2010) โดยบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้ความรู้แก่ประชาชนนั้นเริ่มมีการศึกษาและพบว่ามีความสำคัญ อาทิ Reith (1936) ได้ศึกษา พัฒนาการของตำรวจในประเทศอังกฤษ The Police Idea: Its History and Evolution in England in the Eighteenth Century and After พบว่าตำรวจมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นความรู้ทางกฎหมายและความปลอดภัยในชุมชน นอกจากนี้ Bittner (1970) ซึ่งศึกษา The Functions of the Police in Modern Society. และเสนอว่าบทบาทสำคัญของตำรวจคือการส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยให้ความรู้แก่ประชาชน และความสำคัญของมาตรการป้องกันอาชญากรรม โดยรูปแบบการให้ความรู้แก่ประชาชน มักได้แก่ การให้ความรู้โรงเรียน ศูนย์บริการชุมชน และกิจกรรมสาธารณะในหัวข้อต่างๆ เช่น ความปลอดภัยในการจราจร การตระหนักรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และความปลอดภัยส่วนบุคคล (Skogan, 2006)

จากการศึกษาข้างต้นพบว่า บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และสร้างความไว้วางใจระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอย่างเช่นตำรวจและประชาชน ซึ่งสอดคล้องไปกับแนวคิดการตำรวจชุมชน (COP) ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และปรัชญาที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและชุมชน และการแบ่งปันข้อมูลระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและสมาชิกในชุมชน (Cordner, 2010) การให้ความรู้แก่สาธารณชนเกี่ยวกับกลยุทธ์การป้องกันอาชญากรรม ส่งเสริมความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในชุมชนที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหน่วยงานที่มี

ความใกล้ชิด และสามารถแบ่งปันความรู้จากประสบการณ์จริง ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการจัดการกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้น และสามารถกระตุ้นการรับรู้ของชุมชนในเรื่องความปลอดภัย โดยงานวิจัยที่ผ่านมาได้ข้อสรุปว่า บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะผู้ให้ความรู้การป้องกันอาชญากรรมในรูปแบบของการตำรวจชุมชนนั้น จากการศึกษาพบว่าในฐานะเป็นให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Smith et al. 2018) การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ให้ความรู้กับประชาชน ทำให้กลยุทธ์การป้องกันอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประชาชนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจในสิทธิของพวกเขา และรวมทั้งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจการตำรวจ

ทั้งนี้ ในงานวิจัยเรื่อง Building Bridges: The Role of Police Officers as Educators in Community Policing ของ Johnson & Johnson (2019) พบว่าบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสำคัญในฐานะเป็นการรักษาความสงบสุขของชุมชน และการสร้างความน่าเชื่อถือของประชาชนในชุมชนต่อหน่วยงานตำรวจ รวมทั้งในประเด็นเรื่องความรู้ในการสร้างความสงบเรียบร้อย การป้องกันอาชญากรรมนั้น หน่วยงานตำรวจได้รับความเชื่อถือเป็นผู้มีความรู้จากชุมชนอยู่แล้ว และเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนในด้านการศึกษาในประเด็นต่างๆ ในชุมชนจะนำไปสู่การปรับปรุงการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ส่งเสริมความไว้วางใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน โดยบทบาทการให้ความรู้กับชุมชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนใหญ่เริ่มจากการให้ความรู้เพื่อสร้างความปลอดภัยสาธารณะ และการป้องกันอาชญากรรม ทั้งนี้รูปแบบการให้การศึกษาด้านความปลอดภัยสาธารณะ (Brown & Davis, 2017) ใช้รูปแบบการให้ความรู้ในโรงเรียน ศูนย์ชุมชน และกิจกรรม work shop เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยส่วนบุคคล การป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ และการเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน นอกจากนี้ การศึกษาบางชิ้น พบว่านอกจากบทบาทการให้ความรู้ แนวโน้มของบทบาทที่เพิ่มขึ้นของตำรวจ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ และความเห็นอกเห็นใจและให้ความรู้มากขึ้นในการจัดการกับประเด็นทางสังคม (Miller & Martinez, 2020) พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนต้องได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางเพื่อให้มีความรู้เข้าใจในประเด็นต่างๆ ที่เป็นปัญหาของชุมชน รวมทั้งความรู้ในการจัดการกับปัญหาสุขภาพจิต การใช้สารเสพติด โดยต้องมีทักษะความเห็นอกเห็นใจ และเน้นการให้ความรู้มากกว่ามาตรการลงโทษ ซึ่งบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะผู้ถ่ายทอดให้ความรู้แก่ชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม และพฤติกรรมเสี่ยงได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ แต่จากการศึกษาของ Parks & Simmons (2018) ในประเด็นประสิทธิผลของบทบาทการให้ความรู้นี้ หน่วยงานตำรวจมักมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ ในการดำเนินการ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และชัดเจนเป็นรูปธรรมเพื่อให้แน่ใจว่าทำให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงบวกอย่างแท้จริง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ

อุษา บิ๊กกินส์ (2555) กล่าวไว้ใน การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ หากจะทำให้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมีประโยชน์ต่อคนกลุ่มต่างๆ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศควรควรเป็นการรวมศักยภาพด้านต่างๆ (ทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ) หลักสูตร ควรจะทำให้ครูได้สอนการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศกับเด็กนักเรียนโดยวัตถุประสงค์ที่จะสร้างเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อใช้เป็นช่องทางในการใช้สารสนเทศและสื่อเพื่อสร้างพลเมืองรุ่นใหม่ที่มีเหตุผล พลเมืองควรมีความรู้เกี่ยวกับที่ตั้งและวิธีการบริโภคสารสนเทศรวมทั้งการผลิตสารสนเทศเอง หรือที่เราเรียกว่า user-generated content ทั้งนี้ กลุ่มผู้หญิง ผู้ชาย และกลุ่มชายขอบ เช่น คนที่อยู่ร่วมกับคนพิการ คนกลุ่มน้อย ควรจะมีโอกาสได้เข้าถึงข่าวสารและความรู้อย่างเท่าเทียมกัน การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศควรเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมและสร้างเสริมความเข้าใจร่วมกันของผู้คน โดยการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจะเน้นการส่งเสริมมากกว่าการป้องกันและเน้นเสริมพลังภาคพลเมืองให้สามารถเข้าใจสื่อ วิเคราะห์สื่อและมีภูมิคุ้มกันด้านสื่อที่ดี ซึ่งสื่อที่ครอบคลุมสื่อใหม่ได้แก่เทคโนโลยีสารสนเทศด้วยการจะขับเคลื่อนสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพควรให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเน้นที่หลักสูตรการสอน มีการออกแบบเครื่องมือและกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับการศึกษานอกระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้กำหนดนโยบายด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศกำหนดอีกด้วย

เพ็ญพักตร์ เตียวสมบูรณ์กิจ (2559) กล่าวไว้ใน การศึกษาความรู้เท่าทันสื่อของผู้ใช้สื่อโทรทัศน์ไทยภายใต้ภูมิทัศน์สื่อโทรทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยพบว่าผู้ใช้สื่อขาดความรู้เท่าทันสื่อโดยเฉพาะในมิติเรื่องภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ใช้สื่อมีพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์เนื้อหารายการไม่หลากหลาย และเน้นรับชมรายการบันเทิงและรายการเล่าข่าวเป็นหลัก รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมทางสังคมของผู้ชมที่ไม่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งควรจะใช้เพิ่มระดับความรู้เท่าทันสื่อของคนไทยภายใต้ภูมิทัศน์สื่อโทรทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไป มี 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ให้ความรู้เรื่องความรู้เท่าทันสื่อ 2) พัฒนาทักษะความรู้เท่าทันสื่อและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น 4) จัดตั้งองค์กรผู้บริโภคสื่อโทรทัศน์ 5) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มระดับความรู้เท่าทันสื่อของผู้ชมโทรทัศน์ ข้อเสนอเชิงนโยบายอื่นคือ การใช้ประโยชน์จากความรู้เท่าทันสื่อเพื่อส่งเสริมการกำกับดูแลตัวเอง

ชนิษฐา จิตแสง (2557) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและกลุ่มบุคคลกับทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น พบว่าความสามารถในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตนั้นเพื่อนมีบทบาทสำคัญในการฝึกฝนทักษะในการเรียนรู้เทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ๆ ในแบบไม่เป็นทางการ โดยการตระหนักถึงความเสี่ยงจากข้อมูลและกิจกรรมทางสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านครอบครัวในการให้แนะนำเกี่ยวกับการสื่อสารกับคนแปลกหน้าที่รู้จักทางสื่อ

อินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพราะบ้านเป็นศูนย์กลางของการขัดเกลาทางสังคม โดยพ่อแม่ถือเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้และเป็นครูคนแรกที่ปลูกฝังทักษะชีวิต เช่น การระแวดระวังต่อความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตในสังคมให้กับลูก ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัวและสถาบันการศึกษาหรือโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทในการเสริมสร้างและอบรมบ่มเพาะทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตด้านความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาบนสื่ออินเทอร์เน็ตให้แก่เยาวชน เพราะการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพนั้น อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตให้กับเยาวชนนั้นไม่สามารถทำงานแยกส่วนได้ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาต้องทำงานร่วมกันจึงจะสามารถส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตให้แก่เยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว (2557) ศึกษากระบวนการและแนวทางการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนผ่านกรณีศึกษา โครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า โครงการดังกล่าวมีการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับเยาวชนอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการ ครอบคลุมทั้งการเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน และการมีส่วนร่วม ตลอดจนมีการส่งเสริมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ประกอบด้วยการแสดง นาฏศิลป์ร่วมสมัย การแข่งขันเพลงแร็ป การแสดงละครเวที และการแข่งขันเกมออนไลน์ ทั้งนี้การผลิตสื่อสร้างสรรค์ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยไม่เพียงเป็นการเพิ่มพื้นที่สื่อดีให้กับสังคม หากแต่ช่วยให้เยาวชนที่ร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์ มีความเข้าใจถึงการทำงานของสื่อได้อย่างลึกซึ้ง และตระหนักถึงความรับผิดชอบของผู้ผลิตสื่อที่มีสังคมสำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อผ่านกิจกรรมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ของเยาวชนประกอบด้วย 4M + 3C ได้แก่ Managing Knowledge, Mentor, Materials, Morality, Creative Thinking, Communication Skill และ Cost ซึ่งจะเอื้อให้การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อประสบผลสำเร็จได้

เมสิริน ขวัญใจ (2551) การศึกษาวิจัยเด็กกับการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์ ซึ่งพบว่า เด็กใช้เวลาในการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ในปริมาณจำนวนชั่วโมงที่ค่อนข้างมากในแต่ละวัน และสามารถเลือกเปิดรับเนื้อหารายการโทรทัศน์ตามความต้องการของตนเองได้อย่างอิสระพอสมควร โดยเลือกเนื้อหาหลากหลายประเภทซึ่งรายการที่เด็กเลือกเปิดรับชมนั้นกระจายอยู่ในสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง นอกจากนี้เด็กบางคนมีโอกาสดูรายการการ์ตูนจากสถานีเนชั่น สถานีเอเอสทีวี และสถานีแบบบอกรับเป็นสมาชิกทรูวิชั่นส์ โดยเด็กบางคนมีการเลือกช่องทางสื่ออื่นที่สามารถทำให้เข้าถึงเนื้อหาที่ตนเองชื่นชอบซ้ำได้อีกโดยดูจากวีซีดี และดีวีดี โดยเฉพาะเนื้อหาประเภทการ์ตูน นอกจากนี้เด็กมีทักษะและความสามารถในการวิเคราะห์ ตีความหมาย และประเมินคุณค่าเนื้อหา รายการโทรทัศน์ทุกประเภทได้ สามารถตระหนักรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข่าวโทรทัศน์ โดยได้รับแรงเสริมจากทัศนคติมุมมองของพ่อแม่ซึ่งเปรียบเสมือนสื่อกลางสำคัญในการเรียนรู้เป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ และทัศนคติให้แก่เด็ก พ่อแม่จะให้คำสอน คำแนะนำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม พร้อมทั้งมีการ

แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และอธิบายเพิ่มเติมในเนื้อหารายการ ทำให้เด็กมีการตัดสินใจ เลือกดูเนื้อหารายการและสารคดีที่สามารถจะตอบสนองประโยชน์ตามความต้องการของตนเอง สามารถแยกแยะการกระทำและคำพูดที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมได้ ซึ่งช่วยให้เด็กมีความรู้ความ เข้าใจและช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์ของเด็กให้มากยิ่งขึ้น ตามลำดับอย่างต่อเนื่อง

สุภารัตน์ แก้วสุทธิ (2553) เสนอการศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต การรู้เท่าทันสื่อ และพฤติกรรมการป้องกันตัวเองจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต ว่ากลุ่มผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา กลุ่มคนที่มีรายได้ต่อเดือนน้อย เป็นกลุ่มที่น่า เป็นห่วงเนื่องจากมีพฤติกรรมในการป้องกันตัวเองจากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ตน้อย กว่ากลุ่มคนที่มีอายุมากกว่า กลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มคนที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า โดยทางภาครัฐ องค์กรต่างๆ รวมถึงสถานศึกษาควรให้ความสนใจร่วมกันแก้ไขปัญหากลุ่มนี้เป็นสำคัญเนื่องจากเป็น กลุ่มเยาวชนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไปในอนาคต ประกอบกับเทคโนโลยีก้าวหน้าตลอดเวลา การ ร่วมกันวางแผนทางหรือนโยบายให้เยาวชนหันมาตระหนักรวมทั้งการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตอย่างรู้เท่าทัน และปลูกฝังให้มีความระมัดระวังในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต และใช้อย่างมีจริยธรรมไม่ละเมิดสิทธิส่วน บุคคลของผู้อื่น จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชน และลดปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่ เหมาะสมได้ รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลรูปแบบ ต่างๆ และให้ความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตและบทลงโทษ เพื่อสร้างจิตสำนึก และเป็นบรรทัดฐานให้แก่เยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ตในทางสร้างสรรค์ ปลอดภัยจากการถูกละเมิด สิทธิส่วนบุคคลของตนเองและไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่นต่อไป

สาริตา จันทรอำพร (2558) ในภาวะการณ์ปัจจุบัน กับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคม ออนไลน์ในวัยรุ่นมีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเข้าถึงสื่อชนิดต่าง ๆ ได้แก่ โลก เฟซบุ๊ก และยูทูบ ผ่านโทรศัพท์มือถือเป็นส่วนใหญ่ เพื่อจุดประสงค์ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสาร ซึ่งกันและกัน การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มโดย เน้นความจริง สามารถพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ดีขึ้นได้ โดยนักเรียนที่เข้าร่วมปรึกษาแบบกลุ่มมี มีแนวโน้มที่จะพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ดีกว่า นักเรียนกลุ่มควบคุม โดยการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มโดยเน้นความจริงเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่า ทนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ครู อาจารย์ หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในช่วง วัยรุ่นนำไปใช้ในการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

พิระ จิโรสภณ และคณะ (2559) ความรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลกับบทบาทในการกำหนด แนวทางการปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย ว่าสมรรถนะที่สำคัญที่ผลการศึกษาชี้ชัดว่าต้องได้รับการ พัฒนาอย่างเร่งด่วนคือ ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบสื่อและเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่ตื่นตัวในการร่วม ตรวจสอบสังคม เช่นในประเด็นการกระทำทุจริตหรือประพฤติดีมิชอบ โดยไม่เพียงนิ่งเฉยหรือไม่แสดง ความคิดเห็น รวมถึงการใช้สื่อใหม่เพื่อแสดงความเห็นหรือความรู้สึกในประเด็นทางการเมืองก็ยังคงอยู่ใน

ระดับต่ำ แต่ควรมีส่วนในการตรวจสอบและสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ (constructive) ในพื้นที่สื่อต่าง ๆ ได้ โดยวิธีการที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยการสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจการทำงานของสื่อเพื่อการเปิดรับสื่ออย่างมีสติจะเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นในคนร่วมตรวจสอบสื่อได้ โดยการปฏิรูปให้คนไทยมีความรู้เท่าทันการสื่อสารในยุคดิจิทัลนั้น ควรมุ่งเน้นที่การสร้างกลไกเพื่อการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 3 มิติ คือ การเข้าถึง การประเมินค่า การสร้างสรรค์และการมีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องมีผู้ร่วมรับผิดชอบจากหลายภาคส่วนภายใต้นโยบายระดับชาติที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการรู้เท่าทันการสื่อสารในยุคดิจิทัลแก่ประชาชนเพื่อให้เป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลและเป็นทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจไทยสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

จินตนา ต้นสุวรรณนนท์ (2559) เสนอไว้ว่าในยุคที่สื่อและเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตและเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบัน จึงเป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงการใช้สื่อและเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ เมื่อไม่อาจหลีกเลี่ยงก็จำเป็นต้องสร้างสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้สื่อให้กับผู้บริโภคสื่อด้วยการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อให้ครบทั้ง 3 มิติ ทั้งมิติทางปัญญาโดยการพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ญาณและ การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสื่อและประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้อง มิติทางจิตใจพัฒนาด้วยการสร้างความตระหนักถึงอิทธิพลและผลกระทบของสื่อ ใช้สติในการเปิดรับและใช้สื่อรู้เท่าทันอารมณ์ รวมทั้งพัฒนาจิตสำนึกในการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในมิติทางพฤติกรรม ได้แก่ การเลือกรับสื่อที่สร้างสรรค์และใช้สื่อให้เป็นประโยชน์และการเลือกรับสื่อที่หลากหลาย รอบด้านเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบความถูกต้อง การพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 3 มิตินี้จะนำไปสู่การสร้างพลเมืองที่รู้ในบทบาทหน้าที่ทั้งในฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป และเมื่อสังคมมีผู้บริโภคสื่อที่มีคุณภาพ บุคคลเหล่านี้จะสนับสนุน ส่งเสริม ผลักดันสื่อที่มีคุณภาพออกสู่สังคม รวมทั้งต่อต้านสื่อที่เป็นพิษภัยต่อสังคม ด้วยการพัฒนาดังกล่าวนับเป็นการยกระดับคุณภาพสื่อในสังคมไทยอย่างยั่งยืนด้วยมือของผู้บริโภคสื่อที่มีคุณภาพ รู้เท่าทันสื่อ และมีจิตสำนึกในการใช้สื่อ

ในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารและสื่อดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อได้กลายเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับประชาชนในภูมิทัศน์ของข่าวสาร ข้อมูล และความบันเทิง การแพร่กระจายของข้อมูล ที่อาจส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวก และเชิงลบทางสังคม ดังนั้นประชาชนทั่วไปจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเพื่อแยกแยะแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือของสื่อ แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วการรู้เท่าทันสื่อจะเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาและองค์กรภาคประชาสังคม แต่หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจกลับต้องมียุทธศาสตร์ใหม่ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในหมู่ประชาชน โดยจากการศึกษาจะพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย และการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ข้อมูลที่บิดเบือน สามารถนำไปสู่ความไม่สงบในที่สาธารณะ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไปจนถึงการหลอกลวง ด้วยการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อตำรวจสามารถช่วยให้ประชาชนหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสารที่มากับสื่อ ซึ่งช่วยลด

โอกาสในการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากข้อมูลข่าวสารดังกล่าว บทบาทของตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับประชาชนแสดงถึงความก้าวหน้าในการเพิ่มความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ทำงานใกล้ชิดกับชุมชน ที่จะมีส่วนสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความพร้อมเมื่อเผชิญกับข้อมูลข่าวสารที่กระจายอย่างกว้างในปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเป้าหมายในการศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน รวมทั้งหารูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยใช้วิธีการแบบผสมผสาน โดยใช้การสำรวจข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ระดับลึก และการสนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 ระยะที่ 1 เตรียมการ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเป็นฐานแนวคิดในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์และประมวลความรู้ทั้งหมด รวมทั้งหลักสูตร แนวกรอบรูป ที่เกี่ยวข้อง กับการเสริมสร้าง การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description)
2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารทั้งหมดมาสรุป วิเคราะห์ เป็นกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาได้แก่ การศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และรูปแบบแนวทางการในการส่งเสริมการรู้เท่าทันให้กับประชาชน

3.2 ระยะที่ 2 ศึกษาการดำเนินกิจกรรมและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ในการศึกษาบทบาทของบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้
แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล ในประเด็น ความรู้ความเข้าใจการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ รวมทั้งบทบาทของตำรวจในการส่งเสริมสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อเพื่อการป้องกันปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ และแนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ตำรวจได้แก่

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ชุดชุมชนสัมพันธ์ในสถานีตำรวจในเขตรับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจนครบาล รวมทั้งสิ้น จำนวน 270 คน ดังนี้

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	จำนวน
บก.น.1	30
บก.น.2	30
บก.น.3	30
บก.น.4	30
บก.น.5	30
บก.น.6	30
บก.น.7	30
บก.น.8	30
บก.น.9	30

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้กลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือทั้งในเรื่องของความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ ดังนี้

- นำเสนอแบบสอบถาม และแนวคำถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณา ความเที่ยงตรงของเนื้อหา และการตรวจสอบคำถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์แล้วหรือไม่ แล้วจึงนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

- นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือกับ กลุ่มคนที่มีคุณสมบัติเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง (Pretest) จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยใช้วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richarson) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ คือ 0.75 แสดงว่า แบบทดสอบชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นในระดับดี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ทำการลงรหัสข้อมูลเพื่อเปลี่ยนข้อมูลดิบที่ได้มาเป็นข้อมูลตัวเลขที่คอมพิวเตอร์คำนวณได้แล้ว แล้วจึงนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสา

เรีจรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) แจกแจงความถี่และหาค่า ร้อยละ และใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแนวคำถามการสัมภาษณ์ระดับลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการเก็บรวบรวม สภาพปัญหาของการรู้เท่าสื่อ รวมทั้งบทบาท รูปแบบแนวทางในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อดำเนินการโดยการสัมมนากลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ จากกลุ่มเป้าหมาย 1) เจ้าหน้าที่ตำรวจ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อสารมวลชน 3) คณาจารย์ของสถาบันการศึกษา จำนวน 5 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การใช้การสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแนวคำถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาเนื้อหา แร่คำถามคำถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์แล้วหรือไม่ แล้วจึงนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

วิเคราะห์โดยนำเอกสารบันทึกที่ถอดเทปจากการสนทนา จัดการแยกแยะและจัดหมวดหมู่ข้อมูล เปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้จากการสำรวจ แล้วเขียนพรรณนาผลที่ได้ เพื่อนำไปใช้ในการสนทนากลุ่ม

3.3 ระยะที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

การสัมมนากลุ่ม

ดำเนินการสัมมนากลุ่มโดยนำข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเวที focus group discussion ในขั้นตอนนี้ เพื่อประเมิน บทบาท รูปแบบการเสริมสร้าง การรู้เท่าทันสื่อ สรุปผล และนำเสนอรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในการศึกษาด้วยการ focus group discussion ครั้งนี้ ได้แก่

- ผู้บริหารงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์
- กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ด้านการสื่อสารมวลชน
- กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านประชาสัมพันธ์และที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค
- เจ้าหน้าที่ตำรวจ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ Focus group discussion เพื่อหาข้อสรุปร่วมในการบทบาท รูปแบบกิจกรรมการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ของประชาชนสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

“การพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน” ในครั้งนี้ ซึ่งมีคำถามการวิจัยในการศึกษาได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ มีระดับการรู้เท่าทันสื่ออย่างไร รวมทั้งบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เหมาะสมในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนเป็นอย่างไร และข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาบทบาทการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน 2) เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประการแรกใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม จากเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขต บข.น. จำนวน 270 คน และ ประการที่สองใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดย 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน 2) การประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ซึ่งจะได้นำเสนอผลการศึกษาดังนี้

4.1 ผลการเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถาม 4 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ระดับการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์

ส่วนที่ 3 บทบาทของตำรวจในการส่งเสริมสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการป้องกันปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 270)	(100.00)
1.พื้นที่		
บก.น.1	30	11.11
บก.น.2	30	11.11
บก.น.3	30	11.11
บก.น.4	30	11.11
บก.น.5	30	11.11
บก.น.6	30	11.11
บก.น.7	30	11.11
บก.น.8	30	11.11
บก.น.9	30	11.11
2.เพศ		
ชาย	270	100.00
หญิง	-	-
3.อายุ		
21-30 ปี	42	15.56
31-40 ปี	89	32.96
41-50 ปี	139	51.48
51-60 ปี	-	-
4.ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	44	16.30
อนุปริญญา/ปวส.	-	-
ปริญญาตรี	196	72.59
ปริญญาโท และสูงกว่า	30	11.11

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 270)	(100.00)
5.ดำรงตำแหน่ง		
ผู้บังคับหมู่	174	64.44
รองสารวัตร	83	30.74
สารวัตร	13	4.81
รองผู้กำกับการ	-	-
ผู้กำกับการ	-	-
6.สายงานปัจจุบัน		
อำนวยการ/ธุรการ	44	16.30
ป้องกันและปราบปราม	214	79.26
จราจร	12	4.44
สืบสวน	-	-
สอบสวน	-	-
อื่น ๆ	-	-
7.ระยะเวลาที่การปฏิบัติหน้าที่ชุมชน และมวลชนสัมพันธ์		
น้อยกว่า 5 ปี	107	39.63
5 – 9 ปี	81	30.00
10 – 14 ปี	82	30.37
15 – 20 ปี	-	-
มากกว่า 20 ปี	-	-
8.สภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นกับบุคคล จากผลกระทบของสื่อที่ท่านประสบ		
1) พฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ไม่เหมาะสม	131	5.36
2) การกลั่นแกล้งกันทางสื่อสังคมออนไลน์	187	7.65
3) การหลอกลวงขายสินค้า	257	10.52
4) การทำร้ายร่างกาย	254	10.40
5) การสร้างความเครียด การตระหนกตกใจ	238	9.74

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
	(n = 270)	(100.00)
6) การเล่นเกมพนัน	270	11.05
7) ทำให้การมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเสื่อมถอย	242	9.91
8) โรคมึนเศร้า การฆ่าตัวตาย	270	11.05
9) ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคนิยม	254	10.40
10) การล่อลวงทางเพศ	270	11.05
11) อื่น ๆ	70	2.87

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ในพื้นที่ บก.น.1-9 จำนวน 270 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 270 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 51.48 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 72.59 ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่ จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 64.44 ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่ในสายงานป้องกันและปราบปราม จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 79.26 และมีประสบการณ์ในงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 39.63

โดยสภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดกับบุคคลจากผลกระทบจากสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนพบมากที่สุด คือ การเล่นเกมพนัน, โรคมึนเศร้า การฆ่าตัวตาย, การล่อลวงทางเพศ จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 11.05 รองลงมา คือ การหลอกลวงขายสินค้า จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 10.52, การทำร้ายร่างกาย, ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคนิยม จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 10.40, ทำให้การมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเสื่อมถอย จำนวน 242 คิดเป็นร้อยละ 9.91, การสร้างความเครียด การตระหนกตกใจ จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 9.74, การกลั่นแกล้งกันทางสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 7.65, พฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ไม่เหมาะสม จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 และอื่น ๆ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 2.87 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ระดับการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์

ตารางที่ 4.2 ระดับการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ในภาพรวม

การรู้เท่าทันสื่อ	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับการรู้เท่าทันสื่อ	อันดับ
การเข้าถึงสื่อ	3.72	0.88	74.35	มาก	4
การวิเคราะห์สื่อ	4.00	0.64	80.07	มาก	3
การประเมินคุณค่าของสื่อ	4.13	0.57	82.56	มาก	1
การสร้างสรรค	4.01	0.44	80.10	มาก	2
รวม	3.96	0.63	79.27	มาก	

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ในพื้นที่ บก.น.1-9 จำนวน 270 คน พบว่า ในภาพรวมมีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 3.96 คิดเป็นร้อยละ 79.27

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรู้เท่าทันสื่อในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยในด้านการประเมินคุณค่าของสื่อ เป็นอันดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.13 คิดเป็นร้อยละ 82.56 รองลงมาคือ ในด้านการสร้างสรรค ค่าเฉลี่ย 4.01 คิดเป็นร้อยละ 80.10 ในด้านการวิเคราะห์สื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.00 คิดเป็นร้อยละ 80.07 และในด้านการเข้าถึงสื่อ มีค่าเฉลี่ย 3.72 คิดเป็นร้อยละ 74.35 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ระดับการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์

ข้อความ	ระดับการรู้เท่าทันสื่อ					$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)			
การเข้าถึงสื่อ						3.72	0.88	74.35
1. ท่านสามารถเข้าถึงสื่อ (สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์) ได้อย่างหลากหลาย	-	15	89	109	57	4.05	0.78	81.04
2. ท่านสามารถจำแนกคุณลักษณะ ประเภท และธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิดได้	-	15	105	93	57	3.88	0.89	77.63

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการรู้เท่าทันสื่อ					$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)			
3. การเปิดรับข่าวสารข้อมูลเรื่องหนึ่งๆ ท่านมักเปิดรับจากสื่อมากกว่าหนึ่งช่องทาง	29	-	74	110	57	3.77	0.93	75.33
4. ท่านสามารถเลือกใช้และเปิดรับข้อมูลข่าวสาร จากสื่อ ประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้	-	16	103	77	74	4.17	0.50	83.41
การวิเคราะห์สื่อ						4.00	0.64	80.07
5. ท่านสามารถแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอได้ว่ามีเนื้อหาเหมาะสมหรือไม่	-	15	30	151	74	4.05	0.78	81.04
6. ท่านสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารที่สื่อเสนอได้	-	32	29	148	61	3.88	0.89	77.63
7. ท่านสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความไม่น่าเชื่อถือของสื่อแต่ละประเภทได้	-	47	14	164	45	3.77	0.93	75.33
8. สื่อแต่ละประเภทก็มีกลวิธีการผลิตที่โน้มน้าวจิตใจให้ผู้บริโภคสื่อคล้อยตามสิ่งที่สื่อต้องการนำเสนอได้	-	-	15	194	61	4.17	0.50	83.41
9. ท่านสามารถจับประเด็นของข้อมูลข่าวสารที่สื่อต้องการนำเสนอได้อย่างดี	-	-	16	198	56	4.15	0.50	82.96
การประเมินคุณค่าของสื่อ						4.13	0.57	82.56
10. ท่านสามารถบอกได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่สื่อเสนอมีความน่าเชื่อถือหรือไม่	-	16	-	181	73	4.15	0.70	83.04
11. ท่านสามารถประเมินได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่สื่อเสนออาจมีผลกระทบซึ่งกันเป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อประชาชนที่ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ได้	-	-	46	151	73	4.10	0.66	82.00
12. ท่านสามารถประเมินถึงวัตถุประสงค์ที่สื่อต้องการนำเสนอได้	-	-	45	152	73	4.10	0.65	82.07
13.ท่านสามารถบอกถึงประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารที่สื่อเสนอได้	-	-	14	200	56	4.16	0.49	83.11

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับการรู้เท่าทันสื่อ					$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)			
การสร้างสรรค์						4.01	0.44	80.10
14. ท่านสามารถเลือกใช้สื่อ ตามประเภท และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับข้อมูล ข่าวสารที่ท่านต้องการเผยแพร่ได้	-	-	30	184	56	4.10	0.56	81.93
15. ท่านสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ จากสื่อต่างๆ มาเผยแพร่ต่อให้แก่ผู้อื่นได้ อย่างเหมาะสม	-	-	16	198	56	4.15	0.50	82.96
16. ท่านสามารถสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสาร โดยภาษาพูด/ภาษาเขียนได้อย่างเหมาะสม เพื่อสื่อสารต่อให้แก่ผู้อื่น	-	-	31	199	40	4.03	0.51	80.67
17. เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน คลาดเคลื่อน ท่านจะท้วงติง แสดงความคิดเห็นไปยังสื่อที่นำเสนอข้อมูลนั้นๆ	-	16	115	124	15	3.51	0.69	70.22
18. หากพบเห็นข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอ มีลักษณะจงใจใส่ร้าย หลอกลวง หรืออาจ ส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคม ท่านจะ ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย	-	-	-	206	64	4.24	0.43	84.74
รวม						3.96	0.63	79.27

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชน ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ในพื้นที่ บก.น.1-9 จำนวน 270 คน พบว่า

ด้านการเข้าถึงสื่อ กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงสื่อในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 3.72 คิดเป็น ร้อยละ 74.35 โดยสามารถเลือกใช้และเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม กับลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้ เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.17 คิดเป็นร้อยละ 83.41 รองลงมา สามารถเข้าถึงสื่อ (สื่อสิ่งพิมพ์, วิทยู, โทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์) ได้อย่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 4.15 คิดเป็นร้อยละ 83.04 โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถประเมินถึงวัตถุประสงค์ที่สื่อต้องการ นำเสนอได้ ค่าเฉลี่ย 4.10 คิดเป็นร้อยละ 82.07 และ สามารถประเมินได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่สื่อ นำเสนออาจมีผลกระทบซึ่งเป็นที่พึงระวังและเชิงลบต่อประชาชนที่ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.10 เป็นร้อยละ 82.00 ตามลำดับ

การวิเคราะห์สื่อ กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการวิเคราะห์สื่อได้ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.00 คิดเป็นร้อยละ 80.07 โดยวิเคราะห์ได้ว่าสื่อแต่ละประเภทก็มีกลวิธีการผลิตที่โน้มน้าวจิตใจให้ผู้บริโภคสื่อคล้อยตามสิ่งที่สื่อต้องการนำเสนอได้ เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.17 คิดเป็นร้อยละ 83.41 รองลงมาสามารถจับประเด็นของข้อมูลข่าวสารที่สื่อต้องการนำเสนอได้อย่างดี มีค่าเฉลี่ย 4.15 คิดเป็นร้อยละ 82.96 สามารถแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่ื่อนำเสนอได้ว่ามีเนื้อหาเหมาะสมหรือไม่ มีค่าเฉลี่ย 4.05 คิดเป็นร้อยละ 81.04 สามารถตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลข่าวสารที่ื่อนำเสนอได้ มีค่าเฉลี่ย 3.88 คิดเป็นร้อยละ 77.63 และสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความไม่น่าเชื่อถือของสื่อแต่ละประเภทได้ มีค่าเฉลี่ย 3.77 คิดเป็นร้อยละ 75.33 ตามลำดับ

การประเมินคุณค่าของสื่อ กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการประเมินคุณค่าของสื่อได้ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.13 คิดเป็นร้อยละ 82.56 โดยสามารถบอกถึงประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารที่ื่อนำเสนอได้ เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.16 คิดเป็นร้อยละ 83.11 รองลงมาสามารถบอกได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ื่อนำเสนอมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ค่าเฉลี่ย 4.15 คิดเป็นร้อยละ 83.04 สามารถประเมินถึงวัตถุประสงค์ที่สื่อต้องการนำเสนอได้ มีค่าเฉลี่ย 4.10 คิดเป็นร้อยละ 82.07 และ กลุ่มตัวอย่างสามารถประเมินได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่ื่อนำเสนออาจมีผลกระทบซึ่งกันเป็นได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อประชาชนที่ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ได้ มีค่าเฉลี่ย 4.10 คิดเป็นร้อยละ 82.00 ตามลำดับ

การสร้างสรรค กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อได้ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.01 คิดเป็นร้อยละ 80.10 โดยหากพบเห็นข้อมูลข่าวสารที่ื่อนำเสนอมีลักษณะจงใจใส่ร้าย หลอกลวง หรืออาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคม ท่านจะดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.24 คิดเป็นร้อยละ 84.74 รองลงมาสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อต่างๆ มาเผยแพร่ต่อให้แก่ผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.15 คิดเป็นร้อยละ 82.96 สามารถเลือกใช้สื่อ ตามประเภทและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับข้อมูลข่าวสารที่ท่านต้องการเผยแพร่ได้ มีค่าเฉลี่ย 4.10 คิดเป็นร้อยละ 81.93 โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสาร โดยภาษาพูด/ภาษาเขียนได้อย่างเหมาะสมเพื่อสื่อสารต่อให้แก่ผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 4.03 คิดเป็นร้อยละ 80.67 และเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนคลาดเคลื่อน กลุ่มตัวอย่างจะท้วงติง แสดงความคิดเห็นไปยังสื่อที่นำเสนอข้อมูลนั้นๆ มีค่าเฉลี่ย 3.51 คิดเป็นร้อยละ 70.22 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 บทบาทของตำรวจในการส่งเสริมสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการป้องกันปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ

ตารางที่ 4.4 บทบาทของตำรวจในการส่งเสริมสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการป้องกันปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ

ข้อคำถาม	ระดับความเห็น					$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)			
1. การป้องกันผลกระทบของสื่อที่เกิดขึ้นกับประชาชนเป็นหน้าที่หนึ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	-	-	8	186	76	4.29	0.45	85.70
2. การจัดการกับผลกระทบเชิงลบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อเป็นบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	-	-	14	185	71	4.29	0.45	85.70
3. มีการจัดหา สนับสนุน สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารแจกจ่ายเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนในชุมชน	-	-	8	190	72	4.29	0.45	85.70
4. การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดสื่อ ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ให้แก่ประชาชนในชุมชนที่หลากหลาย	-	-	-	226	44	4.16	0.37	83.26
5. เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์สำคัญต่างๆ ในสังคม ที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว	-	-	-	177	93	4.34	0.48	86.89
6. การแจ้งให้ทราบถึงข่าวสาร สภาพอาชญากรรม ลักษณะการกระทำ และผู้กระทำความผิด เพื่อให้ประชาชนทราบ	-	-	-	194	76	4.28	0.45	85.63
7. ที่ทำการของหน่วยงานตำรวจมีการบริการสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตให้แก่ประชาชน ที่มาติดต่อ	-	-	16	210	44	4.10	0.46	82.07
8. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบจากสื่อที่ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนภายในชุมชน	-	-	86	169	15	3.74	0.55	74.74

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับความเห็น					$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)			
9. การวิเคราะห์ศึกษาข้อมูลผลกระทบที่เกี่ยวกับสื่อที่เกิดขึ้นในชุมชน	-	-	90	152	28	3.77	0.62	75.41
10. การให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อประเภทต่างๆ	-	-	14	228	28	4.05	0.39	81.04
11. การแนะนำความปลอดภัยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์	-	17	31	207	15	3.81	0.62	76.30
12. การจัดการอบรมให้ความรู้ในสถานศึกษา ชุมชน เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ	16	71	79	89	15	3.06	1.03	61.19
13. การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ กฎหมาย ความรับผิดชอบในฐานะผู้บริโภคสื่อ และผู้ส่งสาร	-	-	82	173	15	3.75	0.55	75.04
14. การจัดการกับผู้กระทำความผิดทางสื่อประเภทต่างๆ อย่างเคร่งครัด	-	-	-	238	32	4.12	0.32	82.37
15. การตอบสนองต่อประชาชนที่ร้องเรียนเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อ แม้ว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรง	-	-	-	238	32	4.12	0.32	82.37
16. ให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อ	-	-	-	209	61	4.23	0.42	84.52
รวม						4.02	0.50	80.50

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ความเห็นต่อบทบาทของตำรวจในการส่งเสริมสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการป้องกันปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ในพื้นที่ บก.น.1-9 จำนวน 270 คน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.02 คิดเป็นร้อยละ 80.50 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า

กลุ่มตัวอย่างความเห็นต่อบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์สำคัญต่างๆ ในสังคมที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.34 คิดเป็นร้อยละ 86.89 รองลงมาเป็นบทบาทในการป้องกันผลกระทบของสื่อที่เกิดขึ้นกับประชาชน สามารถจัดการกับ

ผลกระทบเชิงลบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อ และมีการจัดหา สนับสนุนสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร แจกจ่ายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลสารให้แก่ประชาชนในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.29 คิดเป็นร้อยละ 85.70 เท่ากันทั้งสามประเด็น โดยบทบาทในการแจ้งให้ทราบถึงข่าวสาร สภาพอาชญากรรม ลักษณะการกระทำ และผู้กระทำความผิด เพื่อให้ประชาชนทราบ มีค่าเฉลี่ย 4.28 คิดเป็นร้อยละ 85.63 การให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.23 คิดเป็นร้อยละ 84.52 การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดสื่อ ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 4.16 คิดเป็นร้อยละ 83.26 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีบทบาทในการจัดการกับผู้กระทำความผิดทางสื่อประเภทต่างๆ อย่างเคร่งครัด และการตอบสนองต่อประชาชนที่ร้องเรียนเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อแม้ว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรง มีค่าเฉลี่ย 4.12 คิดเป็นร้อยละ 82.37 ทั้งสองประเด็น โดยที่ทำการของหน่วยงานมีบริการสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตให้แก่ประชาชน ที่มาติดต่อ มีค่าเฉลี่ย 4.10 คิดเป็นร้อยละ 82.27 บทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อประเภทต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.05 คิดเป็นร้อยละ 81.04 การแนะนำความปลอดภัยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 3.81 คิดเป็นร้อยละ 76.30 การวิเคราะห์ศึกษาข้อมูลผลกระทบที่เกี่ยวกับสื่อที่เกิดขึ้นในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.77 คิดเป็นร้อยละ 75.41 การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ กฎหมาย ความรับผิดชอบในฐานะผู้บริโภคสื่อ และผู้ส่งสาร มีค่าเฉลี่ย 3.75 คิดเป็นร้อยละ 75.04 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบจากสื่อที่ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนภายในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.74 คิดเป็นร้อยละ 74.74 และ บทบาทในการจัดการอบรมให้ความรู้ในสถานศึกษา ชุมชน เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเฉลี่ย 3.06 คิดเป็นร้อยละ 61.19 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน

ตารางที่ 4.5 แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน

ข้อคำถาม	ระดับความเห็น					$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)			
1. ให้ความรู้จุดประกายความคิดแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ เห็นถึงความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรู้เท่าทันสื่อ	-	-	-	126	144	4.53	0.50	90.67
2. อบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ	-	-	-	120	150	4.56	0.50	91.11

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ระดับความเห็น					$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)			
3. ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจถึงแนวทางวิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหา ผลกระทบจากสื่อในชุมชน	-	-	-	111	159	4.59	0.49	91.78
4. พัฒนาระบบการเฝ้าระวัง การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อในพื้นที่รับผิดชอบ	-	-	-	104	166	4.61	0.49	92.30
5. ขยายงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ในการอบรมให้ความรู้ คำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับใช้ประโยชน์และรับรู้ถึงการใช้อสื่อที่ไม่เหมาะสม	-	-	-	118	152	4.56	0.50	91.26
						4.57	0.50	91.42

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ความเห็นต่อแนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชน ในพื้นที่ บก.น.1-9 จำนวน 270 คน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ย 4.57 คิดเป็นร้อยละ 91.42 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อแนวทางการพัฒนาระบบการเฝ้าระวัง การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อในพื้นที่รับผิดชอบ เป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.61 คิดเป็นร้อยละ 92.30 รองลงมาเป็นการพัฒนาให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจถึงแนวทาง วิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหา ผลกระทบจากสื่อในชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.59 คิดเป็นร้อยละ 91.78 โดยมีความเห็นต่อแนวทางการขยายงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในการอบรมให้ความรู้ คำแนะนำ แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับใช้ประโยชน์และรับรู้ถึงการใช้อสื่อที่ไม่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.56 คิดเป็นร้อยละ 91.26 รวมถึงแนวทางการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.56 คิดเป็นร้อยละ 91.11 และการให้ความรู้จุดประกายความคิดแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เห็นถึงความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรู้เท่าทันสื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.53 คิดเป็นร้อยละ 90.67 ตามลำดับ

4.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ในประเด็น สภาพปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ สถานการณ์การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อแก่ประชาชน สภาพปัญหาการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และเงื่อนไขปัจจัย แนวทาง และรูปแบบการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งบทบาทเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

1) สถานการณ์และผลกระทบของสื่อ

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นสอดคล้องกันถึงบทบาทของสื่อ กล่าวคือ

“บทบาทของสื่อเป็นอะไรที่ไม่สามารถละเลยได้ในสังคมของเรา เพราะสื่อเป็นเครื่องมือที่ทำให้เรามีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและความรู้ที่หลากหลาย โดยสื่อมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลที่มีคุณภาพแก่ประชาชนในหลายๆ ด้าน เช่น ข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวกับเรื่องราวในสถานการณ์ปัจจุบัน สารการเรียนรู้ วัฒนธรรม ภูมิภาคและประเทศต่างๆ และอื่นๆ ที่ทำให้ประชาชนเข้าใจโลกที่เปิดเผยมากขึ้น โดยสื่อยังมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้และการศึกษา ช่วยให้ผู้รับสารสามารถเรียนรู้ในหลากหลายเรื่องราว และสามารถเปิดเผยเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อสังคม การนำเสนอข้อมูลที่สื่อสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ให้กับประชาชนในรูปแบบที่น่าสนใจสามารถกระตุ้นความสนใจและความเข้าใจในเรื่องที่น่าสนใจ”(ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ, 2562)

“สื่อไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือที่ทำให้คนสามารถมีข้อมูล องค์ความรู้ ต่าง ๆ แต่ยังสามารถเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในสถานการณ์ต่างๆ ทำให้ผู้คนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการเปลี่ยนแปลงในสังคม การแสดงความคิดเห็นและความเห็นต่างๆ ในสื่อช่วยให้มีความมั่นใจในตัวเอง สามารถแสดงออกเสนอความคิดเห็นและความเห็นต่างๆ ได้ในสายตาของสาธารณชนได้เป็นอย่างดี” (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2562)

ในประเด็นผลกระทบของสื่อว่า “นอกจากผลกระทบที่เป็นบวก สื่อยังสามารถส่งผลกระทบที่ไม่ดีต่อสังคมและประชาชนบางครั้ง ยกตัวอย่างเช่น สื่ออาจกระจายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ข้อมูลที่ผิดกฎหมาย หรือสร้างความขัดแย้งในสังคม ทำให้เกิดความสับสนและขัดแย้งในสังคม การกระจายข้อมูลที่ไม่ถูกต้องนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากความเร่งด่วน แข่งขันกันในการส่งข้อมูล จึงเป็นความจำเป็นที่สื่อต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะนำเสนอให้กับประชาชน” (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2562)

ผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่ง ให้ความคิดเห็นว่า “อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ประเทศไทยประสบกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในภูมิทัศน์ของสื่อในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ช่องทางสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ยังคงมีความเกี่ยวข้อง แต่การเพิ่มขึ้นของอินเทอร์เน็ตและแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้เปลี่ยนแปลงวิธีการบริโภคข้อมูลอย่างมาก ประชาชนประมาณ ร้อยละ

83 เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ต และเกือบทั้งหมดนั้นใช้งานโซเชียลมีเดีย สิ่งนี้บ่งชี้ถึงผลกระทบอย่างลึกซึ้งของสื่อดิจิทัลที่มีต่อคนไทย ปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีความรู้เท่าทันสื่อ ทั้งสื่อหลัก และสื่อดิจิทัลที่พบปะกันอย่างมากในปัจจุบัน (สุปราณี วัฒนสิน, 2562)

นอกจากนี้ “ในส่วนของ สถานการณ์และผลกระทบจากสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนในปัจจุบัน ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่ง เห็นว่ามีปัญหาที่สำคัญทั้งในส่วนของ สื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ กล่าวคือ

“ส่วนแรกเนื่องจากนิเวศของสื่อในปัจจุบันหลอมรวมและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไปเรียบร้อยแล้ว มีการหลอมรวม (convergence) ในส่วนของสื่อใหม่และสื่อเก่า ดังนั้นจึงพบว่าองค์กรสถาบันสื่อสารมวลชนหลายส่วนที่ใช้สื่อออนไลน์ เข้ามาเป็นเครื่องมือหรือเป็นหนทางในการเข้าถึงประชาชน และในขณะเดียวกันประชาชนเองก็สามารถที่ใช้สื่อใหม่สื่อออนไลน์เหล่านี้ เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารหรือส่งต่อข่าวสารหรือผลิตข่าวสารตัวเองได้ ปัจจุบันพรมแดนระหว่างระหว่างสื่อใหม่และสื่อเก่าจึงไม่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจน และขณะเดียวกันสื่อมวลชนพยายามใช้กลวิธีทุกอย่างในการเข้าถึงประชาชน จนบางครั้งเกิดสถานการณ์ที่สำคัญก็คือ มีความล่อแหลม หรือความสับสนเสี่ยงในการละเมิดจริยธรรม และจรรยาบรรณในหลักการวิชาชีพของสื่อมวลชน อาทิ ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเลียนแบบ เช่น ความพยายามในการเผยแพร่การไลฟ์สดการฆ่าตัวตาย และเนื่องจากสถานการณ์ของสื่อในปัจจุบัน เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ สื่อสารมวลชนจำเป็นต้องทำทุกวิถีทาง แม้กระทั่งในการที่ลดคุณภาพของตัวเอง ด้วยวิธีการในการที่พยายามนำเสนอสาระหรือสารต่างๆ ที่ดึงดูดประชาชน โดยไม่ได้คำนึงถึงศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อให้ประชาชน เข้ามาบริโภค เข้ามาเสพ เข้ามาอ่าน ผลงานของตัวเอง ซึ่งวิธีดังกล่าวเป็นการที่ลดคุณภาพของสื่อมวลชน อาทิ การเอาคลิป ที่ไม่ได้มีการกลั่นกรอง เป็นคลิปที่อาจจะได้รับความสนใจประชาชนหรือ คลิปที่มีความสับสนเสี่ยง แต่ว่าเป็นที่สนใจต่อสาธารณะ มานำเสนอทั้งออนแอร์ และออนไลน์ ตัวอย่างนี้ เป็นปัญหาที่สำคัญส่วนหนึ่งจากศีลธรรมและจรรยาบรรณของสื่อ คุณภาพของสื่อในปัจจุบันจึงลดน้อยถอยลงไป

ขณะที่ส่วนที่ 2. คือการเปิดรับข่าวสารของประชาชน พบว่าทุกเช้า หรือ ตลอด 24 ชม. มีรายงานผลวิจัยหลายสำนักที่สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนพึ่งพาพึ่งพิงสื่อออนไลน์เป็นหลัก และบางสำนักวิจัยพบว่าประชาชนใช้สื่อออนไลน์ถึง 9 ชม. ต่อวัน กล่าวคือเสพสื่อเหล่านี้ตั้งแต่เช้าจนถึงกลางคืน เพราะนั้นการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร เช่น ข่าวลือ ข่าวลวง ข่าวเท็จ หรือพวกเฟคนิวส์ต่างๆ อย่างมาก เป็นประเด็นหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งการไหลเวียนของข่าวสารที่ไม่เป็นความจริง ข่าวเท็จอาจพิจารณาได้ในหลายบริบท โดยในเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบ ข้อที่ 1.ผลกระทบเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง หลายข่าวที่ได้รับจากข่าวสังคมออนไลน์ หรือจากแอปพลิเคชันต่างๆ ไม่มีการคัดกรองแล้ว ยังมีการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารลักษณะนี้จำนวนมาก หลายข่าวเนี่ยอาจเป็นข่าวที่ผิดกฎหมาย ขณะที่หลายข่าวอาจจะมีผลกระทบหรือเกี่ยวกับหมิ่นประมาท หรือมีผลกระทบเกี่ยวกับ มาตรา 112 เป็น

ต้น เพราะฉะนั้น จึงน่าจะเกี่ยวข้องกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการที่จะช่วยในการให้ความรู้ หรือรณรงค์ในการรู้เท่าทันสื่อ

โดยผลกระทบอื่นๆ ของสื่อ อาทิ การไหลเวียนของข่าวสารที่เป็นข่าวลวงข่าวลือหรือข่าวที่ไม่ได้ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น ข่าวสาร ความรู้ทางด้านสาธารณสุข เราอาจได้พบเจอหรือรับรู้ข้อมูล อาทิ การใช้น้ำมะนาว การใช้สมุนไพรที่ไม่ได้รับการยืนยัน หรือไม่ได้อยู่ตำราแพทย์แผนไทย ซึ่งสมุนไพรหรือพืชนั้นไม่ได้มีผลการรักษาเลย เช่น การส่งต่อความเชื่อการใช้น้ำมะนาวรักษาโรคมะเร็ง นอกจากนี้บางครั้งเป็นการให้ร้ายสถาบัน หรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการทำงาน เช่น การนำภาพเก่าหรือภาพเท็จ เป็นภาพที่ตกแต่งขึ้นจากแอปพลิเคชันมาหมุนวนหมุนเวียนในส่วนของเครือข่ายสังคมออนไลน์ กล่าวคือ มีการนำภาพการผลิตน้ำประปาโดยนำภาพตัดต่อที่เท็จจนทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์กร และเกิดความตื่นตระหนกในกลุ่มประชาชน โดยในส่วนขององค์กรการคัดกรองการกลั่นกรองหรือหน่วยงานที่ตรวจสอบก็สามารถดำเนินการได้ในระดับหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังเป็นปัญหา โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ หรือประชาชนที่อาจจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นจริง หรือมีการหลอกลวงฉ้อโกง ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จทั้งจากสถานการณ์ หรือข้อมูลอันเป็นเท็จเรื่องเกี่ยวกับสรรพคุณของสินค้าและบริการต่างๆ ก็ดี เป็นผลเสียและผลร้าย ที่แม้อาจไม่ชัดเจน หรือครอบคลุมประกอบในเรื่องเกี่ยวกับอาชญากรรมหรือการประพฤติผิดกฎหมาย

ในประเด็นของความรุนแรง มีการเผยแพร่คลิปความรุนแรงระดับทั้งจากคลิปความรุนแรงที่เกิดจากเยาวชนเนี่ยเป็นจำนวนมากเลยจากระยะเวลา 4-5 ปี ที่ผ่านมา คลิปการการทำร้ายร่างกายกัน คลิปความรุนแรงในครอบครัว หรือคลิปปัญหาในโรงเรียนที่มีการลงโทษนักเรียนอย่างรุนแรงระดับ ในความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่าเป็นภาพสะท้อนทางด้านจิตวิทยากับประชาชน ซึ่งจะกลายเป็นมาตรฐานของสังคม และประชาชนทั่วไป โดยหากเด็กและเยาวชนทุกๆ ไป เปิดรับคลิปเหล่านี้ ที่อาจคิดว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่ปรากฏในคลิปเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะประชาชนยอมรับกัน เพราะประชาชนสามารถคลิก หรือเปิดเข้าไปดู การเผยแพร่สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ทำให้จริยธรรมหรือจรรยาบรรณ และมาตรฐานทางสังคมเสื่อมทรามลง ประเด็นและสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นจุดที่สำคัญที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหากถ้ามีวิธีในการป้องกันหรือให้องค์ความรู้ที่ถูกต้อง เช่น การหลอกลวง ประเด็นที่ล่อแหลม ในสื่อสังคมออนไลน์ และบางเรื่องที่อาจจะเป็นเรื่องความรุนแรง การล้วงละเมิดทางเพศ หรือละเมิดสิทธิผู้อื่น ในหลายๆ เรื่องสังคมไทยเรียกร้องสิทธิ แต่ไม่ค่อยคิดถึงการปกป้องสิทธิผู้อื่น หรือไม่คำนึงถึงการละเมิดสิทธิของผู้อื่น เช่น การแชร์ภาพต่างๆ หลายครั้งที่ไม่ได้คิดถึงสิทธิของผู้ที่ถูกแชร์ หรือแม้กระทั่งการแชร์ภาพของเด็กและเยาวชน เป็นการสะท้อนว่าสังคมไทยยังไม่ตระหนักถึงสิทธิในการคุ้มครองสิทธิของผู้อื่นผ่านสังคมออนไลน์ มีกระทำการล้อเลียน กลั่นแกล้ง ซึ่งมีตัวอย่างในปรากฏการณ์ในสังคมมากมาย เช่น การล้อเลียนกันทางโซเชียลมีเดีย หรือการไซเบอร์บูลลี่ จนบางครั้งเกิด

โศกนาฏกรรม หรือ ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งตัดสินใจจบชีวิต ซึ่งมีกรณีศึกษาตัวอย่างให้เห็นทั้งและต่างประเทศ

ผลกระทบของสื่อสารมวลชน หรือสังคมออนไลน์ในสังคมปัจจุบันเป็นสิ่งที่ต้องมาใส่ใจ และดูแลกันอย่างจริงจัง ต้องมีมาตรการในการเข้ามาจัดการ ในยุคต่อไปกระบวนการที่จะสร้าง ประชากรให้มีคุณภาพ เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพเป็นกระบวนการที่สำคัญ สำนักงานตำรวจ แห่งชาติอาจร่วมมือกับองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสถาบันวิชาการ ที่จะร่วมมือกันได้การที่ เสริมสร้างองค์ความรู้เท่าทันสื่อ แต่เรื่องกลุ่มเป้าหมายที่เป็นปัญหา เป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญ ในแต่ละกลุ่มซึ่งมีความสำคัญอาจจะแบ่ง จุดสำคัญคือกลุ่มของเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งใช้สื่อสังคม ออนไลน์ที่จะสะท้อนปัญหา หรือการสร้างสรรค์ เพราะปัญหาที่พบเยาวชน กลุ่มวัยรุ่นจำนวนมากน้อยให้ใช้โซเชียลมีเดีย เป็นการระบายคำไม่สุภาพ หรือความหยาบคาย ซึ่งจำนวนมากคำพูดต่างๆ ที่ ไม่สุภาพซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญบางครั้ง กลุ่มวัยรุ่นโพสในลักษณะ เปิดเป็นสาธารณะที่ผู้อื่นสามารถ เห็น มีการใช้คำที่รุนแรง การด่าทอกันอย่างรุนแรงมาก หรือมีการประชดประชันเปรยเปรยกัน สร้างความเกลียดชัง ในหลายๆ คำมีการโพสที่อาจจะเห็นได้ชัดว่า เข้าข่ายในการหมิ่นประมาท หรือล้อแหลมใน การหมิ่นพระบรมราชานุภาพ ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับ เกี่ยวกับคำพูดที่สร้างความเกลียดชังกันในสังคม เป็นปัญหาเร่งด่วนมาก และเป็นปัญหาสำคัญมาก เพราะโพสหรือ การแชร์ หากปล่อยให้เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อสังคม อย่างเช่นความแตกแยกกันในสังคม ซึ่งในหลายๆ เรื่อง คือ เป็นการหมิ่นประมาทผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่อาจจะก่อให้เกิดความรุนแรงเกิดขึ้นตามมา เป็นสิ่งสำคัญมาก เริ่มจากควรจรรยาบรรณเกี่ยวกับการลดประทุษวาทา ทั้งทางด้านบริบทของ การเมืองคิดว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญ ตอนนี้ไม่ได้ใช้เหตุผลกัน หากแต่เอาความสะใจเป็นที่ว่าเป็นที่ตั้ง เมื่อ ไม่พอใจ รู้สึกอย่างไร หรือคิดอยากจะด่า กล่าวร้ายใคร ก็สามารถโพสไปโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงเลยว่า อะไรเหล่านั้น ที่รับรู้มา อยู่บนเงื่อนไข หรือบริบทใด ที่รับทราบมาเป็นเรื่องจริงหรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้ มีทางออกในเชิงประชาธิปไตยที่สร้างสรรค์ ที่ผู้โพสสามารถที่จะโพส หรือคอมเมนต์ต่างๆ ในเชิงสร้างสรรค์ได้

ขณะที่ปัจจุบันในส่วนของผู้สูงอายุกับการรู้เท่าทันสื่อ เป็นประเด็นน่าสนใจเป็นอย่างมาก ในแต่ละวันที่เราได้รับข้อความจากแอปพลิเคชันในทุกๆ เช้า เป็นข้อความสวัสดิ์วันจันทร์ หรือวัน อังคาร จากผู้สูงอายุ ญาติผู้ใหญ่ก็แล้วแต่ อาจพิจารณาว่าเป็นเรื่องสนุกหรือเป็นเรื่องตลกได้ แต่เมื่อ พิจารณาในทุกครั้งหากจะสังเกต สิ่งที่มาในในแต่ละวัน และในแต่ละชั่วโมงของวันก็คือ เมื่อ วิเคราะห์จริงๆ แล้ว ในกรณีของผู้สูงอายุที่ใช้โปรแกรมไลน์ หรือ ใช้แอปต่างๆ สะท้อนว่าท่านเหล่านั้น มีโอกาสเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะเห็นว่าจะมีการส่งข่าว ที่อาจเป็นข่าวเท็จ ข้อมูลที่ไม่เป็นจริง และ ข้อความหลอกลวงเป็นจำนวนมาก อาทิ ข้อมูลอ้างเรื่องสถานการณ์โลก ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดู น่าเชื่อถือ อาทิ มีข่าวว่าลำแสงสุริยะจะทำลายชั้นบรรยากาศโลก บางครั้งมีการส่งต่อข้อมูลการ คาดการณ์การเกิดแผ่นดินไหว หรือบางครั้ง อาจเป็นข้อมูลที่เริ่มว่ามาจากข่าววงในในเรื่องความมั่นคง

ของรัฐ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุ ข้อมูลเรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องการแพร่กระจายของโรคระบาด การรักษาโรคด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ กลุ่มผู้สูงอายุที่มีเวลาเข้าถึงข้อมูล แล้วเป็นกลุ่มที่กระตือรือร้น กับสื่อดิจิทัล และสื่อโซเชียลมีเดีย อย่างเรื่องแซทเรื่องไลน์ กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่น่าสนใจและน่ากังวล ควรจะมีการศึกษาวิจัย ถึงพฤติกรรมการเปิดรับส่งข้อมูล ข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่เข้าข่ายเฟคนิวส์ ทั้งที่โดยที่ไม่รู้เท่าทัน หรือตั้งใจ ว่าในแต่ละวันเป็นอย่างไร จึงเป็นส่วนสำคัญที่ควรจะมีกรณีศึกษาให้ผู้สูงอายุ ให้เท่าทันและมีความรอบรู้ และรอบคอบเกี่ยวกับเฟคนิวส์ และกระบวนการ การแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งหลายๆเรื่องเนี่ยบางครั้งผิดกฎหมาย เพราะฉะนั้นสถานการณ์ที่ควรพิจารณามีกลุ่มเป้าหมายสองกลุ่ม ทั้งกลุ่มคนรุ่นใหม่ในประเด็นเรื่องประทุษวาจา และในส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่เป็นปัญหาในส่วนของเกี่ยวกับการหมิ่นเวียนของข้อมูลข่าวสาร (สิทธิตราภรณ์, 2562)

โดยสรุปแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลถึงบทบาทของสื่อไม่ว่าจะเป็นสื่อกระแสหลัก หรือสื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญอย่างมากในสังคม สื่อเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงกับคนในสังคม ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ และส่งเสริมความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในสถานการณ์ต่างๆ อย่างไรก็ตามการใช้สื่อในปัจจุบันประชาชนผู้ใช้สื่อต้องใช้อย่างระมัดระวังเนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อสังคมและประชาชน อย่างไรก็ตามการนำเสนอข้อมูลที่มีความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของสื่อ เป็นสิ่งสำคัญในการให้ความรู้แก่ประชาชนในสังคมเพื่อสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเสริมสร้างสิ่งที่ดีให้กับประชาชนทั้งหมดในสังคม

2) สถานการณ์การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน

จากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สะท้อนความคิดเห็นว่า แม้จะมีความท้าทายเพราะในปัจจุบัน มีการหลอมรวมระหว่างสื่อกระแสหลักอย่าง สื่อสารมวลชน และสื่อสมัยใหม่ หรือสื่อออนไลน์ ที่ส่งผลให้ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อมีความซับซ้อนมากขึ้น แต่ก็มีการพัฒนาในเชิงบวกบางประการในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย กล่าวคือ มีการการริเริ่มภาคประชาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มประชาสังคม เป็นผู้นำในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อที่ผ่านมามีการจัดการอบรม สัมมนา และมีการรณรงค์การรู้เท่าทันสื่อ นอกจากนี้ ประเด็นการรู้เท่าทันสื่อได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ อาทิ สำนักงาน กสทช กองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์แสดงความสนใจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสื่อ และสถาบันการศึกษาส่งผลให้เกิดการรณรงค์สร้างความตระหนัก และรวมหัวข้อการรู้เท่าทันสื่อไว้ในโปรแกรมการศึกษาบางหลักสูตร แม้ว่าจะยังไม่ครอบคลุมก็ตาม รวมทั้งสื่อวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุกระจายเสียง บางแห่งเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการรับรู้ จัดทำรายการเพื่อให้ประชาชนมีทักษะในการวิเคราะห์สื่ออย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบขององค์กรสื่อ ที่หลายแห่งริเริ่มความพยายามในการเพิ่มความรู้เท่าทันสื่อในหมู่ผู้ชมของตน ด้วยการส่งเสริมแนวปฏิบัติในการ

ตรวจสอบข้อเท็จจริงและการรายงานที่โปร่งใส สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะมีส่วนช่วยให้สังคม ประชาชนรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น กล่าวคือ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ท่านหนึ่งเห็นว่า “สถานการณ์ในปัจจุบันของสื่อมีความท้าทายเป็นอย่างมาก มีข้อมูลและสารสนเทศเผยแพร่สู่สาธารณะในหลายช่องทาง บ่อยครั้งสื่อที่ใช้เป็นช่องทางหลัก คือ เครือข่ายออนไลน์ทางสังคม (Online Social network) มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าถึงทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยผู้สูงอายุ แต่ความสำคัญของประเด็นคือการคัดกรองข่าวสารในโลกออนไลน์มีวิธีการอย่างไร เพราะแม้แต่บางกรณีเคยมีสื่อบางสำนักเผยแพร่โดยไม่มีการคัดกรองเนื้อหาสาระที่ถูกต้องก่อน รวมทั้งการเผยแพร่ข่าวสารนิยมเน้นการตลาดมากกว่าให้ความรู้และความเข้าใจต่อประชาชนทั่วถึงและเท่าทันต่อสถานการณ์ร่วมสมัย ผลกระทบที่ตามมาของแต่ละช่วงวัย เช่น (1) วัยเด็กเป็นช่วงที่มีพัฒนาการและรับรู้โดยขาดการคัดกรองที่ดี หากไม่มีผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำ แม้แต่การ์ตูนหรืออนิเมะที่มีลักษณะของการต่อสู้ โดยถ่ายทอดผ่านโทรทัศน์หรือปัจจุบันสามารถรับชมผ่านสมาร์ตโฟน ก็อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงในโรงเรียน (2) วัยหนุ่มสาวเป็นช่วงที่กำลังอยากรู้และอยากเห็น แม้ว่าสื่อบางรายการจะกำหนดอายุของผู้รับชมรายการโทรทัศน์ แต่ถึงเวลารับชมอาจไม่มีผู้ปกครองให้คำแนะนำและแนะนำ เช่น ละครวัยรุ่นช่อง One31 เป็นต้น โดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศ จึงควรส่งเสริมให้มีหัวข้อเพศศึกษาในรายวิชาสุขศึกษาหรือสื่อต้องทำหน้าที่สร้างความเข้าใจ เพราะจะเป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชนรู้จักการป้องกัน แทนที่เกิดความเสี่ยงขึ้นแล้วมาแก้ไขและรับมือ (3) วัยสูงอายุ กลับกลายเป็นช่วงวัยที่มีความเปราะบาง ทั้งที่มีประสบการณ์ชีวิตมากกว่า 60 ปี บ่อยครั้งพบว่ามีการส่งข่าวสารเท็จและไม่มีกลั่นกรองหรือพิจารณาข้อเท็จจริงก่อน จึงกลายเป็นผลกระทบวงกว้างในโลกออนไลน์ของแอปพลิเคชัน LINE ณ เวลานี้ ที่สำคัญผู้สูงอายุก็จะมีพฤติกรรมการใช้สื่อในลักษณะคล้ายคลึงกัน ไม่แตกต่างจาก Generation อื่น ที่มีลักษณะเฉพาะช่วงนั้น ๆ จึงกลายเป็นพฤติกรรมเหมารวม (Stereotype) จึงเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องเห็นความสำคัญ และร่วมกันส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ คือ สามารถ คิด วิเคราะห์ และสามารถใช้อย่างรู้เท่าทัน” (กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์, 2562)

“สื่อมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของทุกเพศทุกวัย มีทั้งด้านดีและไม่ดี ด้านดี ได้แก่ เป็นสื่อกลางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่างๆ เป็นพื้นที่ในการสื่อสาร เชื่อมความสัมพันธ์ตลอดทั้งการแสดงออกถึงตัวตนอัตลักษณ์ของบุคคล เช่น สื่อโซเชียลต่างๆ แต่ด้านลบก็มี หากบุคคลไม่รู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล ก็เป็นปรากฏการณ์ดังข่าวที่เกิดขึ้นเป็นรายวัน ได้แก่ ข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงจากการโพสต์ การแสดงความคิดเห็น, การหลงเชื่อในการทำธุรกรรมต่างๆ ฯลฯ ดังนั้น การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ควรเป็นบทบาทของทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพราะต่างมีต้นทุนและทรัพยากรที่ไม่เหมือนกัน มีจุดเด่นจุดอ่อนแตกต่างกัน ควรทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน” (ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ, 2562)

“สถานภาพส่งเสริมการเท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน ในภาพรวม การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อโดยภาครัฐ ภาคเอกชน แนวคิดว่าจะส่งเสริมแบบการรู้เท่าทันสื่อเนี่ยสู่ระบบการศึกษาของไทยได้ถูกกล่าวถึงมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ตอนนี้กลับมีเพียงบางมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่อาจจะมียาวิชา หรือบรรจุไว้ในหลักสูตร ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมในการกำหนดไว้เป็นหลัก โดยการศึกษาทางด้านอุดมศึกษาคิดว่าการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่ออย่างจริงจัง ขณะที่การศึกษาภาคบังคับในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ อนุบาลปฐมวัย และมัธยมศึกษา ควรมีการสอนอย่างจริงจัง เพราะเราเห็นแนวโน้มแล้ว ว่าต่อไปเทคโนโลยีการศึกษาจะพัฒนามากขึ้น ปีหน้าจะเป็นยุค 5G เราทุกคนจะตกอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เป็นสื่อใหม่ เป็นสื่อออนไลน์ สามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ตลอด 24 ชม. เพราะฉะนั้นเป็นความจำเป็น เทคโนโลยีการสื่อสารกลายเป็นปัจจัยที่หก (สุรสิทธิ์ วิทยาธร, 2562)

“ในปัจจุบันเรื่องเกี่ยวกับดิจิทัลหรือโลกออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต เราจะพบว่าเด็กและเยาวชนเท่าทันเทคโนโลยี เกิดขึ้นมาจนสามารถเล่นไอแพด เพราะถูกเลี้ยงด้วยโทรศัพท์มือถือ มาสักระยะหนึ่งแล้ว เพราะฉะนั้นเป็นความสำคัญที่จะต้องรณรงค์ตั้งแต่วัยเด็ก ตัวอย่างเช่น พื้นฐานที่อาจจะละเลยในการส่งเสริมให้ประชาชน มีระเบียบวินัยในการใช้สื่อ เราจึงพบว่าปัญหาแต่ละบ้านที่พบ คือ เด็กและเยาวชนลูกติดเกมส์ สนใจออนไลน์โดยไม่สนใจหน้าที่อื่น อาทิ ในการทำการบ้าน หลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเท่าทันเทคโนโลยี ทันเท่าสื่อ จึงควรมีตั้งแต่ชั้นอนุบาล ในส่วนของประถมวัย ในส่วนของมัธยมศึกษา ต้องค่อยๆ พัฒนา จนถึงเรื่องที่สำคัญที่ต้องดำเนินการต่อสู้กับกระบวนการเฟคนิวส์ หรือการสร้างข่าวลวงข่าวปลอมต่างๆ ที่ส่งเข้าระบบการไหลเวียน และกลายเป็นปัญหาระดับโลก เพราะฉะนั้นถ้าสร้างเสริมให้ประชาชน เด็กและเยาวชนของเรา ให้สามารถที่จะคิดวิเคราะห์ แยกแยะ มีวิจารณญาณในการใช้สื่อ ปัญหาต่างๆ ก็จะน้อยลง ยิ่งถ้าสามารถที่บรรจุหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อตั้งแต่ชั้นปฐมวัย จะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลงในระยะยาว ที่สุดประชาชนก็จะมีการพิจารณา กลั่นกรองได้ด้วยตนเอง ว่าข่าวไหนเป็นข่าวที่จริง ข่าวไหนเป็นข่าวที่เท็จ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญ” (สิขเรศ ศิริกานต์, 2562)

3) ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูล เห็นว่าในประเด็นปัญหาการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อนั้น ยังขาดหน่วยงานกลางที่มาช่วยประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อฯ หน่วยงานที่ทำงานส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อฯ ยังทำงานแบบต่างคนต่างทำ ไม่ทำงานแบบบูรณาการ เชื่อมร้อยกัน อาจเพราะติดขัดนโยบาย คำสั่ง กฎระเบียบรองรับ หรือหน้าที่หลักของแต่ละหน่วยงาน จึงมักทำงานซ้ำซ้อนกัน ทั้งในเชิงกลุ่มเป้าหมาย เชิงพื้นที่ ที่หลายกรณีมุ่งที่เดียวกัน และรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อยังต้องการความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรมใหม่ ๆ (ปณณพร ไพบุลย์ วัฒนกิจ, 2562)

สอดคล้องกับความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่งที่เห็นว่า หน่วยงานที่จะส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อฯ ในปัจจุบัน ควรต้องมีข้อมูลเชิงบริบทพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมายที่จะทำงานด้วยอย่างชัดเจน ว่ามีปัญหาอะไร แล้วจะส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่ออย่างไร ที่ได้ผลจริง ไม่ควรทำไปในลักษณะตามกระแส หรือเพราะอยากได้ทุนมาทำโครงการ การออกแบบกระบวนการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อฯ ควรคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะแต่ละวัยจะมีพฤติกรรมการใช้สื่อและความต้องการที่ไม่เหมือนกัน (ตามพัฒนาการของแต่ละวัย) องค์ความรู้ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งเชิงแนวคิดและหลักสูตร (ความรู้และทักษะ) ควรมาเป็นเรื่องใกล้ตัวหรือเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เครื่องมือ โดยเฉพาะคู่มือ ควรใช้ได้จริง สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย กลไก ได้แก่ เครือข่าย / กลุ่ม ที่จะไปช่วยติดตั้งให้เกิดขึ้นในหน่วยงานระดับต่างๆ ควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง และบทบาทที่ชัดเจน ตลอดทั้งคำนึงถึงความยั่งยืน ไม่เป็นภาระแก่ท้องถิ่นนั้นๆ (สุปราณี วัฒนสิน, 2562)

“ข้อมูลตลาดเคลื่อนไหว และข่าวปลอม :สามารถแพร่กระจายอย่างรวดเร็วบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียทำให้เกิดความท้าทายอย่างมากต่อความพยายามในการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ใช้จำนวนมากขาดทักษะที่จำเป็นในการแยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและเนื้อหาที่หลอกลวง ซึ่งนำไปสู่การเล่าเรื่องข้อมูลเท็จอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การส่งเสริมการให้ความรู้เท่าทันสื่อยังมีลักษณะตั้งรับ ไม่เท่าทันกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น” โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า สถานภาพของสื่อต้องทำหน้าที่เป็น Platform ที่มีลักษณะเป็น ‘Multi-Sided Platforms’ ไม่เฉพาะแต่การสืบค้น เสาหา และเขียนข่าวเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะเหมือนเช่นเคย แต่ต้องเป็นตัวแสดงเชื่อมโยงผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยทำหน้าที่เป็นผู้ติดตามและควบคุมทั้งสื่อที่มาจากต้นทางของผู้สื่อข่าว และติดตามข้อเสนอที่เกิดขึ้นจากปลายทางของผู้บริโภค ทั้งนี้ภาครัฐเป็นตัวแสดงที่มีอำนาจและจัดทำนโยบายเพื่อเป็นมาตรการบังคับใช้ในกรณีที่มีการเผยแพร่สื่อเท็จ/ลวงได้ ขณะที่ภาคเอกชนต้องให้ความร่วมมือกลั่นกรองและตรวจสอบก่อนทำการเผยแพร่สู่สาธารณะ หลักการเบื้องต้นที่ควรคำนึงถึงคือความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Accountability) ไม่ว่าจะภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ควรยึดหลักการนี้ รวมทั้งการส่งเสริมให้รู้เท่าทันสื่อ ต้องถอดรหัสตั้งแต่สารที่นำเข้า เป็นจริงหรือเท็จ เพราะถ้าป้องกันได้ตั้งแต่ที่ต้นเหตุย่อมหมายความว่า ปัญหาสังคมโดยเฉพาะความเข้าใจที่ผิดพลาดก็ย่อมลดลงตามมา แต่ประเด็นที่เป็นข้อห่วงใยคือ หากเป็นการตรวจสอบสื่อโดยภาครัฐต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบกับสิทธิเสรีภาพของสื่อ” (กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์, 2562)

“ความเหลื่อมล้ำ ประชากรของประเทศไทยมีความหลากหลาย โดยคนชายขอบ มีภาษาประจำถิ่น ความหลากหลายนี้สามารถสร้างอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการรู้เท่าทันสื่อรวมทั้งความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสื่อ ทั้งสื่อหลัก และสื่อดิจิทัล แม้ว่าประเทศไทยมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจะค่อนข้างสูง แต่การเข้าถึงและความรู้ทางเทคโนโลยีระหว่างพื้นที่ในเมืองและชนบท การเชื่อมความแตกแยกนี้ เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นใจในการเข้าถึงการศึกษาการรู้เท่าทันสื่ออย่างเท่าเทียมกัน (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2562)

ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านเห็นว่า ปัญหา และความท้าทายที่ต้องเผชิญในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ “ข้อจำกัดในการให้ความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ขอบเขต และนิยาม ของการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็นการจับผิดสื่อ และเพียงวิจารณ์งานในการเปิดรับสื่อ และแม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสถาบันการศึกษาจะเห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ แต่การรู้เท่าทันสื่อยังไม่เป็นส่วนสำคัญในหลักสูตรการศึกษาในระบบ แม้ว่าสถาบันการศึกษาหลายแห่งจะพยายามสอดแทรกหรือดำเนินการในลักษณะกิจกรรมส่งเสริมผู้เรียน แต่แนวคิดนี้ก็ยังขาดมาตรฐาน และไม่ได้นำไปใช้ในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “ข้อมูล อุปสรรคที่ภาครัฐและภาคเอกชนที่ดำเนินการเป็นผู้ควบคุมและติดตามผ่าน Platform จะต้องเผชิญคือ 1) ปริมาณของสื่อที่เผยแพร่ออกมาจำนวนมาก 2) ความหลากหลายของช่วงวัยและรสนิยมของการรับสื่อที่แตกต่างกัน 3) ความเข้าใจที่แตกต่างกันตามภูมิหลังของแต่ละบุคคลและกลุ่ม ฉะนั้นความเป็นไปได้ของการส่งเสริมให้รู้เท่าทันสื่อ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยก้าวข้ามหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน (Public-Private Partnership) และควรเน้นขยายมาที่ภาคประชาสังคม โดยเฉพาะชุมชน สถาบันการศึกษา และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในภารกิจต่าง ๆ มาร่วมมือกัน ขณะเดียวกัน ควรลดบทบาทของภาครัฐลง จากการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายเป็นการประสานความร่วมมือให้มากขึ้น ในกรณีที่ภาครัฐดำเนินการต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนว่าก่อให้เกิดผลกระทบเสรีภาพของการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนหรือไม่ เพราะโลกปัจจุบัน โลกาวัดันเชื่อมโยงทุกอย่างอย่างเป็นหนึ่งเดียว แม้แต่ความเป็นส่วนตัว (Privacy) ก็ไม่มีอีกต่อไปในเครือข่ายสังคมออนไลน์” (สิขเรศ ศิราภานต์, 2562)

จากการสัมภาษณ์และอุปสรรคของการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สามารถสรุปได้ถึงแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อจะมีความสำคัญมากขึ้น เพราะช่วยให้บุคคลมีทักษะในการตีความ วิเคราะห์ และประเมินสื่อในรูปแบบต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ และเพื่อให้เข้าใจข้อความที่สื่อออกมา โดยการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อประสบปัญหาอุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อโดยสรุปได้ ความรู้ความเข้าใจแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ ยังเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังต้องการนิยามการทำความเข้าใจอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตที่แท้จริงของการรู้เท่าทันสื่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมยังดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่มีการบูรณาการในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อเท่าที่ควร จึงนำไปสู่ความครอบคลุมของการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย นอกจากนี้การรู้เท่าทันสื่อยังไม่ได้รับความสำคัญที่จะรวมอยู่ในมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง ทำให้คุณจารย์ไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อเพื่อถ่ายทอดสู่ผู้เรียน นอกจากนี้จากการหลอมรวมของสื่อ จึงเป็นช่องว่างระหว่างผู้ที่เข้าถึงเทคโนโลยีและผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ โดยดังที่กล่าวมาแล้วในประเด็นเรื่องนิยามของการรู้เท่าทันสื่อนั้นยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงอาจ

ตีความแตกต่างกัน รวมทั้งมักจะมีการต่อต้านไม่ให้ความสำคัญจากสื่อเอง เนื่องจากการรู้เท่าทันสื่ออย่างมีวิจารณญาณอาจส่งผลกระทบต่อการใช้สื่ออื่น ๆ

4) ปัจจัย/แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

สำหรับประเด็นเรื่องเงื่อนไขปัจจัยและแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ นั้น “กฤษฎา ชีระโกศลพงศ์” ผู้ทรงคุณวุฒิที่ศึกษาได้ให้ความคิดเห็นดังนี้

“ประเด็นแรก ในมิติของผู้ประกอบการที่ผลิตสื่อ กล่าวคือ การเข้าถึงสื่อมีกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีการสื่อสารและนวัตกรรมใหม่ทางธุรกิจ แนวโน้มการเข้าถึงสื่อโดยโทรทัศน์ก็ลดลง ไม่ได้หมายความว่ารายการโทรทัศน์มีการรับชมที่ลดลง แต่หมายถึงการเข้าถึงสื่อเปลี่ยนอุปกรณ์ เดิมทีที่ใช้โทรทัศน์เปลี่ยนมาสู่สมาร์ทโฟนและอาศัยแอปพลิเคชัน เช่น YouTube และ App ที่ถูกสร้างขึ้นมาเฉพาะให้สามารถรับชม ณ เวลานั้น หรือถ่ายทอดย้อนหลังได้ รวมถึงมี Netflix ที่กลายเป็น Platform ร่วมสมัยในเวลานี้ เหล่านี้ก็กลับกลายเป็นสื่อทางเลือกที่ภาคเอกชนเป็นตัวแสดงหลัก และมีอิทธิพลต่อประชาชน (ผู้รับสาร) ที่เป็นกลุ่มคนใน Generation Y และ Z กล่าวได้ว่า การเข้าถึงสื่อประเภทใดนั้น มีรสนิยมที่หลากหลายตามกลุ่มคน ช่วงวัย สาขาอาชีพ พื้นที่อาศัย เชื้อชาติ ภาษา หรืออื่น ๆ ด้วยเหตุนี้การผลิตสื่อที่ส่งเสริมให้เกิดการรู้เท่าทัน ควรสอดแทรกตามรายการต่าง ๆ และพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

ประเด็นที่สอง ในมิติของการใช้ประโยชน์จากสื่อ ทำได้โดยอาศัยช่วงวัยและรสนิยมมาเป็นปัจจัยกำหนดของแต่ละรายการที่ต้องการเผยแพร่ให้ประชาชน ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์อาจไม่เพียงพอสำหรับยุคสมัยนี้ แต่ต้องจูงใจด้วยวิธีการที่ทำได้แล้วอะไรตามมาและรู้แล้วเกิดอะไรขึ้น เพราะจะให้ความเป็นรูปธรรมมากกว่าการชี้ให้เห็นว่าสิ่งนี้ดีหรือไม่ดี แต่ธรรมชาติของมนุษย์ต้องการเหตุผลที่ทำให้เชื่อว่ามันจริงแท้ แน่แน่นอนว่าภาครัฐและภาคเอกชนไม่มีศักยภาพเพียงพอ แต่ถ้าเป็นปัญหาในกลุ่มเล็ก ๆ เช่น ท้องในวัยเรียน ถือประเด็นเฉพาะบาง แต่จะชี้ให้เห็นผลกระทบต่อสังคมอย่างไรให้คนวัยหนุ่มสาวได้ทราบและเข้าใจ หน้าที่นี้สะท้อนให้เห็นว่าครอบครัว ชุมชน ภาคประชาสังคม ล้วนมีความจำเป็นต่อการชี้แนะดังกล่าว แต่สื่อต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์นี้

ประเด็นที่สามของผู้บริโภคมีส่วนร่วมต่อการตรวจสอบและติดตามข้อมูลย้อนกลับต่อผู้ผลิตสื่อ จริงแล้วเป็นสิทธิที่ควรทำและทำได้ เพราะลักษณะเช่นนี้ เป็นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและเมื่อใดก็ตามที่สามารถกดดันได้ นั้นหมายความว่าผู้บริโภคมีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางและแนวโน้มของสื่อต่าง ๆ แต่บัดนี้เราจะเห็นว่า สื่อที่เผยแพร่ส่วนใหญ่เน้นการชี้นำมากกว่าให้รู้เท่าทัน มีหน้าข่าวสื่อในเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ใน Platform ของ Facebook ก็พบว่าใครก็สามารถทำหน้าที่ผู้เป็นสื่อข่าวหรือนักสื่อสารได้ จนทำให้เกิดการบิดเบือนและตีความข้อมูลต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้เป็นข่าวลวง ฉะนั้นจริยธรรมของสื่ออื่น มีความจำเป็นและควรสร้างเป็นมาตรฐานที่กำกับและควบคุมมากกว่าให้แนวทางปฏิบัติ และจะเป็นไปได้หรือไม่ให้ขยายมาตรฐานนี้ครอบคลุมถึงผู้เป็นสื่อ

ข่าวหรือนักสื่อสารในโลกออนไลน์ที่ไม่ใช่สื่อที่มี Location-based space” (กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์, 2562)

ขณะที่ สีหเรศ ศิริกานต์ ให้ความคิดเห็นว่า “เป็นประเด็นที่ขึ้นอยู่กับภาครัฐเอาจริงจัง มากน้อยขนาดไหน อย่างการสอดแทรกไปในรายวิชาเรียนของเด็กนักเรียน ปัจจุบันยังเห็นรายวิชาที่เรายังตั้งข้อสงสัยอยู่เลย ว่ามีความจำเป็น สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันหรือไม่ ถ้าสามารถที่จะบรรจุไปในหลักสูตรต่างๆ สามส่วนที่สำคัญ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย หรือแม้ระดับอุดมศึกษาสามารถที่จะสอดแทรกรายวิชานั้นเป็นวิชาสำคัญประจำหลักสูตร หรือจะเป็นวิชาหลักของหลักสูตร เพราะฉะนั้นเงื่อนไขความเป็นได้ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อคือการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ มายด์เซ็ทของสังคม และของผู้บริหารการศึกษาไทย ว่าเห็นความสำคัญของกระบวนการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยขนาดไหน ถ้าเห็นความสำคัญ ในการที่จะบรรจุเข้าหลักสูตรหลัก และที่ต้องบรรจุเข้าหลักสูตร ทำไม่ไม่เป็นวิชาที่เสริมหรือเป็นบรรยายพิเศษ เพราะว่ากระบวนการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง” ทั้งนี้ได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นการสอดแทรกในหลักสูตรการสอนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อว่า

“ขณะที่เงื่อนไขความเป็นไปได้หากไม่มีชื่อหรือรายวิชาเรื่องเกี่ยวกับรู้เท่าทันสื่อ ก็ต้องมีกระบวนการในการอบรมคุณครู ณาจารย์ผู้สอน ในการที่ใช้การสอดแทรกสื่อศึกษา หรือการรู้เท่าทันสื่อ และสื่อดิจิทัลในรายวิชาของตัวเอง ซึ่งในทางปฏิบัติสามารถสอดแทรกได้ในหลายวิชา อาทิ วิชาวิทยาศาสตร์ก็ยังสามารถสอดแทรกการรู้เท่าทันสื่อได้ ตัวอย่าง เช่น การโฆษณาเครื่องดื่มชูกำลัง หรือน้ำหวานสักขวดหนึ่ง สามารถให้นักเรียนแยกเคมีมาเลย ให้แยกสารมาเลย แล้วให้จำแนกคุณค่าทางโภชนา เพื่อจะได้รู้ว่ามันคุณสมบัติตามโฆษณาหรือไม่ และความจริงสารองค์ประกอบ ประกอบด้วยอะไรบ้าง และมีข้อดี ข้อเสีย มีโทษอย่างไร หรือวิชาอื่นๆ อาทิ สังคม ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ขึ้นอยู่ที่กระบวนการในการประยุกต์ใช้ ความเป็นไปได้อีกส่วนหนึ่งคือ การทำให้ครูมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ส่วนกระทรวงศึกษา สถาบันอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยต้องให้ความสำคัญ” (สีหเรศ ศิริกานต์, 2562)

ทั้งนี้กล่าวโดยสรุปแล้วจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า เงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อนั้น ได้แก่ การเน้นให้ความรู้ และการศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรของสถาบันการศึกษาทุกระดับ หรือสอดแทรกในกิจกรรมของสถาบันการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล รู้จักอคติ และแยกแยะระหว่างเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระตุ้นให้ผู้บริโภคสื่อตั้งคำถามกับข้อมูลที่พบ ตรวจสอบข้อเท็จจริง และแสวงหามุมมองที่หลากหลายก่อนที่จะยอมรับข้อมูลที่เป็นจริง นอกจากนี้สนับสนุนให้ผู้บริโภคสื่อสามารถกลายเป็นผู้สร้างเนื้อหาด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นวิดีโอ บล็อก หรือสื่อในรูปแบบอื่นๆ ประสบการณ์จริงนี้สามารถเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อได้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ รวมถึงการเป็นผู้สื่อสารอย่างให้เกียรติ การแบ่งปันสร้างสรรค์เนื้อหา

อย่างมีจริยธรรม และการทำความเข้าใจผลที่ตามมาของการกระทำ ทั้งนี้จะทำให้เข้าใจ และตระหนักถึงอคติโดยธรรมชาติในเนื้อหาของสื่อ และวิธีที่สื่อสามารถมีอิทธิพลในประเด็นต่างๆ ส่งเสริมการบริโภคสื่อที่หลากหลายเพื่อเข้าใจมุมมองที่หลากหลาย รวมทั้งการรณรงค์ การรู้เท่าทันสื่อ ในหมู่ประชาชนทั่วไป โดยเน้นที่ความสำคัญของการบริโภคเนื้อหาสื่ออย่างมีวิจารณญาณ และการร่วมมือกับองค์กรสื่อ สนับสนุนให้สื่อนำความคิดริเริ่มในการรู้เท่าทันสื่อมาใช้ รวมถึงการเปิดเผยแหล่งที่มาอย่างโปร่งใสและผลประโยชน์ทับซ้อนที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐที่ต้องสนับสนุนนโยบายส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่ออย่างจริงจัง ทั้งในสถาบันการศึกษา และองค์กรสื่อ ซึ่งอาจรวมถึงงบประมาณสำหรับการอบรม และการสร้างสรรค์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสื่อที่ดี

5) บทบาทเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของหน่วยงานตำรวจนั้น กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่าหน่วยงานทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน สิขเรศ ศิริภานต์ ได้ให้ความคิดเห็นว่า บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในภาพรวมนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อควรมีบทบาทดังนี้

“บทบาทแรก คือ บทบาทการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ บทบาทที่ 2 บทบาทในการส่งเสริมสอดแทรกแง่คิดให้กับผู้บริโภคสื่อ และบทบาทที่ 3 คือ การส่งเสริมประชาชนผู้บริโภคที่สามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยในการส่งเสริมการเข้าถึงสื่อ คือการทำอะไรในการส่งเสริมให้ประชาชนนักศึกษาสามารถเข้าถึงสื่อ การรณรงค์ในการเข้าถึงสื่อในปัจจุบันแทบไม่เป็นปัญหาและอุปสรรค แต่ในสิ่งที่สำคัญที่ควรพิจารณาคือการบริการเข้าถึงสื่อของผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญ เพราะแม้มีกฎหมาย มีระเบียบข้อบังคับจาก กสทช กรณียาการโทรทัศน์ จะมีปัญหาไม่ได้มาตรฐานตามที่ กสทช ประกาศไว้ เนื่องด้วยจากปัญหาที่ทราบกันอยู่แล้ว คือเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ หรือเงินทุนเอามาสนับสนุนกิจการเหล่านี้ ทางออกในการแก้ปัญหาอยู่ที่การบริหารจัดการของหน่วยงานกำกับดูแล โดยในเรื่องเงินทุนงบประมาณ กสทช ควรต้องมีส่วนหนึ่งในการนำกองทุน มาพัฒนางานในส่วนการรู้เท่าทันสื่อ แล้วดำเนินการให้ความสำคัญจริงจัง โดยอาจกำหนดเป็นสัดส่วน เป็นต้น

ในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมสอดแทรกแง่คิดความรู้ประโยชน์ในการที่จะได้ใช้สื่อให้อย่างถูกต้องกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายของสื่อ ถ้าจะดูวิวัฒนาการในสองสามปีที่ผ่านมา ละครต่างๆ ยกตัวอย่างละคร เช่น กรงกรรม วัยแสบสาแหรกขาด หรือในส่วนของ ทองเอกหมอยาทำโฉลง มีละครหลายเรื่องที่สอดแทรกสาระ สอดแทรกแง่คิดข้อคิดที่ดีให้กับประชาชนและสังคม เพราะฉะนั้นผู้ประกอบการเองควรมีการถอดบทเรียน องค์กรวิชาชีพเองควรเผยแพร่องค์ความรู้ในส่วนนี้ของตรงนี้ ขณะเดียวกันสถาบันการศึกษาเองเช่นกัน ควรจะถอดองค์ความรู้ในส่วนตรงนี้ว่า มีกระบวนการวิธี

อย่างไรที่ละคร หรือเนื้อหาเหล่านี้ ดำเนินการแล้วสามารถส่งเสริมความรู้ไว้กับประชาชน ในส่วนข่าว ก็เช่นกันถอดความรู้ของสถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี เช่นในการถ่ายทอดพระราชพิธีโดยใช้กราฟฟิกในการทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาบทบาทของสื่อมวลชน ในการที่จะส่งเสริมความรู้ให้กับประชาชน เป็นการอธิบายพระราชพิธีได้อย่างดีมาก หรือแม้กระทั่งกรณีทั้งต่างประเทศทั้งในประเทศ ในความพยายามอธิบายในเรื่องเกี่ยวกับกรณีถ้ำหลวง ประเด็นเหล่านี้ต้องส่งเสริมองค์ความรู้ สถาบันการศึกษาที่ต้องวิจัยอย่างจริงจังจนระดับ กสทช เองหรือหน่วยงานที่มีทุน ภาคเอกชนเองก็ควร จะส่งเสริมบางทีให้ทุนสนับสนุน รายการใด หรือละครเรื่องไหนมีคุณภาพก็ควรสนับสนุน ยิ่งถ้ามีการให้ความรู้กับประชาชน อาจจะเป็นเป็นสัดส่วน หรือเป็นโควตา อาทิ รายการที่ให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ แพทย์สมุนไพร หรือแพทย์แผนไทย ยกตัวอย่าง รายการ ทองเอกหมอยาทำโหลง รัฐมีเงินจำนวนหนึ่งอยู่แล้ว คือก็เอาไปโฆษณา หรือเอามาสนับสนุนที่ไม่ใช่แค่ด้วยรางวัล หรือแม้กระทั่งควร ถอดบทเรียนของต่างประเทศ เช่น เกาหลีใต้ ที่สามารถเสริมรายได้ให้กับประเทศอย่างมาก กรณีของ ประเทศไทย ละครเรื่องบุพเพสันนิวาส คือถ้ารัฐมีความไหวตัว จะสามารถหนุนเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ขนาดแค่ละครบุพเพสันนิวาสเรื่องเดียว ก็สามารถทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวจังหวัด ออยุธยา เพราะฉะนั้นต้องมีการวางระบบ ระหว่างภาครัฐเองหรือกับเอกชนว่า จะมีบทบาทอย่างไรใน การส่งเสริมสอดแทรกแง่คิดที่ดี แล้วมีอัตถประโยชน์ของสื่อให้กับประชาชนได้อย่างจริงจังอย่างไร

ส่วนในประเด็นการติดตาม ตรวจสอบ นี่เป็นสิ่งที่ล้มเหลวอย่างมาก ตั้งแต่กลไกในการ ร้องเรียนร้องทุกข์ ตัวอย่างเช่น สื่ออาจจะละเมิดสิทธิของประชาชน หรือเอาผิดเอาเปรียบประชาชน ขยายสินค้าเกินจริง เครือข่ายผู้บริโภคหลายๆครั้ง พยายามที่จะร้องเรียน แต่กลับกลายเป็นผู้ต้องหาใน คดี ซึ่งเป็นกลไกที่ล้มเหลว สิ่งที่สำคัญเหมือนกันคือ กลไกการตรวจสอบยาวนาน และกลไกซับซ้อน มาก ในการที่ผู้บริโภคต้องร้องเรียนถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็น กสทช อัย หรือ คຸ່ມຮອງ ບຸກຄົນ ຈະມີຄູ່ໂກມັນສັບສູນຫລາຍ ແລະ ທຳໃຫ້ປະຊາຊົນອ່ອນໄຫວຫລາຍ ເປັນສ່ວນທີ່ຮູ້ເອງຕ້ອງມາຫຼີກມາດູ ແລ້ວມາຈິງຈັງ ວ່າຮູ້ເຖົ້າຫລາຍ ວິທີການຫລາຍໆ” (สิขเรศ ศิราภานต์, 2562)

จากความคิดเห็นข้างต้นอาจกล่าวได้โดยสรุปว่า เป็นบทบาทของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่ ต้องเข้ามาบูรณาการในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะบทบาทการให้ความรู้ ซึ่งจากข้อคิดเห็น ของผู้ให้ข้อมูล สะท้อนว่าสื่อได้ส่งผลกระทบไม่เพียงต่อเด็กและเยาวชน แต่กับประชาชนทั่วไป และ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาที่มีความรุนแรงจนกระทบกับความสงบสุขของสังคม กลายเป็นปัญหาที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้ามาจัดการ อาทิ การตกเป็นเหยื่อ หรือแม้กระทั่งผู้บริโภคสื่อหากใช้สื่อในทาง ที่ผิดเองก็อาจกลายเป็นผู้กระทำผิดได้ ในประเด็นส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลจึง มีความคิดเห็นว่า หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาบทบาทในการให้ความรู้ตั้งแต่ต้น ก็จะทำให้การส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพของครอบคลุมมากขึ้น

“จะเห็นได้ว่าการเผยแพร่ความรู้ เป็นกิจกรรมที่ตำรวจให้ความสำคัญและทำงานร่วมกับ กับชาวบ้านในการแก้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชน เราจะเห็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ลงพื้นที่

ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกลยุทธ์การป้องกันอาชญากรรม ทำความเข้าใจสิทธิของประชาชนอยู่ แล้ว และเราจะเห็นว่าถ้าในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถูกละเมิด หรือถูกหลอกลวง ต่างๆ ชาวบ้านจะให้ความเชื่อถือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้นถ้าจะส่งเสริมบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มักมีการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยส่วนบุคคล การป้องกันอาชญากรรมทางไซเบอร์ และการเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉินได้อย่างไรนั้น มาสอตแทรกเรื่องผลกระทบจากสื่อ และวิธีการรับมือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรู้เท่าทันสื่อจะเป็นประโยชน์มาก” (สุปราณี วัฒนสิน, 2562)

“ปัญหาอาชญากรรมส่วนหนึ่งมาจากภัยที่เกิดขึ้นจากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะมาจากสื่อละครที่สร้างเนื้อหาความรุนแรง เช่นฆ่ากันทุกวัน, คนร้ายมักใช้สื่อออนไลน์ในการก่อคดีต่างๆในสังคม และมีความถี่ ความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น ตำรวจจึงเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อฯ ให้แก่ประชาชน เพื่อป้องกันภัยตั้งแต่ต้น หรือลดจำนวนการเกิดภัยร้ายในสังคม โดยตำรวจคลุกคลีอยู่กับปัญหาร้ายวัน และมีความใกล้ชิดกับประชาชนในทุกระดับอยู่แล้ว ถือเป็นข้อได้เปรียบ ควรนำข้อมูลคดี กรณีที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากสื่อ รวมทั้งการแก้ไขปัญหา/การป้องกัน มาใช้ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อฯ ให้แก่ประชาชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงได้ ซึ่งกลุ่มเสี่ยง คือ กลุ่มที่มักทำผิดกฎหมายเป็นประจำ หรือตกเป็นเหยื่อ” (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2562)

“แท้จริงแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเกี่ยวข้องโดยตรง เพราะทำหน้าที่ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยชื่อหน่วยงานและภารกิจนั้น ก็บ่งชี้แล้วว่ากำลังใช้อำนาจแข็ง (Hard Power) ซึ่งการทำหน้าที่จับกุม ปราบปราม หรือโทษทางอาญาต่าง ๆ ควรมีมาตรการผ่อนปรนในบางกรณี หรือกล่าวได้ว่า ตำรวจต้องเปลี่ยนรูปแบบภารกิจใหม่เหมือนข้อเสนอที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น “Community Policing” ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดและรู้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นต้องมีแนวทางแก้ไขอย่างไร โดยเฉพาะในประเทศไทย แนวทางนี้จะช่วยปรับรูปแบบและทัศนคติที่มองต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากที่ประชาชนในชุมชนรู้สึกเกรงกลัวกลับเปลี่ยนกลายมาสู่ฉันทามติมากขึ้น ทั้งนี้แนวทางนี้ไม่ใช่อำนาจบังคับและจัดการอบรมให้แก่ประชาชนตามสถานที่ต่าง ๆ เนื่องจากเป็นการดำเนินเพียงครั้งเดียว แต่ไม่มีผลสืบเนื่องในระยะยาว ฉะนั้นความใกล้ชิดของตำรวจในชุมชน ทำให้ทำหน้าที่สอดส่องและเฝ้าระวังมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนก็ยิ่งทำให้ภารกิจนี้ดำเนินได้อย่างราบรื่น ภารกิจการเฝ้าระวัง ควรให้เป็นหน้าที่หลักของตำรวจชุดชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ขณะที่การดำเนินการลำดับแรกควรเข้าถึงชุมชน ทั้งระดับผู้นำและชาวบ้านให้เกิดความใกล้ชิดและไว้วางใจให้คำปรึกษากฎหมายและเรื่องราวร้องทุกข์ต่าง ๆ บางกรณีอาชญากรรมสามารถเกิดขึ้นได้ในครอบครัว และมีความรุนแรงซ่อนเร้นในความสัมพันธ์ทางสังคมทุกระดับ การที่ตำรวจเข้าถึงเช่นนี้ได้จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการป้องกันอาชญากรรม มากกว่าเกิดอาชญากรรมแล้วค่อยหาแนวทางแก้ไขและบรรเทาผู้ถูกกระทำ ซึ่งไม่เกิดผลประโยชน์เชิงบวกต่อสังคมในระยะยาว และที่สำคัญปัญหาสังคมเกิดขึ้นเมื่อใด ไม่เพียงเฉพาะผู้ถูกกระทำ แต่สังคมแวดล้อมที่ประกอบด้วย ครอบครัว

เพื่อน และสมาชิกในชุมชนต่างต้องเผชิญภัยอันตรายเช่นเดียวกัน โดยถ้าเหตุการณ์นั้นเกี่ยวข้องกับความรู้สึกร่วมทางสังคม ฉะนั้นแนวทางนี้จึงส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานแบบเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือทางสังคม (Social Partnership) มากขึ้น กรณีของสื่อ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถมีส่วนร่วมอย่างยิ่งในการที่ช่วยบรรณรักษ์หรือในกระบวนการแผนการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ เพราะข้อมูลที่หมุนเวียนอยู่ในโลกออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น ประทุษจาจา นั่นคือ การหมิ่นประมาท การละเมิดสิทธิ การหลอกลวง การล่อลวงผู้เยาว์ผ่านโซเชียลมีเดีย การค้าประเวณี การค้าสิ่งเสพติด อาชญากรรมต่างๆบนโลกออนไลน์ เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนร่วมในการบรรณรักษ์เรื่องเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถที่จะเป็นแกนกลางที่สำคัญในการช่วยพัฒนาในการรู้เท่าทันสื่อในภาคประชาชน นั้นหมายถึงว่าเราจะได้พลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพที่ไม่ละเมิดกฎหมายของประเทศ หรือถ้าไปดู พรบ คอมพิวเตอร์ ทั้งมาตราละเลยนะคับ มาตรา 14 เอาแค่มาตราเดียวหมายถึงว่าจะลดการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจไปเยอะมาก เพราะคดีความถ้าจริงๆเนี่ยวันหนึ่งเนี่ย มีการฟ้องร้องกันจริงๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคงไม่สามารถรับคดีไหวนะคับ ดังนั้นแทนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะมาแก้ปัญหาตอนหลัง หรือคดีความล้นโรงพัก หรือจะต้องไปไกลเกลี่ย หรือเรียกมาสอบสวน ซึ่งเป็นการทำงานในเชิงรับ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสนับสนุนให้ประชาชนรู้เท่าทันสื่อรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เทคโนโลยี ประชาชนจะไม่ตกเป็นเหยื่อ”(สิขเรศ ศิริกานต์, 2562)

“ในฐานะที่ตำรวจทั่วประเทศ บทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ในรูปแบบส่งเสริมทั้งภายในและภายนอก การฝึกอบรมภายในหน่วยงานสังกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเองหรือสถานีตำรวจของท่าน ตำรวจทุกวันนี้ต้องเป็นตำรวจที่รู้เท่าทันสื่อ จะให้ประโยชน์อย่างไรกับประชาชนเราได้มาก เพราะจะรู้เลยว่า สิ่งใดที่สามารถป้องกัน สิ่งใดที่จะสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากโลกออนไลน์เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ ควรจะมีบทบาทในส่วนภายในของเจ้าหน้าที่ตำรวจเอง บุคลากร หรือสมาชิก ในครอบครัว” (ปณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ, 2562)

“ในหน่วยงานตำรวจมีศักยภาพในการที่รู้เท่าทันสื่อ เมื่อตำรวจรู้ถึงความผิดต่างๆ ที่อาจจะกระทำได้ในโลกออนไลน์มีอะไรบ้าง ในกรณีการเกิดคดีความต่างๆ จะสามารถที่จะทำคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนภายนอกเจ้าหน้าที่ตำรวจมีส่วนที่ผูกพันหรือสัมผัสกับประชาชน ประตุโรงเรียนเนี่ยเปิดแขนต้อนรับ เจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีโครงการในการบรรณรักษ์ให้ความรู้กับประชาชน การบรรณรักษ์เรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย การใช้สื่ออย่างไรให้ปลอดภัยนะคับในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการออกแบบร่วมกับสถาบันการศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ทั้งเรื่องบทบาททั้งรูปแบบบทบาทเจ้าหน้าที่ชัดเจน รูปแบบมีหลายรูปแบบมาก ภายในและภายนอก ภายในก็คือโครงสร้างตำรวจเอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ และสมาชิกในครอบครัวบ้านก็ควรมีกระบวนการในการรู้เท่าทันสื่อ ในส่วนต่อมา คือ ในเชิงชุมชนสัมพันธ์ ตำรวจสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างดี เพราะสามารถยกตัวอย่าง ในเวทีที่โรงเรียน เป็นห้องเรียน เวทีเสวนา สัมมนาหรือศาลาวัดต่าง เจ้าหน้าที่ที่สามารถ

ระดมชาวบ้านมาระดมนักเรียนมาในการให้ความรู้ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเรื่องเกี่ยวกับภัยทางสื่อ หรือป้องกันการที่เค้าใช้สื่อที่ไม่ถูกต้อง” (กฤษฎา ธีระโกศลพงศ์, 2562)

กล่าวโดยสรุปสำหรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ นอกเหนือจากการ ป้องกันอาชญากรรมร่วมกับชุมชนแล้ว สามารถมีบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ดังต่อไปนี้

1) บทบาทในการให้ความรู้ในฐานะเป็นหน่วยงานที่เชื่อถือได้ของชุมชน เจ้าหน้าที่ ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถมีส่วนร่วมกับประชาชน และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่ง เป็นการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับชุมชน และช่วยสร้างความไว้วางใจ ด้วยกิจกรรม โครงการชุมชนสัมพันธ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่ดำเนินการอยู่แล้ว

2) สร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย สถาบันการศึกษา และองค์กรชุมชน เพื่อทำกิจกรรม การฝึกอบรม และการรณรงค์การรับรู้ที่เกี่ยวข้อง กับผลกระทบของสื่อ

3) การฝึกอบรมเฉพาะทางเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นที่ เกี่ยวข้องกับสื่อ เพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถถ่ายทอดความรู้การรู้เท่าทันสื่อภายในชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการผสมผสานการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อเข้ากับหลักสูตรของสถาบัน ตำรวจ และการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสามารถเพิ่มพูนความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ การโฆษณาชวนเชื่อ และเทคนิคการบิดเบือนข้อมูลที่แพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถระบุข้อมูลที่ ถูกต้อง และหลีกเลี่ยงในระหว่างการปฏิบัติงาน แยกแยะแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ และสามารถแบ่งปัน ข่าวกับสาธารณะ รวมทั้งการป้องกันการแพร่กระจายของเรื่องที่ไม่เป็นความจริง

4.3 ผลการศึกษาการสนทนากลุ่ม

นอกจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง จึงซึ่งผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถบทบาทที่สำคัญในการเผยแพร่ให้ ความรู้แก่ประชาชนและชุมชน ผ่านกิจกรรมหรือตามบทบาทหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรมใน ชุมชน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ควรได้รับการอบรมและพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันทัน สื่อ ทั้งนี้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ รับผิดชอบงานชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่ตำรวจภูธร ภาค 1, 2, 7, และนครบาล ในประเด็นการหา แนวทางในการพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการจัดการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของ ประชาชน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาสามารถสรุปประเด็นได้สองประเด็น ได้แก่

1) สภาพปัญหาผลกระทบของสื่อที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากการสนทนากลุ่ม พบว่ามีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ที่ประชุมเห็นว่าแนวโน้มของ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสื่อ มีความรุนแรงมาก ปัญหาและผลกระทบกระทบของสื่อในด้านลบ ซึ่งมีทั้งสื่อ

ในลักษณะออฟไลน์ และสื่อออนไลน์ หรือพิจารณาปัญหาที่เกิดจากสื่อในสองลักษณะ คือจากสื่อกระแสหลัก หรือสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์ ซึ่งมีจุดเน้นของปัญหาแตกต่างกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสื่อในปัจจุบัน มักจะเน้นไปที่สื่อออนไลน์เป็นหลัก ทั้งที่จริงแล้วปัญหามีความเชื่อมโยงกันอยู่ระหว่างสื่อออนไลน์กับสื่อกระแสหลัก ซึ่งในความเป็นจริงของบริบทของสื่อ ไม่สามารถแยกสื่อกันได้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นความเป็นเจ้าของ หรือความเชื่อมโยงในเชิงเนื้อหา และผลกระทบที่จะตามมา ส่วนสาเหตุมาจากของการที่เปิดรับสื่อแล้วไม่มีการกลั่นกรองตั้งแต่ขั้นตอนการเปิดรับแล้วก็หลังจากรับสื่อแล้ว กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่

กลุ่มเด็กปฐมวัย ในปัจจุบันเด็กเป็นวัยที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสนับสนุนให้ใช้สื่อก่อนวัยอันควรที่ไม่มีการจำกัดเวลา หรือควบคุมการเปิดรับสื่อของเด็ก ซึ่งมีผลเสียต่อสุขภาพ และพัฒนาการ

กลุ่มเด็ก และเยาวชนในวัยเรียน ในระดับชั้นประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษา ปัญหาส่วนใหญ่ของการรู้เท่าทันสื่อ คือการเปิดรับ และการสร้างสื่อ มีการกลั่นแกล้งกันและกลายเป็นการใช้ความรุนแรงโดยไม่ตั้งใจหรือตั้งใจ

กลุ่มผู้สูงวัย ปัญหาปัจจุบันจากสื่อก็คือในเรื่องของการถูกหลอกลวง จากการเปิดรับสื่อทั้งที่ผู้สูงวัยน่าจะเป็นวัยที่มีภูมิคุ้มกัน

ลักษณะปัญหาผลกระทบที่เกิดจากสื่อ อาทิ การกลั่นแกล้งกัน หรือข่าวปลอม อาจพิจารณาว่าเน้นไปที่สื่อออนไลน์ ขณะที่เมื่อพิจารณาถึงการโฆษณาแอบแฝง การหมิ่นประมาท การละเมิด อาจพิจารณาเน้นไปที่สื่อกระแสหลัก ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ ดังนั้นการยกประเด็นปัญหาผลกระทบของสื่อที่จะมากำหนดเป็นทิศทางในการที่จะเป็นเนื้อหาหลักในส่งเสริมบทบาทของตำรวจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรู้เท่าทันสื่อทิศทางใด หรือทั้งสองทาง จำเป็นต้องยกประเด็นปัญหาให้ชัดเจนเพื่อที่ไปเชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ของตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

2) บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ สามารถเข้ามามีบทบาทในการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชน เพราะในปัจจุบันตำรวจตำรวจได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สร้างเครือข่าย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน การให้ความรู้ และการสร้างสัมพันธภาพกับภาคประชาชน อย่างไรก็ตามโดยเฉพาะประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจไม่ตระหนักกว่าว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของตำรวจโดยตรง หากเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องการถ่ายทอดสร้างแนวคิด และทัศนคติ โดยเฉพาะประเด็นของการรู้เท่าทันสื่อให้ประชาชน สิ่งที่ต้องเติมเข้าไปเรื่องของการให้กระบวนการทางความคิด การปรับทัศนคติ ในการที่ตำรวจ และประชาชนเป็นหุ้นส่วน ให้ความร่วมมือกัน บทบาทที่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่สำคัญในการจัดการกับโอกาสที่จะเกิดเงื่อนไขของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งบทบาทในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อที่ประชุมเห็นว่ามีความสำคัญ ได้แก่

- การจัดการปัญหาด้วยมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งประเด็นนี้สัมพันธ์กับทักษะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีก็คือทักษะในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ

- กรณีประชาชนประสบเหตุ และผลกระทบที่เกิดจากสื่อ อาทิ ได้รับข่าวสารข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือข่าวลวง ตำรวจเมื่อได้รับแจ้งเหตุ จะมีองค์ความรู้ทักษะว่าดำเนินการด้วยกฎหมายอย่างไรบ้าง

- นอกจากนี้ยังมีประเด็น ทักษะที่ต้องมีคือความเป็นภาวะผู้นำ และทักษะการสื่อสาร

- การขับเคลื่อน บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ ต้องได้รับการขับเคลื่อนจากผู้บริหาร นอกจากเพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้แล้ว ควรมีการอบรม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าถึงเป้าหมายประชาชน

ประเด็นข้างต้นนี้หากต้องการขับเคลื่อนบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ให้เกิดผลสำเร็จ มีองค์ประกอบหลายส่วนด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นสภาพในเชิงปัญหาที่เกิดขึ้น องค์ประกอบในเชิงโครงสร้างของตำรวจ และผลลัพธ์ปลายทางสุดท้ายที่อยากจะให้เกิดขึ้นกับสังคม ที่ประชุมได้นำเสนอว่า

ประการแรกต้องเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดจากสื่อแต่ละพื้นที่

ประการที่สองเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ ต้องกำหนดรายละเอียดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีเข้าใจในประเด็นใดบ้าง

ประการที่สามการจัดการสื่อมีประกอบไปด้วยเรื่องของขั้นตอนที่ต้องการจัดการยังไร และก็นำมาสู่ในเรื่องของมาตรการและกฎหมายอย่างไร

ประการสุดท้ายคือการที่จะขยายผลเมื่อต้องไปทำงานกับประชาชน

ประเด็นข้างต้นนี้หากต้องการขับเคลื่อนบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ให้เกิดผลสำเร็จมันมีองค์ประกอบหลายส่วนด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นสภาพในเชิงปัญหาที่เกิดขึ้น องค์ประกอบในเชิงโครงสร้างของตำรวจ และผลลัพธ์ปลายทางสุดท้ายที่อยากจะให้เกิดขึ้นกับสังคม

3) รูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
การรู้เท่าทันสื่อหมายถึงความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างเนื้อหาสื่ออย่างมีวิจารณญาณ ด้วยความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี การเผยแพร่ข้อมูลกลายเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ข่าวปลอม ข้อมูลที่ผิด และข้อมูลบิดเบือนเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ การขาดความรู้เท่าทันสื่อของพลเมืองอาจส่งผลให้เกิดข่าวสารข้อมูล และความเชื่อที่เป็นอันตราย ความสับสนระหว่างเหตุการณ์สำคัญ และการทำลายความน่าเชื่อถือในแหล่งข่าวที่ถูกต้อง ด้วยการเสริมสร้างความรู้ด้านสื่อสารมวลชน เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถช่วยให้ประชาชนกลายเป็นผู้บริโภคข้อมูลที่มีวิจารณญาณ ช่วยให้พวกเขาคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจได้อย่างรอบรู้มากขึ้น โดยจากเวทีการสัมมนากลุ่มเห็นว่ารูปแบบวิธี และประเด็นที่จะไปสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายประชาชน สิ่งสำคัญคือข้อแรกภาษาที่ใช้ต้องง่าย ข้อที่สองต้องมีเอกลักษณ์ของตำรวจ ชมส ซึ่งเอกลักษณ์ที่ว่ามันก็คือ ผลกระทบของสื่อที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม นี่คือนะประเด็นที่เป็นหัวใจแล้วก็จะสะท้อนภาพบทบาทของตำรวจได้ชัดเจน และองค์ความรู้

ภาพรวมของสื่อที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องรู้ อาทิ นิเวศของสื่อ ทุกวันนี้สื่ออยู่ได้ยังไง แหล่งทุนของสื่อ และเงื่อนไขปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีข่าวปลอม ที่ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาจนกระทั่งเกิดเป็นปัญหาอาชญากรรม

โดยผู้ร่วมให้ข้อมูลเห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีตำแหน่งพิเศษในสังคม โดยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้บังคับใช้กฎหมาย และสามารถเป็นผู้นำชุมชน เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และด้วยการหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสามารถใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ที่มีอยู่และความน่าเชื่อถือภายในชุมชนของตน การมีส่วนร่วมกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกิจกรรมส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสื่อ เจ้าหน้าที่ตำรวจยังสามารถสร้างสะพานแห่งความไว้วางใจและความร่วมมือ และได้รับข้อมูลข่าวสารกลับมามากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมในท้ายที่สุด โดยที่ประชุมที่เสนอรูปแบบการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ดังนี้

การประชุมและกิจกรรมชุมชน การจัดการประชุมให้ความรู้ในชุมชน โดยอาจเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมการพบปะกับชุมชนที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการอยู่แล้ว หรือการจัดการอบรมให้ความรู้การรู้เท่าทันสื่อเป็นการเฉพาะ และสอดแทรกในกิจกรรมชุมชน จะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการมีส่วนร่วมกับสาธารณชน เหตุการณ์เหล่านี้อาจครอบคลุมหัวข้อต่างๆ เช่น หยิบยกประเด็นที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน วิธีการตรวจสอบแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร และสื่อ การตระหนักถึงอคติในการรายงานข้อมูลข่าวสารที่มาพร้อมกับสื่อแต่ละประเภท และเทคนิคการตรวจสอบข้อเท็จจริง การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครูอาจารย์ในพื้นที่ นักข่าวและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือ และประสิทธิผลของกิจกรรม

การรณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนอาจใช้พลังของสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อความการรู้เท่าทันสื่อ วิดีโอสั้น อินโฟกราฟิก และโพสต์เชิงโต้ตอบสามารถช่วยอธิบายแนวคิดต่างๆ เช่น "ข่าวปลอม" อันตรายของการแชร์ข้อมูลที่ไม่ได้รับการตรวจสอบ และความสำคัญของข่าวที่มีการอ้างอิงโยง การกระตุ้นให้ประชาชนแบ่งปันโพสต์เหล่านี้กับเครือข่ายสามารถขยายข้อความและเข้าถึงชุมชนที่รับผิดชอบได้กว้างขวางขึ้น

การพูดสนทนาระหว่างตำรวจชุมชนสัมพันธ์กับชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ เจ้าหน้าที่ตำรวจควรสร้างโอกาสในการพูดคุยอย่างเปิดเผยระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจข้อกังวล และมุมมองของประชาชน การบูรณาการการพูดคุยอภิปรายเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่ออย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชน สามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจัดการกับข้อมูลที่ผิด หรือข่าวลือที่เกิดขึ้น หรือแม้กระทั่งข่าวสารข้อมูลเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของตำรวจ และเป็นการสร้างความไว้วางใจโดยส่งเสริมความโปร่งใส

ความร่วมมือกับโรงเรียน เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถร่วมมือกับโรงเรียนและสถาบันการศึกษาเพื่อบูรณาการการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อเข้าในหลักสูตร และสอดแทรกใน

กิจกรรมของตำรวจ อาทิต ครูหน้าเสาธง ครูหานาที่ แนวทางนี้สามารถช่วยให้เยาวชนในสถานศึกษามีทักษะที่จำเป็นในการเปิดรับสื่ออย่างมีความรับผิดชอบและช่วยให้พวกเขาเป็นนักคิดเชิงวิพากษ์ตั้งแต่วัยแรก

การใช้สื่อท้องถิ่น การสร้างคู่มือ โพสต์เตอร์ บอร์ดแนะนำให้ความรู้บริเวณที่ทำการชุมชน หรือที่ประชาชนมากิจกรรมกัน รวมทั้งการออกอากาศผ่านหอกระจายข่าว วิทยุชุมชน สามารถส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้ชมในวงกว้าง ข้อความสั้น ๆ ที่ให้ข้อมูลเหล่านี้สามารถใช้เป็นเครื่องเตือนใจได้ทันทีเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และกระตุ้นให้ประชาชนใช้นิสัยการบริโภคสื่ออย่างมีความรับผิดชอบ

4) ร่างหลักสูตรในการอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ผลการประชุม สัมมนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับงานผิดชอบงานชุมชนสัมพันธ์ของ ตำรวจภูธรภาค 1, 2, 7 ได้ร่วมกันนำเสนอปัญหาผลกระทบที่เกี่ยวข้องจากการเปิดรับสื่อของประชาชน และบทบาท และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ โดยเห็นว่าสิ่งสำคัญสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจคือการจุดประกายความคิด และอบรมพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งประเด็นที่การสัมมนามีความคิดเห็นร่วมกัน และได้ช่วยกันระดมความคิดเห็น เพื่อที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นหลักสูตรการอบรมดังนี้

(1) สภาพปัญหา และความต้องการของหลักสูตร

สภาพสังคมในปัจจุบัน ที่ปัญหาทางสังคม และอาชญากรรม มีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากผลกระทบของการสื่อสาร ทั้งจากสื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ ที่ส่งผลให้เกิดการกระตุ้นวัฒนธรรมบริโภคนิยม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ความรุนแรงที่นำเสนอผ่านสื่อประเภทต่างๆ รวมทั้งปัญหาการกลั่นแกล้งกันทางสื่อสังคมออนไลน์ การนำเข้าข้อมูลที่ผิดกฎหมายในระบบอินเทอร์เน็ต การหลอกลวง ฉ้อโกง ล่อลวง ทางอินเทอร์เน็ต และที่สที่สุดกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมซึ่งเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย และจัดการกับปัญหาอาชญากรรมที่กระทบกับชีวิตร่างกายของประชาชน โดยกลยุทธ์ประการหนึ่งที่ได้การยอมรับคือการเข้าไปจัดการกับต้นเหตุของปัญหา ตามแนวทางของ Community policing เพื่อลดช่องโอกาสการเกิดปัญหา ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงสื่อ และผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น และแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานป้องกันแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากขึ้น

(2) วัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม

เพื่อจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ
ชุมชนสัมพันธ์

(3) ขอบเขตการฝึกอบรม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. อบรมเชิงปฏิบัติการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการให้ความรู้กรอบแนวคิด ความเข้าใจ รูปแบบ และนิยามของการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งสถานการณ์การจัดการกับผลกระทบจากสื่อ
2. การพัฒนาบทบาท รูปแบบการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

ขอบเขตด้านวิธีการ เป็นการจัดการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน้าที่ชุมชนสัมพันธ์ โดยต้องกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์การเลือกผู้เข้ารับการอบรม จากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ป้องกันปราบปราม สืบสวนสอบสวน และจราจร ตำแหน่งรองผู้กำกับการ ของแต่ละสถานีตำรวจลงมา และคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ที่สมัครใจเป็นหลัก

(4) เป้าหมายของโครงการฝึกอบรม

จุดประกายความคิดเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เห็นถึงความสำคัญของผลกระทบสื่อในฐานะเป็นต้นเหตุประการหนึ่งของปัญหาอาชญากรรม และให้ความรู้ความเข้าใจ เข้ามาบทบาทในการจัดการกับปัญหา และร่วมส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม

(5) เนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วย

ประเด็นการอบรม	วัตถุประสงค์/รายละเอียด
1. สภาพปัญหา และผลกระทบของการใช้สื่อ	สถานภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งจากสื่อสารมวลชนและสื่อออนไลน์
2. บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับสื่อ	จุดประกายความคิดให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการรู้เท่าทันสื่อ
3. การส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	- รับรู้สื่อประเภทต่าง ๆ - เข้าใจโครงสร้างของสื่อประเภทต่าง ๆ - การกำกับดูแลสื่อ - สำรวจประเด็นปัญหาที่สื่อเป็นสาเหตุ - การจัดการกับปัญหา ที่เกิดจากสื่อ
4. กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับผลกระทบของสื่อ	องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน การดำเนินการกับผลกระทบ ปัญหาที่เกิดจากสื่อ ตามบทบาทของตำรวจ

ประเด็นการอบรม	วัตถุประสงค์/รายละเอียด
5. แนวทางส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	การเสริมทักษะในการ รณรงค์ ถ่ายทอดองค์ความรู้

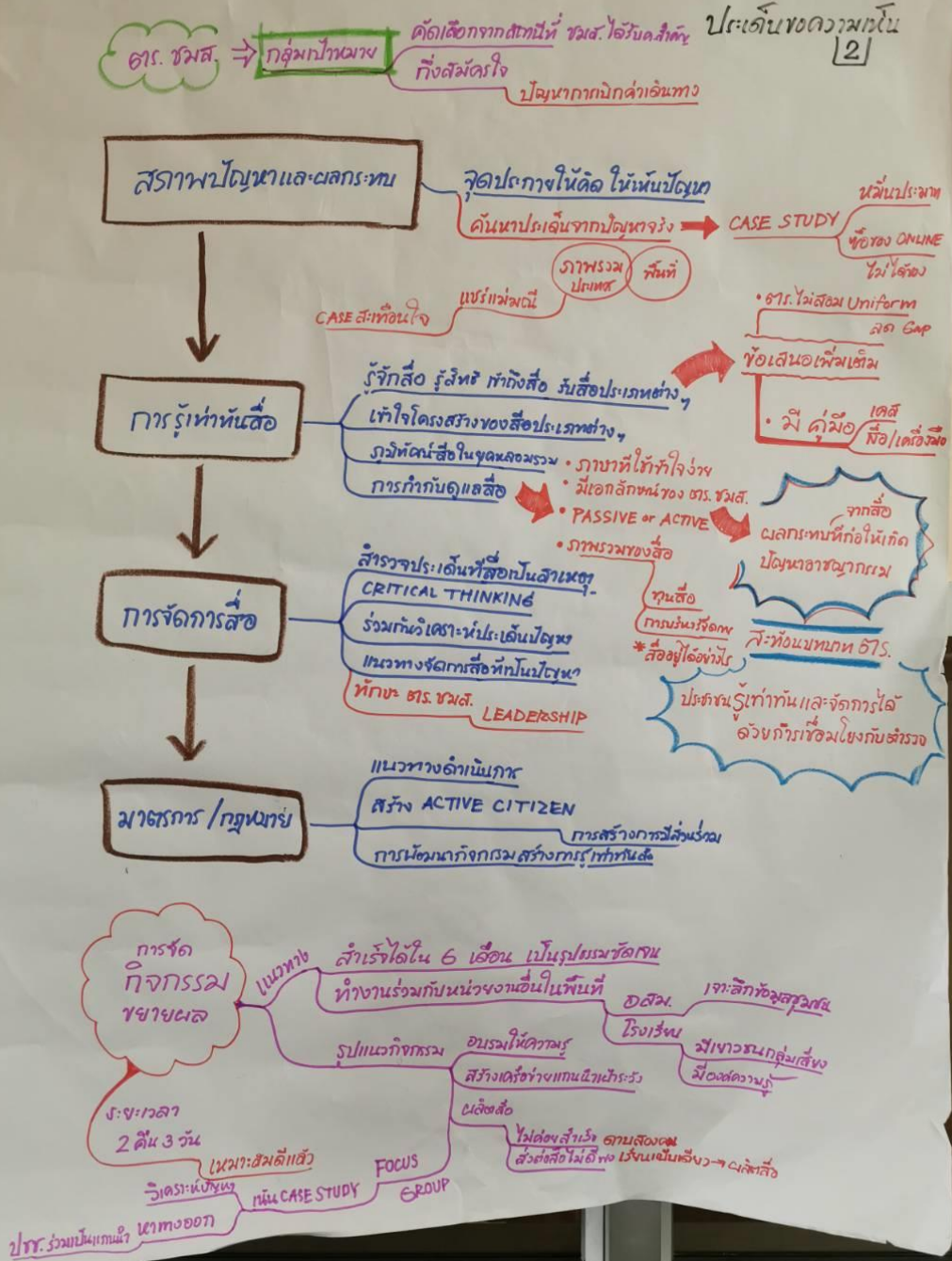
ระยะเวลาการอบรม ที่เหมาะสม 3 วัน 2 คืน

(6) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ใช้แนวความคิดการจัดกิจกรรมอบรมแบบ WORKSHOP ในรูปแบบ WORLD CAFÉ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าโครงการสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากร และผู้เข้าร่วมโครงการ โดยใช้กรณีศึกษา

(7) แนวการวัดและประเมินผล แบบประเมินความรู้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

โดยที่ประชุมได้ร่วมพิจารณา และกำหนดเป็นข้อเสนอขอบเขตของหลักสูตรการอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ดังนี้

(8) แนวทางการดำเนินกิจกรรมขยายผล การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่
 ตำรวจ ที่ประชุมได้ร่วมพิจารณาแนวทางการดำเนินกิจกรรมขยายผล สนับสนุนการทำกิจกรรม การ
 นำองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ โดย
 ลักษณะกิจกรรม เป็นกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในลักษณะต่างๆ อาทิ การอบรม
 ให้ความรู้ ประชุมกลุ่ม การผลิตสื่อให้ความรู้ รวมทั้งสอดแทรกในโครงการตำรวจชุมชน และมวลชน
 สัมพันธ์ที่ดำเนินการอยู่แล้ว ในพื้นที่ชุมชน ในพื้นที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่และกำหนด
 กลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนในครั้งนี้ มีรายละเอียดในการดำเนินการคือ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มีคำถามวิจัยคำถามการวิจัย ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ชุมชนสัมพันธ์เป็นอย่างไร และจะสามารถส่งเสริมศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรู้เท่าทันสื่อ ของประชาชนได้อย่างไร มีวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน 2) เพื่อศึกษารูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งนี้การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาด้วยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาเอกสารเพื่อทบทวน/ประมวลองค์ความรู้ กรอบแนวคิด ความเข้าใจ รูปแบบ และนิยามของการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งผลกระทบจากเอกสารในประเทศและต่างประเทศ และใช้แบบสอบถามสำรวจ ความคิดเห็นในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และสภาพปัญหาและผลกระทบจากสื่อมวลชน และสื่อสมัยใหม่ที่มีต่อประชาชนในชุมชน รวมทั้งการสัมภาษณ์ระดับผู้ทรงคุณวุฒิ และนำผลการศึกษาจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ระดับลึกดำเนินการจัดการสัมมนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เพื่อศึกษาแนวทาง รูปแบบ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน เพื่อป้องกันปัญหา ผลกระทบที่เกิดจากสื่อ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

จากการศึกษาด้วยแบบสอบถามพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และมวลชนสัมพันธ์ ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจนครบาล ในสังกัด บก.น.1-9 จำนวน 270 คน ทั้งหมดเป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งผู้บังคับหมู่ ปฏิบัติหน้าที่ในสายงานป้องกันและปราบปราม

โดยสภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดกับบุคคลจากผลกระทบจากสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์พบมากที่สุด คือ การเล่นเกมการพนัน, โรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย การล่อลวงทางเพศ การ

หลอกลวงขายสินค้า ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคนิยม การสร้างความเครียด การตระหนกตกใจ การกลั่นแกล้งกันทางสื่อสังคมออนไลน์

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน ได้แก่ 1) ในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์สำคัญต่างๆ ในสังคมที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว 2) บทบาทในการป้องกันผลกระทบของสื่อที่เกิดขึ้นกับประชาชน และ 3) บทบาทในการจัดการกับผลกระทบเชิงลบในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อ

แนวทางในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อได้แก่ 1) การเฝ้าระวัง การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อในพื้นที่รับผิดชอบ 2) การพัฒนาความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจถึงแนวทาง วิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหา ผลกระทบจากสื่อ 3) ขยายงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในการอบรมให้ความรู้ คำแนะนำ แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับใช้ประโยชน์ และรับรู้ถึงการใช้สื่อที่ไม่เหมาะสม 4) อบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และ 5) จุดประกายความคิดแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เห็นถึงความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรู้เท่าทันสื่อ

ผลการสัมภาษณ์ระดับลึก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อในประเด็นสภาพปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ สถานการณ์การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อแก่ประชาชน สภาพปัญหาการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ และเงื่อนไขปัจจัย แนวทาง และรูปแบบการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งบทบาทเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อนั้นสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

บทบาทของสื่อ มีความสำคัญอย่างมากในสังคม สื่อเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงกับคนในสังคม ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจ และส่งเสริมความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างไรก็ตามการใช้สื่อในปัจจุบันประชาชนผู้ใช้สื่อต้องใช้อย่างระมัดระวัง เนื่องจากการนำเสนอข้อมูลที่มีความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของสื่อ เป็นสิ่งสำคัญในการให้ความรู้แก่ประชาชนในสังคม เพื่อสร้างสังคมที่มีความเข้าใจและเสริมสร้างสิ่งที่ดีให้กับประชาชนทั้งหมดในสังคม ขณะเดียวกันก็สามารถสร้างผลกระทบเชิงลบต่อสังคม และส่งผลให้สมาชิกในสังคมอาจมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน จนถึงพฤติกรรมอาชญากรรม ขณะที่สถานภาพของการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การริเริ่มให้เป็นการศึกษาในโรงเรียน สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในหลักสูตรการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเข้าถึงและใช้สื่อสารมวลชน โดยที่ผ่านมาเป็นกรณีริเริ่มในระดับอุดมศึกษาในสาขานิเทศศาสตร์ และปัจจุบันเป็นการขยายมาสู่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรลงสอดแทรกไปในระดับประถมศึกษา ขณะที่ในระดับผู้ใหญ่ที่ผ่านมามีการอบรมสำหรับผู้ใหญ่ เกี่ยวกับการคิด วิเคราะห์ และวิธีการตรวจสอบข้อมูล ขณะที่เริ่มมีการสนับสนุนจากภาครัฐกิจ เข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่การรู้เท่าทันสื่อในรายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น โดย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าปัญหาอุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อคือ การทำความเข้าใจ นิยามความหมายและขอบเขตของการรู้เท่าทันสื่อ ขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อยังไม่มีการบูรณาการ การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อเท่าที่ควร เป็นลักษณะต่างหน่วยต่างดำเนินการซึ่งหลายกรณีเป็นการซ้ำซ้อน นอกจากนี้การรู้เท่าทันสื่อยังไม่ได้รับให้อยู่ในมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง จึงทำให้ไม่ได้ความสำคัญเท่าที่ควร

สำหรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่ามียบทบาท ดังต่อไปนี้

1) บทบาทในการให้ความรู้ในฐานะเป็นหน่วยงานที่เชื่อถือได้ของชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถมีส่วนร่วมกับประชาชน และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับชุมชน และช่วยสร้างความไว้วางใจ ด้วยกิจกรรมโครงการชุมชนสัมพันธ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่ดำเนินการอยู่แล้ว

2) สร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย สถาบันการศึกษา และองค์กรชุมชน เพื่อทำกิจกรรม การฝึกอบรม และการณรงค์การรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของสื่อ

3) การฝึกอบรมเฉพาะทางเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้และทักษะที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องกับสื่อ เพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถถ่ายทอดความรู้การรู้เท่าทันสื่อภายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการผสมผสานการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่อเข้ากับหลักสูตรของสถาบันตำรวจ และการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องสามารถเพิ่มพูนความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ การโฆษณาชวนเชื่อ และเทคนิคการบิดเบือนข้อมูลที่แพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถระบุข้อมูลที่ถูกต้องและหลอกลวงในระหว่างการปฏิบัติงาน แยกแยะแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ และสามารถแบ่งปันข่าวกับสาธารณะ รวมทั้งการป้องกันการแพร่กระจายของเรื่องที่ไม่เป็นความจริง

ผลการสัมมนากลุ่ม

โดยจากการศึกษาเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และการด้วยวิธีการเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าผลการศึกษา มีความสอดคล้องกัน สามารถสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์สามารถมีบทบาทในการให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อได้เป็นอย่างดี ด้วยบทบาทของความเป็นตำรวจ และเป็นผู้ที่สามารถเข้าไปจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ และได้รับความไว้วางใจจากชุมชน โดยผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ระดับลึกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดมความคิดเห็นในการสัมมนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้อง สามารถสรุปประเด็นเรื่องสภาพปัญหาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่เกี่ยวข้องกับประชาชนมีแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้น มีความรุนแรงมาก ปัญหาและผลกระทบกระทบของสื่อในด้านลบ โดยมี

จุดเน้นของปัญหาแตกต่างกัน ตามเป้าหมายต่างๆ อาทิ กลุ่มเด็กปฐมวัย คือปัญหาการควบคุมการเปิดรับสื่อของเด็กที่ไม่เหมาะสมซึ่งมีผลเสียต่อสุขภาพ และพัฒนาการการเรียนรู้ ขณะที่กลุ่มเด็ก และเยาวชน ปัญหาส่วนใหญ่ของการรู้เท่าทันสื่อ คือการเปิดรับ และการสร้างสื่อ มีการกลั่นแกล้งกันและกลายเป็นการใช้ความรุนแรงโดยไม่ตั้งใจหรือตั้งใจ รวมทั้งการถูกล่อลวงเป็นต้น โดยที่กลุ่มผู้ใหญ่ ปัญหาจากสื่อก็คือในเรื่องของการถูกหลอกลวง ทั้งที่ผู้สูงวัยน่าจะเป็นวัยที่มีภูมิคุ้มกัน

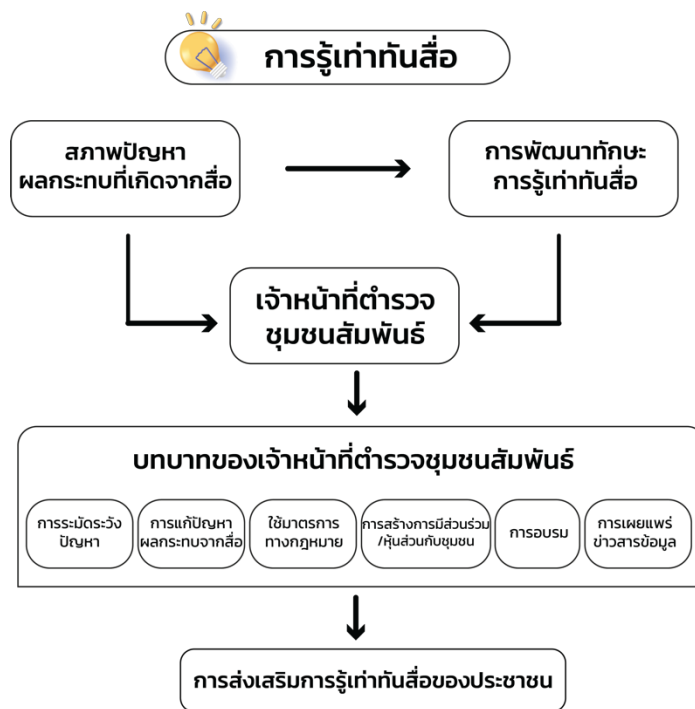
ลักษณะปัญหาผลกระทบที่เกิดจากสื่อมีความแตกต่างกันระหว่างสื่อกระแสหลัก ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หรือสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ ซึ่งประเด็นปัญหาผลกระทบของสื่อจะเป็นตัวกำหนดทิศทางและบทบาทของตำรวจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่จะสามารถให้ความรู้ในการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชน สอดแทรกกับการกิจในการเฝ้าระวัง ป้องกันอาชญากรรมในชุมชน ในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อสิ่งที่ต้องเพิ่มเติมพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้แก่ การให้กระบวนการทางความคิด การปรับทัศนคติ ในการที่ตำรวจและประชาชนเป็นหุ้นส่วนให้ความร่วมมือกันในการจัดการกับผลกระทบจากสื่อ โดยไม่มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว หรือไม่ใช่งานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะที่สุแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อก็กลายเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าไปจัดการอยู่ดี โดยควรพัฒนาส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนและ มวลชนสัมพันธ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานป้องกันแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อจุดประกายความคิดเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เห็นถึงความสำคัญของผลกระทบสื่อในฐานะเป็นต้นเหตุประการหนึ่งของปัญหาอาชญากรรม และให้ความรู้ความเข้าใจเข้ามาบทบาท ในการจัดการกับปัญหา และร่วมส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนร่วมกับภาคส่วนในชุมชน ซึ่งการสัมมนากลุ่มได้ข้อแนะนำว่าควรมีการพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชนในประเด็นดังต่อไปนี้

เนื้อหา	ประเด็น
สภาพปัญหา และผลกระทบของการใช้สื่อ	เพื่อให้ข้อมูลสถานการณ์ของปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งจากสื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ในภาพรวม และพื้นที่รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์
บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับสื่อ	เพื่อจุดประกายความคิดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ตระหนักถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการรู้เท่าทันสื่อ

เนื้อหา	ประเด็น
การส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การเข้าถึง (ACCESS), การวิเคราะห์ (ANALYZE), การประเมินค่า (EVALUATE), การสร้างสรรค์ (CREATE)	อบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ - รับรู้สื่อประเภทต่าง ๆ - เข้าใจโครงสร้างของสื่อประเภทต่าง ๆ - ภูมิทัศน์สื่อในยุคหลอมรวม - การกำกับดูแลสื่อ - สำรวจประเด็นปัญหาที่สื่อเป็นสาเหตุ - Critical Thinking ร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นปัญหา - การจัดการกับปัญหา ที่เกิดจากสื่อ (Action)
ความรู้ในเรื่องกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับผลกระทบของสื่อ	องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติขั้นตอน การดำเนินการกับผลกระทบปัญหาที่เกิดจากสื่อ
แนวทางส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	การพัฒนา และเสริมทักษะในการ รณรงค์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ

โดยผลการศึกษาด้วยการสนทนากลุ่มมีข้อเสนอว่า บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ มีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

- 1) การจัดการปัญหาด้วยมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งประเด็นนี้สัมพันธ์กับทักษะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีก็คือทักษะในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ
- 2) จัดการกับผลกระทบที่เกิดจากสื่อ อาทิ เมื่อประชาชนประสบเหตุ ได้รับข่าวสารข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือข่าวลวง ตำรวจเมื่อได้รับแจ้งเหตุ จะมีองค์ความรู้ทักษะว่าดำเนินการด้วยกฎหมาย
- 3) นอกจากนี้ยังมีประเด็นบทบาทในการให้ความรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีทักษะที่ต้องมีคือความเป็นภาวะผู้นำ และทักษะการสื่อสารกับประชาชนในแต่ละกลุ่ม ตลอดจนมีความเข้าใจในสภาพปัญหาการรู้เท่าทันสื่อของคนแต่ละกลุ่ม
- 4) การขับเคลื่อน บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ ต้องได้รับการขับเคลื่อนจากผู้บริหาร นอกจากเพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้แล้ว ควรมีการอบรม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานป้องกันปราบปราม ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้าถึงเป้าหมายประชาชน

ภาพที่ 5.1 บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

จากสภาพปัญหาในปัจจุบัน ที่ปัญหาทางสังคม และอาชญากรรม มีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากผลกระทบของการสื่อสาร ทั้งจากสื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ ที่ส่งผลให้เกิดการ กระตุ้นวัฒนธรรมบริโภคนิยม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ความรุนแรงที่นำเสนอผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาการกลั่นแกล้งกันทางทางสื่อสังคมออนไลน์ การนำเข้าข้อมูลที่ผิดกฎหมาย ในระบบอินเทอร์เน็ต การหลอกลวง ฉ้อโกง ล่อลวง ทางอินเทอร์เน็ต และที่สุดกลายเป็นปัญหาอาชญากรรมซึ่งเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย และจัดการกับปัญหาอาชญากรรมที่กระทบกับชีวิตร่างกายของประชาชน โดยกลยุทธ์ประการหนึ่งที่ได้การยอมรับคือ การเข้าไปจัดการกับต้นเหตุของปัญหา ตามแนวทางของ Community policing ซึ่งประเทศไทยได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ และจัดการให้เกิดเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งมีบทบาทต่างไปจากแนวทางการทำงานแบบเดิมของตำรวจ ที่เน้นการบังคับใช้กฎหมาย และระบบงานสายตรวจเป็นหลักในการป้องกันอาชญากรรม โดยเห็นว่าความสงบเรียบร้อยของชุมชนขึ้นอยู่กับความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และการแก้ปัญหาโดยพยายามระบุสาเหตุของอาชญากรรม เพื่อลดความหวาดกลัวภัยอาชญากรรม มีตำรวจชุมชนจะมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ โดยเน้นไปที่ การสร้างความไว้วางใจ และสร้าง

ความสัมพันธ์กับชุมชนที่รับผิดชอบซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ เช่น การเข้าร่วมการประชุมของชุมชน การพบปะพูดคุย (Trojanowicz, R., & Bucqueroux, B. (1998)) รวมทั้งการแก้ปัญหาแทนที่จะตอบสนองต่อปัญหาหลังจากเกิดเป็นอาชญากรรมขึ้นแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนทำงานเชิงรุกเพื่อระบุและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมักจะใช้โมเดล SARA (Eck, J.E., & Spelman, W. (1987)) นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ชุมชนสัมพันธ์จะใช้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น องค์กร และประชาชนเพื่อพัฒนาวิธีแก้ปัญหา (Skogan, W. G. , & Hartnett, S. M. (1997)) โดยแทนจะใช้การตั้งรับ เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนจะใช้ การป้องกันอาชญากรรม ผ่านกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เช่น เพื่อนบ้านเตือนภัย โดยการให้ความรู้แก่ชุมชน รวมทั้งและเด็กเยาวชนเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม (Cordner, G. (2010))

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

ผลการศึกษาทั้งจากการสำรวจด้วยแบบสอบถามจากเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับสื่อ รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นไปตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเป็นไปตามแนวคิดการตำรวจชุมชน Community Policing กล่าวคือ การรู้เท่าทันสื่อเป็นทักษะที่สำคัญในยุคปัจจุบัน ช่วยให้ประชาชนสามารถคิดวิเคราะห์ และประเมินข้อมูลข่าวสารที่มาจากสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง และตัดสินใจได้อย่างรอบรู้ จากการแพร่กระจายของข่าวปลอม ข้อมูลที่ผิด และการหลอกลวงทางออนไลน์ และแม้ว่าการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ดูเหมือนเป็นความรับผิดชอบหลักของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล รวมทั้งองค์กรสื่อ แต่ตำรวจก็สามารถเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนัก และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สอดคล้องกับการศึกษาของสถาบัน The Aspen Institution ในหนังสือ Digital and Media Literacy: A Plan of Action (Hobbs, R. (2010)) ที่เน้นว่าการรู้เท่าทันสื่อไม่ได้เป็นเพียงความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ยังต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในชุมชนสามารถมีบทบาทในการริเริ่ม และเข้ามาจัดการเพื่อป้องกันชุมชนจากผลกระทบของสื่อ อาทิ การอบรมให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเฝ้าระวังแก้ไขผลกระทบจากสื่อ

จากผลการศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ มีประเด็นที่สอดคล้องกับแนวคิด และการศึกษาที่ผ่านมา กล่าวคือ นอกเหนือจากบทบาทการบังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว ในบทบาทการให้ความรู้ เผยแพร่ข่าวสาร และอบรมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์แก่ประชาชน Brenner V. (2017) ได้ศึกษา Media literacy

education and police training. In Education, Outreach and Public Engagement แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานตำรวจสามารถมีส่วนร่วมกับชุมชนผ่านโครงการต่าง ๆ การอบรม และการรณรงค์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เน้นการรู้เท่าทันสื่อ และการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความเสี่ยง และความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคสื่อ และช่วยให้ประชาชนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดกิจกรรมหรือการร่วมมือกับโรงเรียน ศูนย์ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น ตำรวจสามารถเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ การเป็นพลเมืองดิจิทัล ความปลอดภัยออนไลน์ และการบริโภคสื่ออย่างมีความรับผิดชอบ

นอกจากนี้บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ทำให้การจัดการกับการป้องกันปัญหาการถูกหลอกลวง ถูกฉ้อโกงที่มีผลมาจากการเปิดรับสื่อ และสื่อสังคมออนไลน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Livingstone, S., & Das, R. (2019) ซึ่งได้ทบทวนองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อ ในรายงานวิจัย Media literacy and fake news: A systematic review of recent research ได้ข้อสรุปเห็นว่า การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนเป็นมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม หรือลดผลกระทบเชิงลบจากสื่อ และเพิ่มความปลอดภัยทางออนไลน์ให้กับผู้บริโภคสื่อ และบทบาทในการเป็นผู้ให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์นั้น เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน จะทำให้ประชาชนกล้าที่จะเข้ามาเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวัง รายงานเหตุการณ์ และแจ้งข้อกล่าวหา ซึ่งแนวทางนี้ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น และลดผลกระทบจากอาชญากรรมทางไซเบอร์ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ในงานศึกษาของ McLoughlin, C. และ Serrano, A. (2022) ในเรื่อง Fostering Media Literacy Among Vulnerable Populations: The Role of Law Enforcement Community Outreach ยังได้สะท้อนว่าทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้าถึงกลุ่มเปราะบางในชุมชนได้มากขึ้น อาทิ กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้พิการ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากสื่อ และเป็นกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ การสอดแทรก ความรู้ และทักษะการปฏิบัติ รวมถึงเทคนิคการตรวจสอบข้อเท็จจริง การตรวจสอบแหล่งที่มา และการตระหนักถึงอคติต่าง ๆ ที่มากับสื่อ ผ่านกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการอยู่แล้วจะให้กลุ่มเปราะบางเหล่านั้นเป็นผู้บริโภคสื่อที่เท่าทันมากขึ้น

โดยในประเด็นบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ในการสร้างความร่วมมือกันในลักษณะเป็นหุ้นส่วน เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ นั้น สอดคล้องกับข้อเสนอของ Parker, E., & Wilson, T. (2020) ในเรื่อง Strengthening Media Literacy in Communities: A Guide for Law Enforcement Agencies. ที่เห็นว่าการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของ

ประชาชน สามารถส่งเสริมการรับรู้ และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อได้เป็นอย่างมาก เพราะหน่วยงานตำรวจสามารถทำงานได้อย่างใกล้ชิดกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เช่น สถาบันการศึกษา และองค์กรสื่อต่าง ๆ เพื่อร่วมจัดจัดการอบรมให้ความรู้ การสัมมนา และสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ความร่วมมือดังกล่าวจะสามารถเผยแพร่ข้อมูลที่เชื่อถือได้สู่สาธารณะ เพิ่มความสามารถในการแยกแยะข้อมูลที่ผิด และลดความเสี่ยงที่จะถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดหรือบิดเบือน

จะพบว่าบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อนั้นมีหลายแง่มุม ครอบคลุมการมีส่วนร่วมของชุมชน การต่อต้านการฉ้อโกง หลอกหลวง การเฝ้าระวัง และการเสริมสร้างความปลอดภัยทางออนไลน์ ผ่านการมีส่วนร่วมความร่วมมือกับหน่วยงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร ความพยายามของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถร่วมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อแก่ประชาชนบุคคลในการประเมินเนื้อหาสื่ออย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจอย่างรอบรู้ และสำรวจภูมิทัศน์สื่อ และการใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบเป็นอย่างดี

รูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์

จากการศึกษาพบว่า การรู้เท่าทันสื่อคือการส่งเสริมความสามารถของผู้บริโภคสื่อ ในการทำความเข้าใจ วิเคราะห์ และประเมินสื่อทุกรูปแบบอย่างมีวิจารณญาณ ในยุคที่สื่อมีบทบาทที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดการรับรู้ ความคิดเห็น และพฤติกรรมของสาธารณะ และเป็นหน้าที่ของหน่วยงานตำรวจต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันผลกระทบจากข้อมูลข่าวสารที่มากับสื่อ และส่งเสริมความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับการบริโภคสื่อ โดยรูปแบบและแนวปฏิบัติที่ตำรวจสามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในชุมชนนั้น

ผลการศึกษาสะท้อนว่า รูปแบบการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การอบรมให้ความรู้ ทั้งการจัดอบรมให้ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในชุมชนโดยเฉพาะในกลุ่มเป้าหมายและในประเด็นที่เป็นปัญหา อาทิ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ กลุ่มเด็กปฐมวัย ที่ใช้สื่อก่อนวัยอันควรโดยที่ไม่มีการจำกัดเวลา หรือ ให้คำแนะนำการเปิดรับสื่อของเด็กวัยนี้ซึ่งมีผลเสียต่อสุขภาพ และพัฒนาการ, กลุ่มเด็ก และเยาวชนในวัยเรียนซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ของการรู้เท่าทันสื่อ คือ การเปิดรับ และการสร้างสื่อ มีการกลั่นแกล้งกันและกลายเป็นการใช้ความรุนแรงโดยไม่ตั้งใจหรือตั้งใจ หรือกลุ่มวัยผู้ใหญ่ กลุ่มผู้สูงอายุ ปัญหาปัจจุบันจากสื่อก็คือในเรื่องของการถูกหลอกหลวง จากการเปิดรับสื่อ โดยการสอดแทรกสภาพปัญหา ประสบการณ์จริง และการจัดการปัญหาด้วยมาตรการทางกฎหมาย กรณีประสบเหตุ และได้รับผลกระทบที่เกิดจากสื่อ อาทิ ได้รับข่าวสารข้อมูลอันเป็นเท็จ

ควรมีองค์ความรู้ ทักษะว่าดำเนินการด้วยกฎหมายอย่างไรบ้าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ของ Martens, H. (2010) และ Potter, W. J. (2013) ที่ระบุว่าประสบการณ์จริง เช่น การประชุมสัมมนา การจัดเวิร์คช็อป มีผลในการเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์. และการวิเคราะห์สื่อได้เป็นอย่างดี โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนได้อย่างสม่ำเสมอ

2. สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจริเริ่มโดยการอบรมให้ความรู้ หรือใช้วิธีการพบปะเยี่ยมเยียน สนทนาแบบไม่เป็นทางการกับ ผู้นำชุมชน จะทำให้เกิดการริเริ่มการเฝ้าระวังในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Murphy, K., & Cherney, A. (2012) ซึ่งให้ข้อเสนอในการสร้างความร่วมมือของตำรวจกับชุมชนที่มีความหลากหลายนั้น เงื่อนไขสู่ความสำเร็จประการหนึ่งคือเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจเริ่มต้นด้วยการประสานงาน จุดประกายความคิดให้ผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญที่จะมาร่วมมือในการแก้ไขปัญหา และการอบรมให้ความรู้ในประเด็นสำคัญ ซึ่งจะทำให้เกิดการเฝ้าระวังในชุมชนตามมา

3. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระดับพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์อาจมีบทบาท และความร่วมมือกับหน่วยงานในชุมชน อาทิ สถานศึกษา หรือ หน่วยงานพัฒนาสังคมร่วมดำเนินกิจกรรม และสอดแทรกข่าวสารข้อมูลของเจ้าหน้าที่ อาทิ วิธีในการป้องกันอาชญากรรม ขณะที่ในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ สถาบันการศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ ซึ่ง Hobbs (2005) ได้ศึกษาและเห็นว่าโรงเรียน สามารถให้ความรู้พื้นฐานการรู้เท่าทันสื่อ และจัดกิจกรรมสามารถฝึกฝนทักษะ การคิดเชิงวิพากษ์ และเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจให้ หรือขอความร่วมมือด้วยการบูรณาการหัวข้อการรู้เท่าทันสื่อเข้ากับหลักสูตรของโรงเรียน หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถได้รับการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและอิทธิพลของสื่อ ทั้งในส่วนของรูปธรรมของปัญหา และแนวทางการจัดการกับปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถได้รับความรู้มากขึ้น

4. การใช้บริการสื่อชุมชน กล่าวคือในฐานะผู้รักษาความปลอดภัยของชุมชน ตำรวจมีหน้าที่ในการชี้แนะประชาชน ให้สามารถแยกแยะความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสาร ด้วยการใช้ประโยชน์จากสื่อชุมชนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ด้วยสร้างคู่มือ โปสเตอร์ บอร์ดแนะนำให้ความรู้บริเวณที่ทำการชุมชน หรือที่ประชาชนมากิจกรรมกัน รวมทั้งการออกอากาศผ่านหอกระจายข่าว วิทยุชุมชน สามารถส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้ชมในวงกว้าง ข้อความสั้น ๆ ที่ให้ข้อมูลเหล่านี้สามารถใช้เป็นเครื่องเตือนใจเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และกระตุ้นให้ประชาชนใช้นิสัยการบริโภคสื่ออย่างมีความรับผิดชอบ

ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชน ซึ่งโดยพื้นฐานแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ต้องมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อซึ่งครอบคลุมความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสื่อในทุกรูปแบบ

(Hobbs, 2010) โดยในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จำเป็นต้องดำเนินการฝึกอบรมการรู้เท่าทันสื่ออย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับแนวคิด และเทคนิค เพราะการหลอมรวมของสื่อ และเทคโนโลยีทำให้บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ใช่เป็นผู้จัดการเมื่อเกิดผลกระทบของสื่อเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็เป็นทั้งผู้บริโภคสื่อ และผู้ผลิตสื่อ เช่นเดียวกันด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ จะถูกบันทึกและเผยแพร่แทบจะทันทีซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้าใจว่าพฤติกรรมกรรมการแสดงออก อาจถูกบันทึกไว้และถูกส่งต่อ โดยสามารถนำไปใช้หรือนำไปใช้ในทางที่ผิดทางสื่อ และการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิด การแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องหรือ 'ข่าวปลอม' อาจส่งผลกระทบตามมาในโลกแห่งความเป็นจริง เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องสามารถจะแยกแยะข้อมูลที่เชื่อถือได้จากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ (Wardle & Derakhshan, 2017) การรับรู้ของตำรวจสามารถมีอิทธิพลอย่างมากต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนาความรู้ด้านสื่อ สามารถช่วยเจ้าหน้าที่ในการสร้างความคิดเห็นสาธารณะในเชิงบวก โดยการทำทำความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากพลวัตของสื่อจึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ และรักษาความไว้วางใจจากชุมชน และทักษะอื่น ๆ ดังนี้

1. ทักษะในการจัดการปัญหาผลกระทบของสื่อ กรณีประชาชนประสบเหตุ และได้รับผลกระทบที่เกิดจากสื่อ อาทิ ได้รับข่าวสารข้อมูลอันเป็นเท็จ หรือข่าวลวง ตำรวจเมื่อได้รับแจ้งเหตุจะมีองค์ความรู้ทักษะว่าดำเนินการด้วยกฎหมายอย่างไรบ้าง ด้วยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับทักษะในเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ

2. ทักษะความเป็นภาวะผู้นำ และทักษะการสื่อสาร และทักษะการอบรมให้ความรู้ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถเข้าถึงเป้าหมายประชาชนในแต่ละกลุ่มได้

และหากต้องการขับเคลื่อนบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ให้เกิดผลสำเร็จ มีองค์ประกอบหลายส่วนด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นสภาพในเชิงปัญหาที่เกิดขึ้น องค์ประกอบในเชิงโครงสร้างของตำรวจ และผลลัพธ์ปลายทางสุดท้ายที่อยากจะให้เกิดขึ้นกับสังคม ตามที่ประชุมได้นำเสนอการที่จะขยายผลเมื่อต้องไปทำงานกับประชาชน ควรกำหนดเป็นแนวทาง และประเด็นเนื้อหาหลักสูตร ดังนี้

เนื้อหา	วัตถุประสงค์/รายละเอียด
1. สภาพปัญหา และผลกระทบของการใช้สื่อ	สภาพภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งจากสื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ การสำรวจประเด็นปัญหาที่สื่อเป็นสาเหตุ
2. บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับสื่อ	จุดประกายความคิดให้เจ้าหน้าที่ตระหนักถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการรู้เท่าทันสื่อ

เนื้อหา	วัตถุประสงค์/รายละเอียด
3. การส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	- รู้จักสื่อประเภทต่าง ๆ - เข้าใจโครงสร้างของสื่อประเภทต่าง ๆ - เข้าร่วมในการกำกับดูแลสื่อ - การใช้ ผลิตสื่อ อย่างสร้างสรรค์
4. กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับผลกระทบของสื่อ	- การจัดการกับปัญหา ที่เกิดจากสื่อ องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอน การดำเนินการกับผลกระทบ ปัญหาที่เกิดจากสื่อ ตามบทบาทของตำรวจ
5. แนวทางส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	การเสริมทักษะในการ ผลิตสื่อ ถ่ายทอดองค์ความรู้

5.3 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาและพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นในยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน จากผลการศึกษาที่มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 ดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานชุมชนสัมพันธ์ควรผ่านการฝึกอบรมเฉพาะด้านในการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และเพื่อให้มั่นใจว่าจะสามารถระบุ และตอบสนองต่อข่าวสารข้อมูลจากสื่อได้อย่างถูกต้อง และสามารถให้คำแนะนำประชาชนได้

1.2 จัดทำความร่วมมือกับองค์กรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถาบันการศึกษาเพื่อจัดการอบรม สัมมนา ให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในพื้นที่รับผิดชอบ

1.3 เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ควรใช้ประโยชน์จากกับแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเป็นเครือข่ายของชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล และระบุและจัดการกับข้อมูลข่าวสารที่คลาดเคลื่อน หลอกลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเหตุการณ์สำคัญ หรือสถานการณ์ฉุกเฉิน

1.4 ดำเนินการรณรงค์ให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอเนื่อง ในรูปแบบที่เป็นทางการ อาทิ การประชุม และไม่เป็นทางการ อาทิ การสนทนา โดยหน่วยงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์สามารถรณรงค์ให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ โดย

สนับสนุนการมีส่วนร่วมกับชุมชนมาเป็นเครือข่ายในการเฝ้าระวังสื่อ และร่วมกันจัดการกับข้อมูลข่าวสาร และผลกระทบ

1.5 ให้ความสำคัญกับกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเปราะบาง รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสได้รับผลกระทบจากสื่อ เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มคนเหล่านี้จะมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคสื่อที่รู้เท่าทัน

1.6 หน่วยงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่ควรพัฒนาข้อกำหนดที่มีมาตรฐานในการตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ก่อนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะนำไปเผยแพร่ให้แก่ประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ความร่วมมือกับสถานทางการศึกษา กำหนดนโยบายความร่วมมือกับโรงเรียนและสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การขยายผลสู่ประชาชนในการอบรมเชิงปฏิบัติการรู้เท่าทันสื่อ

2.2 ใช้แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อแบ่งปันเนื้อหา ด้านการศึกษา และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อส่งเสริมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ในประเด็นที่เป็นข้อขัดแย้งหรือในช่วงวิกฤต

2.3 ดำเนินโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้อบรมการเรียนรู้เท่าทันสื่อซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเตรียมความพร้อมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

2.4 สร้างความร่วมมือกับองค์กรกำกับดูแลสื่อ และองค์กรสื่อท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลข้อมูลที่โปร่งใส และถูกต้องเชื่อถือได้

2.5 ส่งเสริมข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง โดยการจัดทำเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแจกจ่าย อาทิ โบรชัวร์ คู่มือความรู้ หรือสื่อออนไลน์ที่ให้แนวทางสำหรับการบริโภคสื่ออย่างมีวิจารณญาณ และช่องทางการแจ้งข้อมูล รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์ ให้ประชาชนตั้งคำถามถึงแหล่งที่มาของข้อมูล และตรวจสอบข่าวสาร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กวิสรา ทองดี. (2557). การพัฒนาระดับการรู้เท่าทันสื่อ โดยใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานความ
จริงเรื่องการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาสำหรับเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
อุตสาหกรรม มหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
_____. (2545). สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศาลาแดง.
กฤษณ์วรรณ วรมิศรี.
- ขจรจิต บุณนา. (2555). ความคิดเห็นของวัยรุ่นตอนต้นต่อการรู้เท่าทันสื่อ. ในการประชุมวิชาการ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประจำปี 2555, หน้า 3-11, ปทุมธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.
- ชนิษฐา จิตแสง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลและกลุ่มบุคคลกับทักษะการรู้เท่าทัน
สื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. อินฟอร์เมชัน, 21(1): 46-58.
- โครงการวัยมันส์เท่าทันสื่อ. (2552). วัยมันส์ เท่าทันสื่อ คู่มือจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เท่าทันสื่อ
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : ปิ่นโต พับลิชชิ่ง.
- จินตนา ต้นสุวรรณนนท์. (2551). ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. วารสารพฤติกรรมกรรมศาสตร์. กันยายน. 14 (1): 21-32.
- จินตนา ต้นสุวรรณนนท์. (2559 ก). สร้างการรู้เท่าทันสื่อ คือ การพัฒนาคุณภาพสื่อและผู้บริโภคสื่อ
ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าพระนครเหนือ), 9(2) กรกฎาคม - ธันวาคม
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2554). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ :
บริษัท แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด.
- โตมร อภิวันทนากร. กลุ่มมานี้มานะ. (2552). คิดอ่าน ปฏิบัติการเท่าทันสื่อ คู่มือสำหรับจัด
กระบวนการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนรู้ทันสื่อ. กรุงเทพฯ : แผนงานสื่อสร้างสุข
ภาวะเยาวชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ธาม เชื้อสถาปนศิริ (บรรณาธิการ) และคณะ (2553). รู้ทันสื่อ. กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.

- ธาม เชื่อสถาปณศิริ. (2557). **ทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21**. สัมมนาทางวิชาการการสร้างความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมประชาชนในการรู้เท่าทันสื่อระหว่างวันที่ 22 – 23 พฤษภาคม 2557 ณ ศาลาขึ้นอารมณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร.
- นิษฐา หรุ่นเกษม. (2546). **รู้เท่า รู้ทันสื่อ**. เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน.
- บุปผา เมฆศรีทองคำ. (2555). **มุมมองของนักศึกษานิเทศศาสตร์ต่อการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลมีเดีย**. ใน การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประจำปี 2555. หน้า 106-119. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). **ถอดรหัสลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ**. กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด.
- พีระ จิโรโสภณ และคณะ. (2559). **ความรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลกับบทบาทในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- เพ็ญพักตร์ เตียวสมบุญกิจ. (2559). **ความรู้เท่าทันสื่อของผู้ใช้สื่อโทรทัศน์ไทยภายใต้ภูมิทัศน์สื่อโทรทัศน์ที่เปลี่ยนไป**. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา. 9(1), 93-105.
- เมสิริน ขวัญใจ. (2551) **เด็กกับการรู้เท่าทันสื่อโทรทัศน์**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/กรุงเทพฯ. DOI :https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/CU.the.2008.169
- มาลาภรณ์ วิชัย. **สื่อกับผลกระทบต่อการบริโภคของเด็กและเยาวชน**. [www.gotoknow.org](http://www.gotoknow.org/posts/400183). posts/400183 สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2562
- เยาวภา บัวเวช. (2558). **การเรียนรู้เท่าทันสื่อ: ประโยชน์และการนำไปใช้กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**. สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
- วรชัย ครุจิต. (2554). **10 แนวทาง “รู้เท่าทันสื่อ” ประยุกต์ใช้ในห้องเรียน**. รู้เท่าทันสื่อ: รวมบทความ แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และประสบการณ์ด้านการรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก.
- สวัสดี อมรวิวัฒน์. (2532). **การพัฒนาสังคม: แนวทางการพัฒนาชุมชนชีวิตใหม่สู่งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์**. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- สุภาณี แก้วมณี. (2547). **การศึกษารู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์ : กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาสื่อสารมวลชน.

- สุปราณี วัฒนสิน. (2558). รายงานการดำเนินโครงการพัฒนากลไกการรู้เท่าทันสื่อวิทยุ-โทรทัศน์
สำหรับประชาชน “คนทันสื่อ”. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง
กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
- เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว. (2557). เนื้อหาและรูปแบบรายการวิทยุที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย. วารสาร
สุทธิปริทัศน์, 28 (87): 59-76.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
(2556). 100 เรื่องน่ารู้ ผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- สุภารัตน์ แก้วสุทธิ. (2553). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต การรู้เท่าทันสื่อ และพฤติกรรมกา
ป้องกันตัวเอง จากการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทางอินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.
สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สาริศา จันทระอำพร. (2558). ภาพการณ์ปัจจุบันกับการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ใน
วัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- อนงค์นาฏ รัตนมีเวียงชัย. (2555). โครงการวิจัยเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาในโรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสาร
มวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอร์เชิของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
ในประเทศไทย.
- อุณาโลม จันทรวงศ์กุล. (2549). เปิดม่านการรู้เท่าทันสื่อ. เปิดประตูสู่การรู้เท่าทันสื่อ : แนวคิด
ทฤษฎีและประสบการณ์การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ. นนทบุรี : โครงการสื่อสร้างสรรค์
สุขภาพ.
- อุลิษา ครุฑะเสน. (2556). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน .
กลุ่มมนุษยศาสตร์. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 3(6): 276-285.
- อุษา บิ๊กกินส์.(2555). การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ชุดเครื่องมือและกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อ
ชุมชน. กรุงเทพฯ : แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน(สสย.) สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ภาษาอังกฤษ

- Anderson, A. (2017). **Effects of Social Media Use on Climate Change Opinion, Knowledge, and Behavior**. Oxford Research Encyclopedia of Climate Science. Retrieved 16 Aug. 2019, from <https://oxfordre.com/climatescience/view/10.1093/acrefore/9780190228620.001.0001/acrefore-9780190228620-e-369>.
- Aufderheide. P.. (1992). **Media Literacy. A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy**. Queentown, MD, December 7-9.
- Bandura, A. (1977). **Social learning theory: A social cognitive theory**. New Jersey: Prentice – Hall.
- Bayley D. H. (1994). **Police for the Future**. Oxford University Press.
- Bayley D. H. & Police Foundation (U.S.). (1998). **Policing in America: assessment and prospects**. Police Foundation.
- Braiden, C. (1987). “**Community Policing : Nothing New Under the Sun.**” Unpublished manuscript. Edmonton Police Department.
- Brown, M. (2018). **The Functions and Role of the Police in Modern Society**. Oxford University Press.
- Brown, M., & Davis, L. (2017). Enhancing Public Safety Through Police-Led Education Programs. **Journal of Crime Prevention**, 15(3): 210-225.
- Brunson, R. K., & Weitzer, R. (2009). Police Relations with Black and White Youths in Different Urban Neighborhoods. **Urban Affairs Review**, 44(6): 858–885.
- Bittner, E. (1970). **The Functions of the Police in Modern Society**. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
- Bushman, B. J., & Anderson, C. A. (2001). Media violence and the American public: Scientific facts versus media misinformation. **American Psychologist**, 56(6-7): 477–489. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.6-7.477>
- Buckingham, D. (1993). **Boys’ talk: television and policing of masculinity**. Reading **Audiences**. Manchester: Manchester University Press. pp.89-151
- _____. (2003). **Media Education: Literacy, Learning, and Contemporary Culture**. UK: Polity Press.
- _____. (2007). **Media education: Literacy, learning, and contemporary culture**. Polity.

- Callanan, V. J. (2012). Media Consumption, Perceptions of Crime Risk and Fear of Crime: Examining Race/Ethnic Differences. **Sociological Perspectives**, 55(1): 93–115. <https://doi.org/10.1525/sop.2012.55.1.93>
- Center for Media Literacy. (2008). **Literacy for the 21st century: An overview & orientation guide to media literacy education**. (2nd ed.). Malibu, CA:
- Center for Media Literacy. European Commission. (2007). **A European Approach to Media Literacy in the Digital Environment**. Retrieved July 20, 2010, from www.europa.eu/avpolicy/media_literacy/does/com/en.pdf.
- Center for Media Literacy. (n.d.). **Canada Offers Ten Classroom Approaches to Media Literacy**. Cited 2015 August 6. Available from <http://www.medialit.org/readingroom/canadaofferstenclassroomapproachesmedialiteracy>.
- Considine, D., Horton, J., & Moorman, G.. (2009). Teaching and Reading the Millennial Generation Through Media Literacy. **Journal of Adolescent & Adult Literacy** (Online), Cited August 6. Available from: http://moormangb.ced.appstate.edu/5730_s10/unit1/millennials_c_h_m.pdf
- Cordner, G. (2010). **Community Policing: Elements and Effects**. In R. G. Dunham & G. P. Alpert (Eds.), *Critical issues in policing: Contemporary readings* (pp. 431-448). Waveland Press.
- Cordner, G. (1999) '**Elements of Community Policing**' in **Policing Perspectives: An Anthology**, eds. L. Gaines and G. Cordner, Roxbury Publishing Company: Los Angeles, pp137-149
- Christ, W.G., & Potter, W. J.. (1998). Media literacy, media education, and the academy. **Journal of Communication**, 48(1): 5-15.
- Chiricos, T., Padgett, K., & Gertz, M. (2000). Fear, TV news, and the reality of crime. **Criminology**, 38(3) : 755-786.
- Christopher J. Ferguson: Adolescents, Crime, and the Media: A Critical Analysis . J Youth Adolescence 44, 773–776 (2015). <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0249-x>

- Dowler, Kenneth & Fleming, Thomas & Muzzatti, Stephen. (2006). Constructing Crime: Media, Crime, and Popular Culture. **Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice/La Revue canadienne de criminologie et de justice pénale**. 48. 837-850. 10.3138/cjccj.48.6.837.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. **Journal of communication**, 43(4) : 51-58.
- Eck, J. E., & Spelman, W. (1987). **Problem-solving: Problem-oriented policing in Newport News**. Police Executive Research Forum.
- Ferguson, C. J. (2015). Does media violence predict societal violence? It depends on what you look at and when. **Journal of Communication**, 65(1) : E1–E22.
<https://doi.org/10.1111/jcom.12129>
- Goldstein, H. (2017). **Problem-Oriented Policing**. McGraw-Hill.
- Goldstein, H. (1990). **Problem-Oriented Policing**. New York, NY: McGraw-Hill.
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., Signorielli, N., & Shanahan, J. (2002). **Growing up with television: Cultivation processes**. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 43–67). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Gilliam, Franklin D., and Shanto Iyengar. (2000). “Prime Suspects: The Influence of Local Television News on the Viewing Public.” **American Journal of Political Science**, 44 (3): 560–73. JSTOR, <https://doi.org/10.2307/2669264>.
- HEATH, L., & GILBERT, K. (1996). Mass Media and Fear of Crime. **American Behavioral Scientist**, 39(4): 379–386. <https://doi.org/10.1177/0002764296039004003>
- Hobbs, R. (1996). **Expanding The Concept of Literacy**. Cited 2015 May 2. Available from http://jcp.proscenia.net/publications/articles_mlr/hobbs/expanding.html.
- Hobbs, R., & Froast, R. (1999). Instructional Practices in Media Literacy Education and Their Impact on Students’ Learning. **New Jersey Journal of Communication**, 6(2): 123-148.
- Hobbs, R. & Frost, R. (2002). **Measuring the Acquisition of Media Literacy Skills**. Cited 2015 August 6. Available from <http://www.frankwbaker.com/hobbsfrost.doc>.

- Hobbs, Renee & Frost, Richard. (2003). Measuring the Acquisition of Media-Literacy Skills. *Reading Research Quarterly-READ RES QUART.* 38. 330-355.
10.1598/RRQ.38.3.2.
- Hobbs, R. (2010). **Digital and media literacy: A plan of action.** The Aspen Institute.
- Johnson, R., & Johnson, S. (2019). Building Bridges: The Role of Police Officers as Educators in Community Policing. **Policing and Society**, 35(4): 521-536.
- Jenkins, H., Clinton, K., Purushotma, R., Robison, A. J., & Weigel, M. (2009). **"Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century."** MacArthur Foundation. Retrieved from https://www.macfound.org/media/article_pdfs/JENKINS_WHITE_PAPER.PDF
- John, P. (1999). **Canada's Key Concepts of Media Literacy.** Cited 2015 August 6. Available from <http://www.medialit.org/reading-room/canadas-key-concepts-media-literacy>.
- Kellner, D. and Share, J. (2005). **Toward Critical Media Literacy: Core concepts, debates, organizations and policy**, Cited 2015 August 6. Available from <http://digimed-jhi.pbworks.com/f/Kellner%20Critical%20Media%20Literacy%20Concepts.pdf>.
- Livingstone, S. (2004). **What is Media Literacy.** Cited 2015 May 2. Available from https://www.lmz-bw.de/fileadmin/user_upload/Medienbildung_MCO/fileadmin/bibliothek/livingstone_medialiteracy/livingstone_medialiteracy.pdf
- Lunt, P., & Livingstone, S. (2012). **Media regulation: Governance and the interests of citizens and consumers.** SAGE Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781446250884>
- McGarrell, E. F., Chermak, S., Weiss, A., & Wilson, J. M. (2001). Reducing firearms violence through directed police patrol. **Criminology & Public Policy**, 1(1): 119-148.
- Miller, E., & Martinez, B. (2020). Police Social Work: An Educational Approach to Addressing Social Issues. **Journal of Police and Community Relations**, 41(1): 78-94.
- Mccombs, M.E. and Shaw, D.L. (1972). **The Agenda-Setting Function of Mass Media.** *Public Relations Review*, 3, 176-187. <https://doi.org/10.1086/267990>

- Nagin, D. S., Solow, R. M., & Lum, C. (2021). Deterrence, Criminal Opportunities, and Police. **Criminology**, 59(1): 74-100.
- Nix, J. and Wolfe, S. (2018), "Management-level officers' experiences with the Ferguson effect", **Policing: An International Journal**, 41(2): 262-275.
<https://doi.org/10.1108/PIJPSM-11-2016-0164>
- Noelle-Neumann, E. (1974). The spiral of silence a theory of public opinion. **Journal of communication**, 24(2): 43-51.
- OFCOM. (2008). **What is media literacy?** Retrieved May 28, 2010, from http://www.ofcom.org.uk/advice/media_literacy/of_med_lit/whatis/
- Paik, H., & Comstock, G. (1994). The effects of television violence on antisocial behavior: A meta-analysis. **Communication Research**, 21(4): 516-546.
<https://doi.org/10.1177/009365094021004004>
- Pariser, E. (2011). **The filter bubble: What the Internet is hiding from you**. penguin UK.
- Perse, E. M. (2001). **Media effects and society**. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Perez Tornero, J. M., & Varis, T. (2010). **Media Literacy and New Humanism**.
<http://iite.unesco.org/publications/3214678/>
- Potter, W. J.. (2014). **Media Literacy**. 7th ed. London: Sage.
- _____. (2004). **Theory of media literacy: A Cognitive approach**, California USA: Sage Publications.
- Potter, W. J. (2013). **Media Literacy**. SAGE Publications.
- Potter, W. J., & Thai, C. L. (2019). Reviewing media literacy intervention studies for validity. **Review of Communication Research**, 7: 38-66.
<https://doi.org/10.12840/ISSN.2255-4165.018>
- Phillips, D. P. (1983). The impact of mass media violence on U.S. homicides. **American Sociological Review**, 48(4): 560-568.
- Ratcliffe, J. H. (2016). **Intelligence-led policing**. Willan.
- Rawlings, P. (2002). **Policing: A short history**. Willan, Devon, 274 pp.
- Robert Trojanwicz & Bonnie Bucqueroux. (1998). **Community Policing: How to Get Started**. Routledge.

- Rubin, A.B. (2002). **Media literacy and culture**. Retrieved March 7, 2014, from http://highered.mcgrawhill.com/sites/dl/free/0072827580/88223/bar27580_ch02.pdf
- Reith, C. (1936). **The Police Idea: Its History and Evolution in England in the Eighteenth Century and After**. London: Oxford University Press.
- Sadd, S., & Grinc, R. (Eds.) (1994). **Innovative neighborhood-oriented policing: An evaluation of community policing programs in eight cities**. SAGE Publications, Inc., <https://doi.org/10.4135/9781483327006>
- Silverblatt, A. (1995). **Media Literacy: Key to Interpreting Media Messages, Westport**. CT: Praeger.
- Silverblatt, A. & Eliceiri, E. M. E. (1997). **Dictionary of Media Literacy**. Greenwood.
- Smith, J. (2019). **Interpersonal Relations in Policing**. NY: Police Press.
- Smith, J., Johnson, A., & Williams, C. (2018). Community-Oriented Policing: Educating Citizens for a Safer Society. **Journal of Community Safety**, 24(2): 45-58.
- Sklansky, D. A. (2008). The Persistent Pull of Police Professionalism. **New Perspectives in Policing**, March, 1-37.
- Skogan, W. (2006). **The Promise of Community Policing**. In D. Weisburd & A. Braga (Eds.), *Police Innovation: Contrasting Perspectives* (pp. 27-43). Cambridge: Cambridge University Press
- Sue Titus Reid. (2003). **Crime and Criminology**. McGraw-Hill
- Surette, R. (2013). Cause or catalyst: The interaction of real world and media crime models. **American Journal of Criminal Justice**, 38(3): 392-409. <https://doi.org/10.1007/s12103-012-9177-z>
- Thoman, E., & Jolls, T. (2005). Media literacy education: Lessons from the center for media literacy. **Media literacy: Transforming curriculum and teaching**, 104. pp. 180-205.
- Thoman, E. & Jolls, T. (2003). Literacy For the 21st Century: An Overview & Orientation Guide To Media Literacy Education, Cited 2015 August 6. Available from http://www.medialit.org/sites/default/files/01_MLKOrientation.pdf.
- Unesco, European Commission. (2009). **Mapping Media Education Policy in the World** . New York : UNESCO with Grupo Comunicar.

UNESCO. (2018). "**Media and Information Literacy Curriculum for Teachers.**"

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved from <https://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy/mil-curriculum>

Wan, G. & Cheng, H. (2004). **The Media-Savvy: Teaching Media Literacy Skills Grade 2-6.** Illinois: Zephyr Press.

Walker, S., Spohn, C., & DeLone, M. (2018). **The Color of Justice: Race, Ethnicity, and Crime in America.** Cengage Learning.

Willard M. Oliver. (2001). **Community-oriented Policing: A Systemic Approach to Policing.** Prentice Hall.

Weisburd, D., & Eck, J. E. (2004). What Can Police Do to Reduce Crime, Disorder, and Fear? **Annals of the American Academy of Political and Social Science**, 593: 42–65. <https://doi.org/10.1177/0002716203262548>

ภาคผนวก

แบบสอบถามการพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชน ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

แบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาการพัฒนาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน และเพื่อศึกษารูปแบบ แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจอันจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การศึกษาครั้งนี้จะลุล่วงไปได้ก็จะต้องได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถาม และคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจะไม่มีเปิดเผยข้อมูลทั้งด้านผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลในการตอบคำถาม ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายลงใน ☐ หน้าข้อความที่ท่านหรือว่าตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง
2. อายุ ☐ 1) 21 – 30 ปี ☐ 2) 31 – 40 ปี
☐ 3) 41 – 50 ปี ☐ 4) 51 – 60 ปี
3. ระดับการศึกษา ☐ 1) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ 2) อนุปริญญา/ปวส.
☐ 3) ปริญญาตรี ☐ 4) ปริญญาโท และสูงกว่า
4. ตำแหน่ง ☐ 1) ผบ.หมู่ ☐ 2) รองสารวัตร
☐ 3) สารวัตร ☐ 4) รอง ผกก.
☐ 4) ผกก.
5. สายงานปัจจุบัน ☐ 1) อำนวยการ/ธุรการ ☐ 2) ป้องกันปราบปราม
☐ 3) จราจร ☐ 4) สืบสวน
☐ 5) สอบสวน ☐ 6) อื่นๆ.....

6. ระยะเวลาที่การปฏิบัติหน้าที่ชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

☐ 1) น้อยกว่า 5 ปี	☐ 2) 5 – 9 ปี
☐ 3) 10 – 14 ปี	☐ 3) 15 – 20 ปี
☐ 5) มากกว่า 20 ปี	

7. สภาพปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นกับบุคคล จากผลกระทบของสื่อที่ท่านประสบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1) พฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ไม่เหมาะสม
- ☐ 2) การกลั่นแกล้งกันทางสื่อสังคมออนไลน์
- ☐ 3) การหลอกลวงขายสินค้า
- ☐ 4) การทำร้ายร่างกาย
- ☐ 5) การสร้างความเครียด การตะหนกตกใจ
- ☐ 6) การเล่นการพนัน
- ☐ 7) ทำให้การมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเสื่อมถอย
- ☐ 8) โรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย
- ☐ 9) ส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคนิยม
- ☐ 10) การล่อลวงทางเพศ
- ☐ 11) อื่นๆ

ส่วนที่ 2 ระดับการรู้เท่าทันสื่อของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยแบ่งเป็นระดับความคิดเห็น ดังนี้

1. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
2. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับน้อย
3. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง
4. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับมาก
5. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การเข้าถึงสื่อ					
2.1. ท่านสามารถเข้าถึงสื่อ (อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์) ได้อย่างหลากหลาย					
2.2. ท่านสามารถจำแนกคุณลักษณะ ประเภท และธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิดได้					
2.3. การเปิดรับข่าวสารข้อมูลเรื่องหนึ่งๆ ท่านมักเปิดรับจากสื่อมากกว่าหนึ่งช่องทาง					
2.4. ท่านสามารถเลือกใช้ และเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ ประเภทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้					
การวิเคราะห์สื่อ					
2.5. ท่านสามารถแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอได้ว่ามีเนื้อหาเหมาะสมหรือไม่					
2.6. ท่านสามารถตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอได้					
2.7. ท่านสามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความไม่น่าเชื่อถือของสื่อแต่ละประเภทได้					
2.8. สื่อแต่ละประเภทก็มีกลวิธีการผลิตที่ไม่น่าไว้วางใจให้ผู้บริโภคสื่อคล้อยตามสิ่งที่สื่อต้องการนำเสนอได้					
2.9. ท่านสามารถจับประเด็นของข้อมูลข่าวสารที่สื่อต้องการนำเสนอได้ดี					

	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
การประเมินคุณค่าของสื่อ					
2.10. ท่านสามารถบอกได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอมีความน่าเชื่อถือหรือไม่					
2.11. ท่านสามารถประเมินได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนออาจมีผลกระทบซึ่งกันและกันทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อประชาชนที่ผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ได้					
2.12. ท่านสามารถประเมินถึงวัตถุประสงค์ที่สื่อต้องการนำเสนอได้					
2.13. ท่านสามารถบอกถึงประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอได้					
การสร้างสรรค					
2.14. ท่านสามารถเลือกใช้สื่อ ตามประเภทและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับข้อมูลข่าวสารที่ท่านต้องการเผยแพร่ได้					
2.15. ท่านสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อต่างๆ มาเผยแพร่ต่อให้แก่ผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม					
2.16. ท่านสามารถสร้างสรรค์ข้อมูลข่าวสาร โดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนได้อย่างเหมาะสมเพื่อสื่อสารต่อให้แก่ผู้อื่น					
2.17. เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือนคลาดเคลื่อน ท่านจะท้วงติง แสดงความคิดเห็นไปยังสื่อที่นำเสนอข้อมูลนั้นๆ					
2.18. หากพบเห็นข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอ มีลักษณะจงใจใส่ร้าย หลอกลวง หรืออาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคม ท่านจะดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย					

ส่วนที่ 3 บทบาทของตำรวจในการส่งเสริมสนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการป้องกันปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสื่อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่กำหนดให้ในแต่ละข้อ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยแบ่งเป็นระดับความคิดเห็น ดังนี้

1. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
2. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับน้อย
3. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง
4. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับมาก
5. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
3.1 การป้องกันผลกระทบของสื่อที่เกิดขึ้นกับประชาชน เป็นหน้าที่หนึ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ					
3.2 การจัดการกับผลกระทบเชิงลบในการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารของสื่อเป็นบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ					
3.3. มีการจัดหา สนับสนุน สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารแจกจ่าย เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนในชุมชน					
3.4. การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดสื่อ ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนที่หลากหลาย					
3.5. เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์สำคัญต่างๆ ในสังคม ที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนอย่างรวดเร็ว					
3.6 การแจ้งให้ทราบถึงข่าวสาร สภาพอาชญากรรม ลักษณะการกระทำ และผู้กระทำความผิด เพื่อให้ประชาชนทราบ					
3.7. ที่ทำการของหน่วยงานตำรวจมีการบริการสื่อ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตให้แก่ประชาชน ที่มาติดต่อ					
3.8. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบจากสื่อ ที่ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนภายในชุมชน					

	ระดับความคิดเห็น				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
3.9. การวิเคราะห์ศึกษาข้อมูลผลกระทบที่เกี่ยวกับสื่อที่เกิดขึ้นในชุมชน					
3.10. การให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อประเภทต่างๆ					
3.11. การแนะนำความปลอดภัยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์					
3.12. การจัดการอบรมให้ความรู้ในสถานศึกษา ชุมชนเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ					
3.13 การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ กฎหมาย ความรับผิดชอบในฐานะผู้บริโภคสื่อ และผู้ส่งสาร					
3.14. การจัดการกับผู้กระทำผิดทางสื่อประเภทต่างๆอย่างเคร่งครัด					
3.15. การตอบสนองต่อประชาชนที่ร้องเรียนเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อแม้ว่าไม่ใช่หน้าที่โดยตรง					
3.16. ให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสื่อ					

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยแบ่งเป็นระดับความคิดเห็น ดังนี้

1. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด
2. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับน้อย
3. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง
4. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับมาก
5. หมายถึง ปฏิบัติ หรือคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

	ระดับความคิดเห็น				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
4.1 ให้ความรู้จุดประกายความคิดแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เห็นถึงความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรู้เท่าทันสื่อ					
4.2 อบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ					
4.3 ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจถึงแนวทางวิธีการปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหา ผลกระทบจากสื่อในชุมชน					
4.4 พัฒนาระบบการเฝ้าระวัง การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อในพื้นที่รับผิดชอบ					
4.5 ขยายงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ในการอบรมให้ความรู้ คำแนะนำ แก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับใช้ประโยชน์ และรับรู้ถึงการใช้อย่างที่ไม่เหมาะสม					

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

..

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (ข้าราชการตำรวจ)

แนวทางการพัฒนาบทบาทเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน

(ชื่อ สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่งหน้าที่ , การศึกษา,)

1. สภาพปัญหา และผลกระทบของสื่อ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
 - ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนในภาพรวม
 - ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น อาทิ การมีพฤติกรรมเลียนแบบ การหลอกลวง การกลั่นแกล้งกัน และผลกระทบที่เกิดเป็นปัญหาอาชญากรรม
 - กลุ่มที่มี และได้รับผลกระทบ - อาทิ เด็กและเยาวชน , ผู้สูงอายุ , ฯลฯ
 - ผลกระทบ ความเกี่ยวข้อง ต่อปัญหาที่เกิดขึ้น อาทิ การปฏิบัติงาน ภารกิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และวิธีการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดการกับปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของสื่อในปัจจุบัน เป็นอย่างไร อาทิ
 - สภาพปัญหา ข้อจำกัดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดจากผลกระทบของสื่อ , อาทิ ไม่ใช่ภารกิจ ขาดองค์ความรู้ แผนงาน งบประมาณ กำลังพล)
 - บทบาทในการส่งเสริม “การเข้าถึงสื่อ” ในปัจจุบัน ใช้วิธีการอย่างไร ในการส่งเสริมให้ประชาชน เข้าใจ และเข้าถึง สื่อ เนื้อหา ที่เหมาะสม
 - บทบาทในการส่งเสริม สอดแทรก แง่คิด ความรู้ต่างๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างถูกต้องให้แก่ประชาชน
 - บทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม (อาทิ ติดตามประเมินผล ให้ข้อมูลย้อนกลับให้กับผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสื่อ และการแจ้งให้เจ้าหน้าที่เข้าไปจัดการ หรือ สนองตอบกับปัญหา)
3. จะสามารถมีแนวทาง หรือมีรูปแบบการส่งเสริมให้ประชาชน และสร้างการรู้เท่าทันสื่อ รวมทั้งจัดการปัญหาผลกระทบของสื่อให้แก่ประชาชนได้อย่างไรบ้าง (อาทิ การสอดแทรกไปกับโครงการ ตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์)
4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน

แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

รูปแบบ แนวทางการเสริมสร้าง การรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(ชื่อ สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์ (ตำแหน่ง หน้าที่ , การศึกษา, ความเกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ)

1. สถานการณ์ผลกระทบจากสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนในปัจจุบัน
 - สภาพการณ์ ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากสื่อสารมวลชน และสื่อสังคมออนไลน์ (อาทิ การมีพฤติกรรมเลียนแบบ การหลอกลวง การกลั่นแกล้งกัน และผลกระทบที่เกิดเป็นปัญหาสังคมต่างๆ)
 - กลุ่มเป้าหมายที่เป็นปัญหา (ได้แก่กลุ่มใด) ประเด็นปัญหาที่สำคัญในแต่ละกลุ่ม
2. สถานภาพการส่งเสริมการเท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน
 - (1) การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ (โดยภาครัฐ และเอกชน) (แนวคิด กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบ การสนับสนุน และการตอบรับจากผู้บริโภค)
 - (2) “เงื่อนไข ปัจจัย และความเป็นไปได้” ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน
 - (3) “ปัญหาอุปสรรค” ของการสนับสนุนการสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน
3. บทบาทของภาคส่วนต่างๆ และรูปแบบในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ
 - (1) บทบาทในการส่งเสริม “การเข้าถึงสื่อ” ผู้ประกอบการฯ และผู้ผลิตสื่อในปัจจุบัน ใช้วิธีการอย่างไร ในการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จัก เข้าถึง สื่อ รายการของผู้ประกอบการฯ
 - (2) บทบาทในการส่งเสริม สอดแทรก แง่คิด ความรู้ต่างๆ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากสื่อได้อย่างถูกต้องให้แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมายของสื่อ
 - (3) บทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนผู้บริโภคสื่อสามารถ เข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล ให้ข้อมูลย้อนกลับให้กับผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสื่อ
4. ท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ หรือไม่ อย่างไร
5. ในฐานะที่มีหน่วยงานตำรวจอยู่ทั่วประเทศ ทำหน้าที่ป้องกันปราบปราม อาชญากรรม ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบมาจากสื่อ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในพื้นที่ ท่านคาดหวังว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่ออย่างไรบ้าง

- (1) บทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนได้อย่างไรบ้าง
 - (2) รูปแบบ ในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจควรเป็นอย่างไรบ้าง
6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการส่งเสริมบทบาทให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามามีส่วนร่วมในการรู้เท่าทันสื่อให้แก่ประชาชน (อาทิ การให้ความรู้ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานศึกษาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การฝึกอบรม Pre service และ in service เพิ่มหลักสูตรเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ, การสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังกับภาคส่วนอื่น, การให้ความรู้คำแนะนำ และการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ต้องการรักษาสีตติที่เกี่ยวกับสื่อ เป็นต้น)

